

Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie
„Nicolae Testemițanu”

Lumos Foundation

DEZVOLTAREA TIMPURIE A COPILULUI

GHID PRACTIC

Chișinău • 2020

MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUȚIA PUBLICĂ UNIVERSITATEA DE STAT DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE „NICOLAE TESTEMIȚANU”

Prezentul Ghid practic în dezvoltarea timpurie a copilului este elaborat cu suportul Filialei din Republica Moldova a Organizației „Lumos Foundation” din Marea Britanie

Ghidul practic în dezvoltarea timpurie a copilului a fost discutat și aprobat la ședința:

Departamentului Pediatrie, USMF „Nicolae Testemițanu”

(Proces verbal nr. 03 din 16.09.2020)

Comisiei Metodice de profil Pediatrie, USMF „Nicolae Testemițanu”

(Proces verbal nr. 04 din 12.10.2020)

Consiliului de Management al Calității, USMF „Nicolae Testemițanu”

(Proces verbal nr. 01 din 27.10.2020)

AUTORI

Ninel Revenco, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, director Departamentul Pediatrie USMF „Nicolae Testemițanu”

Ala Holban, doctor în științe medicale, conferențiar universitar, Departamentul Pediatrie USMF „Nicolae Testemițanu”

Oxana Turcu, doctor în științe medicale, conferențiar universitar, Departamentul Pediatrie USMF „Nicolae Testemițanu”

Irina Malanciuc, doctor în științe medicale, „Lumos Foundation”, director global Programe

Domnica Gînu, doctor în psihologie, conferențiar universitar, cercetător științific superior, director AO „Lumos Foundation Moldova”

Galina Morari, medic pediatru, AO „Lumos Foundation Moldova”, manager proiect

Angela Crudu, magistrul în asistența socială, AO „Lumos Foundation Moldova”, coordonator proiect

RECENZENȚI

Svetlana Hadjiu, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, Departamentul Pediatrie USMF „Nicolae Testemițanu”

Ivan Puiu, doctor în științe medicale, conferențiar universitar, Catedra Medicină de Familie USMF „Nicolae Testemițanu”

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Dezvoltarea timpurie a copilului: Ghid practic / Ninel Revenco, Ala Holban, Oxana Turcu [et al.]; Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Lumos Foundation. – Chișinău: S. n., 2020 (Tipogr. „Print-Caro”). – 132 p.: tab.

Bibliogr.: p. 132 (18 tit.). – Apare cu suportul Filialei din Republica Moldova a Organizației „Lumos Foundation” din Marea Britanie. – 500 ex.

ISBN 978-9975-56-813-5.

613.953+159.922.72(036)

D 35

CUPRINS

INTRODUCERE		4
DOMENII DE DEZVOLTARE		5
DEZVOLTAREA COPILULUI CU VÂRSTA de la 0 până la 6 luni	Dezvoltarea fizică și motorie Dezvoltarea socio – emoțională Dezvoltarea vorbirii și a comunicării Dezvoltarea cognitivă	9
DEZVOLTAREA COPILULUI CU VÂRSTA de la 6 luni până la 12 luni	Dezvoltarea fizică și motorie Dezvoltarea socio – emoțională Dezvoltarea vorbirii și a comunicării Dezvoltarea cognitivă	23
DEZVOLTAREA COPILULUI CU VÂRSTA de la 12 luni până la 18 luni	Dezvoltarea fizică și motorie Dezvoltarea socio – emoțională Dezvoltarea vorbirii și a comunicării Dezvoltarea cognitivă	39
DEZVOLTAREA COPILULUI CU VÂRSTA de la 18 luni până la 24 luni	Dezvoltarea fizică și motorie Dezvoltarea socio – emoțională Dezvoltarea vorbirii și a comunicării Dezvoltarea cognitivă	57
DEZVOLTAREA COPILULUI CU VÂRSTA de la 24 luni până la 36 luni	Dezvoltarea fizică și motorie Dezvoltarea socio – emoțională Dezvoltarea vorbirii și a comunicării Dezvoltarea cognitivă	77
ANEXE		101

INTRODUCERE

“Dezvoltarea timpurie a copilului. Ghid practic” este dedicat dezvoltării timpurii a copilului, care reprezintă creșterea și perfectarea calitativă a abilităților motorii și intelectuale ale acestuia în primii ani de viață. Primii ani ai vieții unui copil sunt foarte importanți pentru creșterea și dezvoltarea lui. Dezvoltare armonioasă înseamnă că toți copiii, inclusiv cei cu necesități speciale, sunt capabili să crească și să se dezvolte, dacă le sunt asigurate necesitățile sociale, emoționale și educaționale. Nutriția adecvată, echilibrul între activitatea fizică și somn, de asemenea, pot face o diferență mare pentru copilul în creștere.

Actualmente este demonstrat, că nu pot fi abordate separat creșterea și dezvoltarea copilului. Creșterea se referă la modificarea în dimensiuni fizice a părților corpului sau a organismului în ansamblu, apreciate cantitativ în centimetri și în kilograme, iar dezvoltarea se referă la creșterea progresivă, secvențială și ordonată a abilităților și a complexității funcțiilor. Dezvoltarea mai este definită ca un proces de schimbare, în care copilul obține cunoștințe vaste, abilități mai rafinate, dezvoltă un comportament mai variat și deprinderi mai diverse. Modul de progresie este similar pentru toți copiii, dar poate exista și o rată de variație. În acest context, crearea unui mediu stimulat și sigur pentru dezvoltarea deplină a copiilor la o vârstă fragedă este o condiție prealabilă pentru succesul continuu al fiecărui copil.

La etapa actuală creșterea și dezvoltarea trebuie privite ca niște procese care au loc concomitent, din aceste considerente trebuie înțelese ca un tot unitar, iar abordarea copilului trebuie să fie holistică.

Deși modelul dezvoltării este, în general, același pentru toți copiii, ritmul dezvoltării variază de la un copil la altul, fiecare copil având unul propriu. Totodată, ritmul și calitatea dezvoltării copilului țin de maturitatea morfo-fiziologică a sistemelor nervos, muscular, precum și cea a scheletului. Factorii ereditari și de mediu, unici în cazul fiecărui copil, influențează și ei ritmul și calitatea dezvoltării lui, pot accelera sau încetini dezvoltarea, pot modifica algoritmul de dezvoltare, de asemenea, pot determina omiterea unor etape sau inversarea succesiunii acestora.

De aceea, progresul personal al copilului poate fi diferit în diverse domenii: un copil poate să învețe să meargă devreme, dar să înceapă să vorbească târziu. Dezvoltarea în fiecare din aceste domenii depinde de stimulentele existente și de posibilitățile de a învăța, oferite de mediul înconjurător.

În acest context, “Dezvoltarea timpurie a copilului. Ghid practic” vine cu un set de Indicatori pentru principalele domenii ale dezvoltării timpurii a copilului (dezvoltare fizică și motorie, dezvoltare cognitivă, dezvoltare vorbire, dezvoltare socio-emoțională), cu instrumente pentru supravegherea achiziționării abilităților caracteristice acestor indicatori, reieșind din particularitățile caracteristice anumitor perioade de vârstă ale copilului (0 – 6 luni, 6 – 12 luni, 1 an – 1 an și 6 luni, 1 an și 6 luni – 2 ani și 2 – 3 ani), precum și recomandări pentru specialiști și părinți în vederea stimulării dezvoltării pe fiecare domeniu în parte.

De remarcat, că aceste recomandări adesea pot fi similare, însă pentru specialiști se propune o abordare academică, iar pentru părinți și cei care îngrijesc de copii – una bazată pe experiențele personale, în funcție de familie, precum și de condițiile etnice și socio-culturale caracteristice.

Pentru fiecare perioadă de vârstă sunt evidențiate semnele de risc (absența unor abilități/cunoștințe la copil către o anumită vârstă), care diferă de la o vârstă la alta și care au o importanță indubitabilă pentru identificarea precoce a tulburărilor de dezvoltare și pentru intervenția timpurie, ce se impune în aceste situații.

Ghidul practic în dezvoltarea timpurie a copilului este recomandat specialiștilor, care acordă asistență copiilor mici (medici/asistenți medicali de familie, specialiști din instituțiile de educație timpurie, asistenți sociali) pentru monitorizarea dezvoltării copiilor mici, dar și părinților pentru dezvoltarea competențelor și abilităților parentale, deoarece familia este cel mai bun și eficient educator și sprijin al copilului pe tot parcursul vieții.

DOMENII DE DEZVOLTARE

La momentul actual există numeroase teste sau metode de apreciere ale dezvoltării, unele foarte generale, altele evaluând parametri individuali diferiți, dar care se regăsesc în fiecare metodă (limbaj, abilități motorii, evaluarea simțurilor, emoțiilor, comportamentelor social-afective).

Cel mai frecvent se practică aprecierea dezvoltării conform domeniilor de dezvoltare, care includ achizițiile corespunzătoare ale copilului la diferite etape de dezvoltare (dezvoltare fizică și motorie, dezvoltare socio-emoțională, dezvoltare vorbire și dezvoltare cognitivă).

DEZVOLTAREA FIZICĂ ȘI MOTORIE

Sănătatea fizică reprezintă un factor important, care determină creșterea și dezvoltarea copilului în primii ani de viață. Creșterea reprezintă mărirea lungimii și a masei corpului, în timp ce dezvoltarea se atribuie abilităților care, odată cu trecerea timpului, devin tot mai complexe. Acestea includ abilitatea de mișcare, echilibru, coordonarea motricității, igiena personală și siguranța. În pofida faptului, că procesul de dezvoltare a fiecărui copil e constituit din etape identice, totuși, ritmul de schimbare a acestuia este individual.

Perioada copilăriei timpurii este caracterizată prin procese intense de mielinizare și, ca rezultat, prin dezvoltare rapidă. Astfel, copiii achiziționează multe abilități motorii. Majoritatea copiilor urmează un model similar de dezvoltare motorie. Astfel, vârsta la care copiii fac independent primii pași este similară în întreaga lume, deși există o variabilitate mare în practicile de creștere a copiilor, aspectele culturale, tradițiile alimentare. Pe de altă parte, alte abilități, cum ar fi vorbirea în propoziții complexe, nu au același model consecvent în procesul de maturizare. Modificările de maturizare, totodată, generează schimbări comportamentale la vârste previzibile. Astfel, reducerea marcată a ratei de creștere și a necesității de somn a copilului de 2 ani deseori generează îngrijorarea părinților cu privire la scăderea apetitului și refuzul de somnul de zi. Totodată, la această vârstă se pot accelera alte achiziții de dezvoltare (antrenarea la toaletă la copilul de un an sau capacitatea de a citi la un copil de 3 ani), beneficiile pe termen lung ale unor astfel de realizări precoce fiind discutabile.

Bunăstarea fizică are o influență benefică asupra mai multor funcții fiziologice ale organismului, ajutând copilul să se orienteze în mediul înconjurător. Cu ajutorul organelor de simț, care asigură diferite senzații (vedere, auz, miros, pipăit și gust) copilul își controlează mișcările mâinilor și ale corpului, cum ar fi cele de echilibru, alergare, mers, sărituri, urcatul scărilor, mersul pe brânci și altele. Dezvoltarea motricității grosiere și fine și a coordonării senso-motorii contribuie la dezvoltarea vorbirii, a comportamentului emoțional și a celui social, precum și la cunoașterea propriului corp. Atunci când copilul stă așezat, merge sau își folosește alte abilități (vederea, auzul, mirosul, pipăitul/tactilul și gustul) se formează relația sa cu toate cele ce se petrec în jur, precum și cu obiectele din apropierea sa.

Abilitățile de igienă personală și siguranță personală, care influențează sănătatea fizică, de asemenea, sunt legate cu dezvoltarea mișcărilor și a organelor de simț. Abilitățile de a se spăla, a mânca, a dormi, a folosi veceul, de a se îmbrăca încep să se formeze de la naștere, dar persoanele, care au grijă de copil, trebuie să țină cont de faptul, că aceste capacități se pot dezvolta în diferite perioade de creștere ale micuțului și diferă în funcție de ordinea, în care apar și se dezvoltă. Acest fapt depinde de potențialul copilului, cultura, valorile și cerințele familiei.

Dezvoltarea capacităților de siguranță proprie ajută copilul să fie mult mai atent la diferite situații, în care se pot întâmpla diverse incidente, precum și să ceară ajutor atunci când are nevoie.

DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Adulții aduc o contribuție majoră la dezvoltarea socială și emoțională a copiilor mici. Abilitățile primare și de bază în dezvoltarea socio-emoțională sunt achiziționate de copil, de obicei, în procesul de interacțiune cu persoanele apropiate din anturaj. Dezvoltarea socială și emoțională se completează una pe cealaltă și, totodată, sunt interdependente. Relațiile de încredere formează „sănătatea” socială și emoțională a copilului. Adulții trebuie să manifeste grijă, atenție și bunăvoință față de copil. Mai mult, adulții reprezintă modelul pe care copilul îl va copia, precum și persoana care evaluează cunoștințele și abilitățile copilului, oferindu-i sprijinul emoțional necesar, contribuind la succesele și realizările lui.

DEZVOLTAREA SOCIALĂ

Unele dintre cele mai impresionante tipuri de cunoaștere și învățare timpurie implică înțelegerea de către copii a altor oameni. Aceste abilități sunt deosebit de importante pentru interacțiunea socială și par a fi afectate, în mod specific, la copiii cu autism. Din momentul în care se nasc, sugarii tratează oamenii ca pe cineva speciali. În prima zi sugarii preferă să privească fețele umane și să asculte vocile umane și se atașează rapid de fața, vocea și chiar mirosul persoanelor care îi îngrijesc. Nou-născuții imită, de asemenea, expresiile faciale.

În primul an sugarii dezvoltă o înțelegere și mai complexă a celorlalți. Copiii de șapte luni apreciază, că acțiunile umane sunt direcționate către obiective concrete. Către vârsta de un an copiii nu doar imită acțiunile, dar și reproduc rezultatele acțiunilor respective.

În al doilea an copiii încep să înțeleagă că propriile percepții, atenția și emoțiile pot fi împărtășite de ceilalți. În referințele sociale copiii reacționează corespunzător la expresia emoțională a unei alte persoane, care este îndreptată către un obiect. Astfel, copiii de 1 an vor evita un obiect, dacă văd pe cineva reacționând la acest obiect ambiguu, prin frică.

Întreaga perioadă a copilăriei timpurii este extrem de importantă în ceea ce privește formarea competențelor sociale de bază. De la o vârstă fragedă copilul caută să interacționeze și să construiască relații cu alți oameni, să cunoască mediul, învață să facă distincția între prieteni și străini. Copilului îi este dor de persoanele apropiate și se bucură când le vede. În acest proces un rol important îl au relațiile strânse, prietenoase și receptive ale adulților cu copilul, ele contribuind la dezvoltarea corespunzătoare și la o bună creștere a copilului. Starea de bine a copilului în anii următori, inclusiv în anii de școală, depinde, în mare măsură, de cât de reușită a fost experiența sa socială timpurie. De asemenea, este importantă comunicarea cu semenii – aceasta este una dintre cele mai importante surse de dezvoltare a activității cognitive a copilului. În procesul comunicării și interacțiunii copiii își perfectează capacitățile practice și de joc, dezvoltă atitudinea de respect pentru drepturile altor copii.

Experiența unor relații de încredere și de respect în copilăria timpurie are un beneficiu enorm pentru integrarea ulterioară a copilului în societate.

DEZVOLTAREA PSIHO-EMOȚIONALĂ

Dezvoltarea emoțională a copilului constă în capacitatea de a se înțelege pe sine, de a-și exprima sentimentele, de a le corela cu emoțiile oamenilor din imediata apropiere. Un rol important în acest proces îl are interacțiunea cu adulții, interacțiune, care îl poate învăța pe copil să-și manifeste atât emoțiile pozitive, cât și cele negative, caracteristice pentru cultura societății în care crește și se educă acesta. Este foarte importantă dezvoltarea autoaprecierii pozitive, dar și dezvoltarea autocontrolului și a conștientizării posibilităților/faptelor sale în cadrul diferitor situații din societate. Capacitatea de a-și controla emoțiile, dar și de a înțelege emoțiile celor din jur îl ajută pe copil să dezvolte o atitudine binevoitoare și relații prietenoase cu alți copii și adulți.

Sugarii deseori sunt agitați în perioada imediat anterioară celei în care face primii pași. Odată ce încep să meargă, dispoziția lor se schimbă semnificativ. Copiii sunt adesea încurajați de noua lor aptitudine și de puterea de a controla distanța dintre ei și părinți. Sugarul cu un sentiment de atașament bun va utiliza părintele ca bază sigură pentru a explora independent lumea. Copilul care este controlat excesiv și descurajat de explorarea activă va simți îndoială, rușine, agresivitate și nesiguranță.

Anxietatea de separare de părinți se va manifesta, de regulă, înainte de a merge la culcare. Mulți copii folosesc o păturică sau o jucărie ca obiecte de tranziție, care funcționează ca un simbol al părintelui absent la acel moment. Copiii instituționalizați, lipsiți de sentimentul de afecțiune și atașament, de regulă, prezintă deficite severe de dezvoltare. Atașamentul se referă la o tendință determinată biologic a unui copil mic de a căuta apropierea părintelui în perioadele de stres și, de asemenea, de relația care permite copiilor să-și folosească părinții pentru a restabili sentimentul de bunăstare după o experiență stresantă. Sentimentul de nesiguranță și lipsa atașamentului de părinte pot fi predictive pentru problemele ulterioare de comportament și de învățare.

În toate etapele dezvoltării, copiii progresează optim atunci când au părinți, care acordă atenție comunicării lor verbale și non-verbale și răspund corespunzător.

DEZVOLTAREA VORBIRII ȘI A COMUNICĂRII

Dezvoltarea perseverentă a abilităților de vorbire și comunicare, condiție preliminară pentru citire și scriere, este una din direcțiile prioritare, care va asigura în timp dezvoltarea mintală a copiilor. Copilăria timpurie este o perioadă sensibilă pentru achiziționarea vorbirii, aceasta apare prin interacțiunea copilului cu adulții. Este demonstrat, că prin comunicarea verbală cu adulții, copilul obține mai multe informații despre lumea înconjurătoare, decât cu ajutorul organelor de simț.

Odată cu apariția limbajului eficient, însuși relația părinte – copil capătă o nouă dimensiune. Conturarea conștiinței de sine și standardele de comportament interiorizate apar pentru prima dată la sugar. Copiii care se uită într-o oglindă vor ajunge, pentru prima dată, la propria față mai degrabă decât la imaginea oglinzii, dacă observă ceva neobișnuit pe nas. Ei încep să recunoască când jucăriile sunt rupte și le pot înmâna părinților pentru a le repara. Limbajul devine un mijloc de control al impulsurilor, raționamentului timpuriu și de conexiune între idei. Când sunt tentați să atingă un obiect interzis, ei pot spune „nu, nu”, fapt care indică debutul conturării conștiinței, exprimat prin abilități de comunicare verbală.

Dezvoltarea vorbirii include în sine extinderea vocabularului, pronunția corectă, formarea structurii gramaticale și pregătirea copiilor pentru alfabetizare (citit și scriere). De menționat, că trecerea succesivă la etapa următoare de dezvoltare a vorbirii se face posibilă doar în condiții favorabile, prin comunicarea suficientă și de calitate a copilului cu adulții. Copilul răspunde la întrebările adultului și, la rândul său, pune întrebări despre ceea ce fac împreună.

Pentru copil în primii ani de viață vorbirea orală și scrisă nu este doar un mijloc de comunicare, aceasta are un rol crucial în dezvoltarea cogniției, gândirii, logicii, raționamentului, precum și în autoreglarea comportamentului. Prin vorbire și comunicare copiii învață să-și exprime emoțiile, gândurile, să perceapă, să înțeleagă și să interpreteze vorbirea altor oameni.

O componentă importantă a dezvoltării vorbirii și comunicării este formarea premiselor pentru citire și scriere, și anume apariția interesului către textul scris, care apare datorită citirii zilnice a cărților adecvate vârstei și interesante pentru copil. "Desenarea" pe hârtie, perete sau altă suprafață, jocul cu plastilina, colorarea cărților de colorat (chiar și cea neîndemânică) pregătește copilul pentru însușirea scrisului, deprinderea de a scrie, fiind una complexă și foarte importantă pentru dezvoltare.

DEZVOLTAREA COGNITIVĂ

Vârsta fragedă e perioada de maturizare a tuturor funcțiilor fundamentale, fiind cea mai favorabilă pentru creșterea și educarea copilului. În această perioadă se formează sănătatea, sunt stabilite abilitățile umane fundamentale și calitățile personale: interesul pentru înțelegerea mediului, premise pentru formarea gândirii logice, reprezentările matematice elementare primare, încrederea în lume, încrederea în sine, intenția, perseverența, elementele imaginației creative etc.

Ca și alte domenii de dezvoltare, dezvoltarea cognitivă completă este posibilă într-un mediu prietenos, stimulat și sigur. Dezvoltarea abilităților mentale se realizează prin interacțiunea cu mediul fizic și social, când un copil învață lumea – explorează, o urmărește și experimentează, îi manipulează conținutul obiectiv, studiază lumea după principiul: ceea ce văd, cu ceea ce acționez, știu. Este important de menționat că jocurile de zi cu zi dezvoltă curiozitatea, reprezentările matematice elementare, capacitatea de a-și aminti și aplica corect cunoștințele în practică, precum și încrederea în abilitățile corespunzătoare.

Explorarea mediului crește în paralel cu ameliorarea dexterității (atingerea, apucarea, eliberarea obiectului) și controlul mobilității. Copiii manipulează obiectele în moduri noi pentru a crea efecte interesante, cum ar fi stivuirea blocurilor sau umplerea și aruncarea găleților. Jucăriile sunt, de asemenea, mai susceptibile de a fi utilizate în scopurile propuse (pieptene pentru păr, câni pentru băut). Imitarea părinților și a fraților mai mari sau a altor copii este un mod important de învățare. Jocul credibil (jocul simbolic) se concentrează pe propriul corp al copilului, cum ar fi pretenția de a bea dintr-o ceașcă goală.

Modificările cognitive la copil se produc prin stimularea acestora de către mediul dezvoltativ, acestea fiind observate preponderent în timpul jocului. Copiii mici anticipează unde va ajunge un obiect, chiar dacă obiectul nu a fost vizibil în timp ce a fost mutat. Cauza și efectul sunt mai bine înțelese, iar copiii mici demonstrează flexibilitate în rezolvarea problemelor (de exemplu, folosind un băț pentru a obține o jucărie care nu este la îndemână, dându-și seama de modul de înfășurare a unei jucării mecanice). Transformările simbolice în joc nu mai sunt legate de propriul corp al copilului; astfel o păpușă poate fi „hrănită” dintr-o farfurie goală. Schimbările cognitive în timp se corelează cu schimbări importante în domeniile emoțional și lingvistic.

Vârsta timpurie este perioada dobândirii deprinderilor prin încercare și eroare, cercetarea activă a diferitelor proprietăți ale obiectelor: formă, dimensiune, relații cauzale simple, natura mișcărilor etc. Această perioadă stă la baza formării gândirii logice, a capacității de a raționa, de a compara, de a observa diferențele și asemănările între obiecte și fenomene.

Dezvoltarea cognitivă timpurie, împreună cu comunicarea socială și emoțională, precum și vorbirea activă, contribuie la adaptarea și activitatea eficientă ulterioară a copilului în toate domeniile vieții.

**DEZVOLTAREA COPILULUI
DE LA 0 PÂNĂ LA 6 LUNI**

DOMENII / SUBDOMENII	ABILITĂȚI	INSTRUMENTE DE EVALUARE A INDICATORULUI	RECOMANDĂRI PENTRU SPECIALIȘTI	RECOMANDĂRI PENTRU PĂRINȚI
DEZVOLTAREA FIZICĂ ȘI MOTORIE				
DEZVOLTAREA MOTRICITĂȚII GROSIERE				
INDICATOR I Copilul poate să-și țină echilibrul și poate să-și regleze mișcările corpului	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ține capul. 2. Se întoarce de pe spate pe burtă și invers. 3. Duce mâinile și jucăriile la gură. 4. Schimbă un obiect dintr-o mână în alta, fiind în poziția culcat sau așezat. 5. Culcat pe spate, ridică piciorul/picioarele și poate ajunge cu degetele acestora până la gură. 6. Încearcă să ajungă cu mâna și corpul un obiect care îi prezintă interes. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Puneți copilul pe burtă sau luați-l în brațe. Dacă copilul își ține capul bine, atunci „DA”. 2. Puneți copilul pe spate pe o suprafață dreaptă și dură. Puneți alături o jucărie în așa mod, încât copilul să dorească să se întindă după ea, întorcându-se pe burtă. Urmăriți-l. Dacă copilul se întoarce de pe spate pe burtă și invers, atunci „DA”. 3. Dacă copilul duce mâinile și jucăriile la gură, atunci „DA”. 4. Dacă copilul schimbă obiectul sau jucăriile dintr-o mână în alta și nu le scapă, atunci „DA”. 5. Urmăriți copilul, dacă el pune degetele de la picioare în gură din poziția întins pe spate, atunci „DA”. 6. Puneți copilul pe burtă pe o suprafață dură și dreaptă. Puneți o jucărie ce îi prezintă interes la o distanță de 15-20 cm de la mâna lui întinsă. Urmăriți-l și dacă copilul încearcă să ajungă jucăria cu mâna și întreg corpul, atunci „DA”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pentru a întări mușchii spatelui, gâtului și pentru formarea abilităților motorii necesare recomandați părinților ca, periodic, în timpul trezirii, să încurajeze copilul să se rostogolească de pe burtă pe spate, să-l ia în brațe, să i se facă masaj și gimnastică pasivă. 2. Recomandați părinților să încurajeze activitatea motorie a copilului, de exemplu, mersul pe brânci (de-a bușilea), apucarea unei jucării strălucitoare, rostogolirea, dorința de a sta în șezut, mișcarea obiectelor dintr-o mână în alta, atingerea cu vârful degetelor picioarelor a bărbiei/gurii din poziția întins pe spate. Să încurajeze acțiunile copilului prin voce, mimică etc. 3. Recomandați părinților să ofere copilului jucării și obiecte de uz casnic inofensive/sigure. 4. Amintiți părinților că nu se poate lăsa copilul singur nesupravegheat. 5. Recomandați părinților să creeze un mediu sigur pentru copil. Accentuați, că jucăriile și alte obiecte trebuie spălate regulat. 6. Amintiți părinților, că un copil sănătos poate vedea, auzi și simți mirosuri de la naștere. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Încurajați încercările copilului de a face mișcări, care fortifică mușchii spatelui și a gâtului: să ridice capul, să se rostogolească de pe spate pe burtă și invers, să se așeze în funduleț. Acest lucru îl va ajuta să privească și să studieze lumea din jurul său și să-și dezvolte mușchii. 2. Luați copilul în brațe în timp ce este treaz, faceți masaj și gimnastică pasivă (mișcați mânuțele și picioarele). 3. Încurajați copilul să încerce să ajungă la jucării și obiecte sigure și să le pună în gură, deoarece el cunoaște lumea prin atingere și gust. 4. Arătați-i copilului jucării strălucitoare, colorate intens/aprinse, încurajați-l să avanseze (miște înainte) din poziția întins pe burtă și să apuce jucăria cu mâinile sale. 5. Încurajați activitatea motorie a copilului (treccrea obiectelor dintr-o mână în alta, atingerea cu vârful degetelor picioarelor a bărbiei /gurii din poziția întins pe spate etc.). Încurajați acțiunile copilului prin voce, mimică. 6. Oferiți copilului libertatea de a se deplasa liber într-un mediu lipsit de pericole. Jucăriile și alte

				<p>obiecte, cu care copilul intră în contact, trebuie spălate regulat.</p> <p>7. Un copil sănătos poate vedea, auzi și simți mirosuri de la naștere.</p> <p>8. Stați permanent aproape de copil și urmăriți-l.</p>
DEZVOLTAREA MOTRICITĂȚII FINE				
<p>INDICATOR II Copilul este capabil să-și folosească palmele și degetele de la mâini în diverse scopuri</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Se întinde să ia cu mâna o jucărie, un obiect. 2. Apucă cu mâna lui jucării, obiecte. 3. Bate din palme. 4. Schimbă o jucărie dintr-o mână în alta. 5. Ia jucării și obiecte în ambele mâini și le lovește una de alta. 6. Boțeste hârtia. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arătați copilului o jucărie strălucitoare (la o distanță de aproximativ 30 cm de la ochi). Dacă întinde mâna să o ia, atunci „DA”. 2. Arătați-i copilului jucăria care îl interesează și spuneți-i: „ia-o!”. 3. Dacă, urmărind copilul, l-ați văzut bătând din palme, atunci „DA”. 4. Dacă urmărind copilul, ați văzut cum transferă o jucărie dintr-o mână în alta, fără să o scape, atunci „DA”. 5. Dați-i copilului câte o jucărie în ambele mâini. Dacă în timpul observării ați văzut cum ia jucăriile în ambele mâini și le lovește una de alta, atunci „DA”. 6. Dați-i copilului o foaie de hârtie moale (astfel încât să nu se taie cu marginile ei). Dacă vedeți că copilul boțeste hârtia cu mâinile, atunci „Da”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandați părinților să aranjeze jucăriile sau obiectele potrivite vârstei, astfel, încât copilul să le poată ajunge/atinge, să le apuce cu mâinile sale, să le țină și să ciocănească cu ele. 2. Sfătuiți, să încurajeze copilul să apuce jucăriile, să le mute, să le lovească una de alta. 3. Recomandați părinților să se joace cu copilul în „tăpușele” și alte jocuri, folosind în paralel cântece, să le spună poezioare, la auzul cărora copilul să bată din palme. 4. Recomandați să ofere copilului o hârtie moale dar rezistentă, astfel încât el să o poată boți cu mâinile. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Împrăștiați jucării și obiecte colorate intens/aprinse în jurul copilului, astfel încât acesta să se târască spre ele, să le ajungă, să le apuce, să le țină și să le lovească una de alta, să le transfere dintr-o mână în alta. 2. Jucați-vă jocuri și cântați cântece, spuneți poezioare pentru copii, care l-ar determina să bată din palme, să imite toboșarul. 3. Dați-i copilului o bucată de hârtie moale dar rezistentă, astfel încât el să o poată boți cu mâinile.

DEZVOLTAREA SENSO – MOTORIE

INDICATOR III Copilul controlează mișcările mâinilor și ale corpului cu ajutorul organelor de simț, care asigură diferite arii de sensibilitate (vedere, auz, sensibilitate tactilă, sensibilitate olfactivă, gust)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Întoarce capul spre sursa de lumină și sunet. 2. Apucă jucăria cu mâinile și o pune în gură. 3. Încearcă să prindă o jucărie sau un obiect în mișcare. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plasați copilul pe spate. Bateți din palme dintr-o parte laterală a acestuia. Urmăriți-i reacția. Aprindeți lanterna pe partea laterală a acestuia. Urmăriți-i reacția. Dacă întoarce capul către sursa de sunet și de lumină, atunci „DA”. 2. Puneți o jucărie lângă copil. Dacă o apucă cu mâinile și o pune în gură, atunci „DA”. 3. Mișcați lent o jucărie în fața ochilor copilului (la o distanță de aproximativ 30 cm). Dacă vedeți că copilul încearcă să prindă jucăria în mișcare, atunci „DA”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandați părinților să emită sunete liniștite, calme (care să nu sperie copilul) din diferite părți ale corpului copilului (cu zornăitoarea, vocea, foșnet de hârtie etc.), provocându-i reacție și mișcări (întoarcerea capului, mișcări cu ochii spre sursa sunetului). 2. Sfătuiți, să ofere copilului jucării din cauciuc și din plastic moale curate (inele, mingi mici, jucării sunătoare), pe care el să le poată pune în gură. 3. Îndemnați părinții să exerseze prin a mișca o jucărie sau un obiect în fața copilului, astfel încât acesta să fie tentat să le prindă. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Emiteți sunete calme (care să nu sperie copilul) din diferite părți ale corpului acestuia. Copilul ar trebui să răspundă la sunet întorcând capul, mișcându-și ochii în direcția sunetului. 2. Dați-i copilului jucării curate din cauciuc și jucării moi din plastic (inele, mingi mici, clopoței, jucării sunătoare), astfel încât el să le poată ține și să le pună în gură. 3. Mișcați lent un obiect viu colorat sau o jucărie în fața copilului (la o distanță de 30 cm de la ochi) și încurajați-l să încerce să le prindă.
--	---	--	--	---

ALIMENTAȚIA

INDICATOR IV Copilul crește în greutate și lungime conform vârstei	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aduagă în greutate nu mai puțin de 500 g pe lună sau 125 g pe săptămână (Anexa 1). 2. Crește în lungime în corespundere cu vârsta pe care o are (Anexa 1). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dacă copilul adaugă în greutate nu mai puțin de 500 g în lună sau 125 g pe săptămână, atunci „DA”. 2. Dacă copilul crește în lungime în corespundere cu vârsta pe care o are, atunci „DA” (Anexa 1). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandați alăptarea exclusivă la sân pentru copiii cu vârsta de până la 6 luni. 2. Recomandați părinților să alăpteze copilul la cerere, ziua și noaptea, nu mai puțin de 8 ori în 24 de ore (Anexa 2). 3. Atenționați părinții să nu ofere copilului NICI un fel de altă hrană sau lichide, în afară de laptele matern. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Alăptați de câte ori cere copilul (ziua și noaptea), de cel puțin 8 ori în 24 ore. 2. NU oferiți copilului alte alimente și/sau lichide: NICI apă, NICI ceai; NICI sucuri; NICI formule de lapte; NICI un fel de terci de cereale sau legume. NU-I dați copilului lapte de vaci sau capre! 3. Alăptați atunci, când copilul prezintă semne de foame: devine agitat, sugere degetele sau face mișcări de sugere cu buzele, dă nervos/agitat din mânuțe. Nu așteptați ca copilul să plângă.
---	--	--	---	--

COMPORTAMENT SĂNĂTOS ȘI SIGUR / LIPSIT DE PERICOLE				
INDICATOR V Copilul este capabil să întrețină igiena personală și cea generală	1. Răspunde pozitiv la procedurile de igienă personală (spălarea mâinilor, spălatul pe față, ștergerea gurii cu un prosop, scăldatul etc.). 2. Își manifestă senzația de foame.	1. Dacă copilul răspunde pozitiv la toate procedurile de igienă, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul își manifestă senzația de foame, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să încurajeze copilul să se joace cu apa în timp ce face baie, să creeze condiții pentru aceasta. 2. Recomandați ca copilul să fie alăptat la sân la timp, fără a aștepta starea de agitație sau plânsul copilului.	1. Încurajați copilul să se joace cu jucăriile în timp ce face baie: să le scufunde în apă, să le umple cu apă, să verse apa din ele etc. 2. Alăptați la timp, înainte ca copilul să manifeste senzația de foame, fără a aștepta agitația sau plânsul copilului.
INDICATOR VI Copilul este capabil să identifice situațiile de risc și cele periculoase	1. Reacționează la sunete puternice (tresare, plânger).	1. Dacă puteți descrie cum copilul reacționează în timpul unui sunet puternic, tresare sau plânger, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să liniștească copilul în timpul unui sunet puternic (să fie luat în brațe, cuprins etc.).	1. Apropiati-vă de copil și încercați să-l liniștiți, dacă este agitat sau plânger, luați-l în brațe, mângâiați-l, cuprindeți-l.
DEZVOLTAREA SOCIO – EMOȚIONALĂ				
DEZVOLTAREA SOCIALĂ				
INDICATOR VII Copilul este capabil să deosebească persoanele cunoscute și cele străine	1. Manifestă afecțiune pentru mama sau pentru persoana care îl îngrijește. 2. Încetează să plângă sau zâmbește atunci când vede pe cineva cunoscut sau când acesta îl ia în brațe.	1. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul își manifestă atașamentul față de mama sau persoana care îl îngrijește, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul încetează să plângă atunci când cineva cunoscut îl ia în brațe, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să ia copilul în brațe, să-l îmbrățișeze, ca el să simtă că se află în siguranță, înconjurat de persoane apropiate. 2. Recomandați, ca copilul să fie îmbrățișat atunci când acesta plânger în prezența persoanelor necunoscute/ străine. 3. Atenționați părinții ca interacțiunea cu copilul să fie una pozitivă și binevoitoare, să răspundă la toate necesitățile pe care le manifestă acesta.	1. Comunicați cu copilul atunci când este treaz, calm și binevoitor, străduiți-vă să fiți mereu alături de el. 2. Îmbrățișați copilul în prezența persoanelor străine pentru ca el să se simtă în siguranță. Propuneți-i persoanei necunoscute sa-i zâmbească copilului. 3. Lăsați copilul în supraveghere doar persoanelor apropiate, cunoscute lui, aceasta îl va ajuta pe copil să se simtă în siguranță.
INDICATOR VIII Copilul este capabil să comunice cu alți copii și cu adulții	1. Manifestă interes față de alți copii și adulți (le atinge părul, fața, se întinde spre ei etc). 2. Privește spre mama sau o persoană cunoscută când aceștia vorbesc cu el.	1. Dacă puteți aduce exemple, care descriu cum copilul își manifestă interesul față de alți copii și adulți, atunci „DA”. 2. Vorbiți cu copilul. Dacă copilul privește spre dvs. atunci când vorbiți cu el, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să creeze condiții pentru a interacționa cu alți copii și adulți apropiați. 2. Recomandați, ca în discuția cu copilul, să i se zâmbească și să fie privit în ochi.	1. Membrii familiei trebuie să ia copilul în brațe, să-i zâmbească și să vorbească cu el. 2. Priviți mai des copilul în ochi, luați-l în brațe, zâmbiți și vorbiți cu el, repetați după copil, imitându-i toate mișcărilor și sunetele.

	3. Atrage atenția asupra sa (producând sunete, zâmbind, mișcându-se etc.).	3. Dacă puteți aduce exemple cum copilul vă atrage atenția, atunci „DA”.	3. Recomandați părinților să răspundă/să imite mișcările și sunetele pe care le face copilul. 4. Atenționați, că tatăl, frații și surorile mai mari au un rol important în dezvoltarea copilului și trebuie să fie implicați în educarea lui.	Aveți grijă ca copilul, de asemenea, să vă privească în ochi și să vă răspundă. 3. Răspundeți întotdeauna la eforturile copilului de a vă atrage atenția (sunete, zâmbet, mișcări etc.). 4. Tata, frații și surorile mai mari au un rol important în dezvoltarea copilului și trebuie să fie implicați în educarea lui.
INDICATOR IX Copilul este capabil să recunoască și să respecte asemănările și diferențele între oameni	1. Se interesează de imaginea sa în oglindă (privește imaginea sa, bate în ea, se întinde să o atingă). 2. Urmărește acțiunile unei persoane cunoscute.	1. Arătați-i copilului imaginea sa în oglindă. Dacă el manifestă interes, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul urmărește acțiunile unei persoane apropiate, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să plaseze copilul în fața oglinzii, să-i atragă atenția la imagine, să-i permită să atingă oglinda. 2. Recomandați, să ofere posibilitate copilului să urmărească acțiunile unei persoane apropiate.	1. Plasați copilul în fața oglinzii, arătați-i imaginea, atingeți oglinda împreună cu copilul, încurajați-l cu un zâmbet. 2. Dați posibilitate copilului să urmărească acțiunile.
INDICATOR X Copilul se identifică ca persoană	1. Își examinează corpul și capacitățile lui (se rostogolește, ține capul, își privește mâinile și picioarele, le duce la gură, își atinge capul, părul etc.). 2. Își demonstrează necesitățile (plânge, se agită, atrage atenția asupra sa). 3. Reacționează la imaginea sa în oglindă, deși nu înțelege că este el însuși.	1. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul își studiază corpul și capacitățile lui, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple cum copilul își demonstrează necesitățile, atunci „DA”. 3. Dacă puteți aduce exemple cum copilul reacționează la imaginea sa în oglindă, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să asigure copilului spațiu suficient pentru mișcare, care să contribuie la studierea corpului său. 2. Recomandați părinților să identifice din ce cauză copilul plânge sau este neliniștit (vrea să mănânce, să doarmă etc.) și să reacționeze prompt la acestea. 3. Sugerați părinților să pună uneori copilul în fața oglinzii.	1. Încurajați copilul să se miște (să se rostogolească, să țină capul, să stea în șezut, să-și privească mâinile și picioarele, să le ducă la gură, să își atingă capul, părul etc.). 2. Arătați și numiți-i părțile corpului (picior, mână, cap, degete etc.). 3. Reacționați prompt atunci când copilul își manifestă necesitățile: este flămând, obosit, vrea să doarmă, plânge, este neliniștit, atrage asupra sa atenția. 4. Arătați-i copilului și povestiți-i despre imaginea sa din oglindă.

DEZVOLTAREA EMOȚIONALĂ

<p>INDICATOR XI Copilul este capabil să recunoască, să transmită și să-și controleze emoțiile și sentimentele</p>	<p>1. Observă și reacționează atunci când o persoană apropiată pleacă (se întristează, plânge), sau revine (se bucură).</p> <p>2. Se liniștește, atunci când mama îl atașează la sân, sau când primește jucăria preferată.</p>	<p>1. Dacă puteți aduce exemple, care descriu cum copilul reacționează la despărțire sau întâlnirea unei persoane apropiate, atunci "DA".</p> <p>2. Dacă puteți oferi exemple ce confirmă că copilul indispus se liniștește fiind aplicat la sân, sau când primește jucăria preferată, atunci "DA".</p>	<p>1. Recomandați părinților ca copilul să fie ajutat să se împace cu despărțirea de persoana dragă, explicându-i delicat că trebuie să plecați și că el va rămâne cu altă persoană apropiată. Recomandați să i se sustragă atenția copilului supărat cu o jucărie, mișcări amuzante, glumițe, imagini haioase.</p> <p>2. Recomandați ca copilul să fie alăptat la sân la timpul potrivit și la cerere.</p> <p>3. Recomandați ca în timpul alăptării mama să privească copilul în ochi, să-i zâmbescă, să dezvolte legătura emoțională.</p>	<p>1. E posibil ca copilul să nu vrea să se despartă de dvs. Ajutați-l să facă față despărțirii, explicându-i delicat că aveți nevoie să plecați și că îl lăsați cu o persoană apropiată. Jocul de-a ascunselea este o modalitate bună pentru a-i putea arăta copilului că plecați pentru un timp, dar nu pentru totdeauna.</p> <p>2. Aflându-vă lângă copil, luați-l în brațe, mângâiați-l, ocupați-vă împreună. Ajutând copilul să se liniștească, îi întăriți încrederea în dvs.</p> <p>3. Nu lăsați copilul să plângă mult sau să fie neliniștit. În timpul plânsului sau când este îngrijorat, cuprindeți-l, luați-l în brațe și calmați-l. Atașați-l la sân. Ocupați copilul cu o jucărie, mișcări amuzante, imagini, cântecele și altele.</p> <p>4. În timpul alăptării la sân, dezmiertați copilul, priviți-l în ochi, zâmbiți, vorbiți cu el.</p>
<p>INDICATOR XII Copilul este mândru de reușitele proprii și crede în capacitățile sale</p>	<p>1. Zâmbește și se bucură când obține un succes în activitatea sa (ajunge zornăitoarea, o folosește bucuros, bate "tăpușele").</p>	<p>1. Dacă puteți aduce exemple, care confirmă că copilul reacționează pozitiv când obține un succes în activitățile sale, atunci "DA".</p>	<p>1. Sfătuiți părinții să laude copilul ori de câte ori obține un succes în activitățile sale.</p>	<p>1. Încurajați succesul copilului prin exprimarea bucuriei (ajunge zornăitoarea, o folosește bucuros, bate "tăpușele").</p>

DEZVOLTAREA VORBIRII ȘI A COMUNICĂRII, A PREMIZELOR PENTRU CITIRE ȘI SCRIERE

COMUNICAREA

<p>INDICATOR XIII Copilul este capabil să asculte și să înțeleagă limba vorbită, precum și să o folosească pentru comunicare</p>	<p>1. Mișcă din mâini și picioare, atunci când aude o voce cunoscută. 2. Își îndreaptă privirea către persoana care vorbește sau obiectul pe care îl numește un adult. 3. Pronunță sunete pentru a capta atenția oamenilor.</p>	<p>1. Vorbiți cu copilul, iar dacă acesta începe să miște activ cu mâinile și picioarele, bucurându-se, când a auzit vocea cunoscută, atunci "DA". 2. Întrebați copilul: "unde e tata/mingea (sau alt obiect sau persoană cunoscută copilului)?" Priviți la persoana sau obiectul pe care l-ați numit. Asigurați-vă că obiectul se află în câmpul de vedere al copilului. Dacă copilul întoarce privirea către persoana sau obiectul numit, atunci "DA". 3. Dacă puteți aduce exemple, care să confirme că copilul emite sunete ca să atragă atenția, atunci "DA".</p>	<p>1. Recomandați părinților să creeze condiții favorabile pentru ca copilul să poată auzi, vedea, să se poată mișca liber și pentru a emite diverse sunete. 2. Recomandați să arate și să numească copilului obiectele înconjurătoare, jucăriile precum și imaginea acestora. 3. Sfătuiți părinții să reacționeze la sunetele copilului și să-l încurajeze să le emită. 4. Recomandați, ca în timpul conversației cu copilul, să se utilizeze silabe aparte (a-pa, ma-ma, ta-ta, bi-bi, tu-tu etc.).</p>	<p>1. Vorbiți cu copilul în timpul îngrijirii zilnice, cântați-i cântece, spuneți-i poezioare, fredonați cântece de leagăn (la schimbarea hainelor, în timpul mesei sau băiței, când îl puneți la culcare etc.). 2. Arătați și numiți copilului obiectele înconjurătoare, precum și imagini cu acestea. 3. Atrageți atenția copilului către oamenii apropiați: „uite tata, bunelul, bunica”. Atunci când copilul își întoarce privirea spre tata, spuneți-i: „l-ai găsit pe tata”; lăudați-l pentru asta. 4. Răspundeți cu drag la sunetele copilului, priviți-l în ochi, zâmbiți, repetați sunetele după el. 5. Vorbiți cu copilul, folosind silabe aparte (a-pa, ma-ma, ta-ta, bi-bi, tu-tu etc.).</p>
<p>INDICATOR XIV Copilul este capabil să-și îmbogățească vocabularul și să demonstreze formarea vorbirii corecte</p>	<p>1. Gângurește (emite sunete vocale de tipul „a”, „o”, „u”, „ă”; și consoanele: „m”, „t”, „b”). 2. Lalalizează, unind vocale cu consoane și pronunță silabe (ma-ma, ga-ga, gu-gu, ba-ba, ta-ta).</p>	<p>1. și 2. Dacă în timp ce nu doarăme, la început deseori gângurește, iar către vârsta de jumătate de an începe să lalalizeze, formând silabe, atunci "DA".</p>	<p>1. Recomandați părinților să stimuleze copilul să emită sunete, să repete după ei sunetele emise într-un mod jucăuș. 2. Recomandați să pregătească copilul pentru limba vorbită, repetând sunetele emise de el, vorbind cu el despre ceea ce vede și simte, precum și despre ce vrea el.</p>	<p>1. Încurajați copilul să pronunțe silabe, constituite dintr-o vocală și o consoană (ma-ma, ta-ta, ba-ba, gu-gu, ga-ga). Bucurați-vă de succesul lui, repetați pe rând sunetele emise de el etc. 2. Reacționați la sunetele, pe care le emite copilul, repetând după el. Alegeți cuvintele potrivite pentru o anumită persoană sau obiect. De exemplu, copilul spune: „ma-ma” – adultul răspunde: „Mama. Asta-i mama”. Sau: „bi-bi-bi” – adultul răspunde: „bi-bi – mașina. Asta-i mașina, bi-bi”.</p>

				3. Repetând sunetele copilului, vorbind cu el despre ceea ce el vede, simte și vrea, pregătiți copilul pentru comunicarea verbală eficientă.
PREMIZE PENTRU CITIT				
INDICATOR XV Copilul manifestă interes față de cărți și recunoaște unele simboluri și litere	1. Este atras de cărți cu imagini colorate.	1. Dacă copilul manifestă interes față de cărți cu imagini colorate, atunci „DA”.	1. Propuneți părinților să citească, să arate și să dea în mâini copilului cărți cu imagini colorate (imagini pe întreaga pagină, cu minim text din 1-2 rânduri sub ele).	1. Este necesar să-i citiți copilului cărți cu imagini colorate, corespunzătoare vârstei, încă de la naștere. Arătați-i copilului imaginile, numiți ceea ce e reprezentat pe ele. Încurajați copilul să se întindă după cartea cu multiple imagini colorate, oferiți-i cartea ca să o ia în mâini.
PREMIZE PENTRU SCRIERE				
INDICATOR XVI Copilul poate îndeplini activități legate de scriere și înțelege unele simboluri	1. Examinează unele elemente din decorul odăii, care-i atrag atenția (pereți, tapet, mobilier, tablouri, postere colorate, inscripții etc.).	1. Dacă puteți da exemple, care descriu ce obiecte îi atrag atenția copilului și cum le privește, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să atragă atenția copilului la anumite elemente de decor al camerei (pereți, tapet, mobilier, tablouri, postere, inscripții etc.).	1. Atrageți atenția copilului asupra elementelor din decorul camerei (pereți, imagini de fundal, mobilier, tablouri, postere, inscripții etc.).
DEZVOLTAREA COGNITIVĂ				
GÂNDIREA DEMONSTRATIVĂ				
INDICATOR XVII Copilul demonstrează abilitatea de a explora obiecte și de a însuși funcțiile acestora	1. Urmărește o jucărie sau un obiect în mișcare. 2. Găsește o jucărie sau un obiect parțial ascuns. 3. Aruncă sau scapă jos o jucărie și urmărește ce se întâmplă.	1. Mișcați ușor în fața ochilor copilului (la o distanță de 30 cm) o zornăitoare frumoasă. Dacă copilul urmărește jucăria cu ochii, atunci „DA”. 2. Arătați-i copilului o jucărie (de exemplu, o zornăitoare), apoi ascundeți-o, parțial acoperind-o cu o batistă, astfel încât ea să se vadă puțin. Întrebați copilul: „Unde este jucăria?” Dacă el indică corect spre zornăitoarea ascunsă, atunci „DA”. 3. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul	1. Recomandați părinților să dezvolte la copil curiozitatea, oferindu-i jucării și obiecte colorate intense, aprinse, de diferite forme, variate ca mărime. 2. Propuneți părinților să se joace cu copilul, să-i arate și să ascundă jucăria, obiectul de uz casnic și să-l încurajeze să le găsească. 3. Recomandați să ofere copilului jucării și obiecte sigure/nepericuloase, astfel încât acesta să le arunce, să le lase să cadă și să poată fi urmărite cu privirea.	1. Mișcați lent în fața ochilor copilului (la o distanță de 30 cm) o zornăitoare frumoasă, încurajați-l să urmărească jucăria cu ochii. 2. Arătați jucăria copilului și apoi ascundeți-o parțial, acoperind-o cu o batistă, așezând-o în spatele altui obiect, astfel încât să o vadă doar puțin. Încurajați copilul să „găsească” jucăria, lăsați-l să indice spre ea sau să o ridice. Repetați acești pași de mai multe ori cu diferite jucării și obiecte.

		aruncă o jucărie și urmărește ce se întâmplă, atunci „DA”.		3. Oferiți-i copilului jucării și obiecte sigure/nepericuloase, care pot fi aruncate sau lăsate să cadă și urmărite cu privirea. Asigurați posibilitatea de a repeta acești pași. Jucați-vă cu copilul: el aruncă, iar dvs. – ridicați.
INDICATOR XVIII Copilul demonstrează noțiuni/ reprezentări matematice inițiale	1. Privește și urmărește cu privirea imaginile de figuri geometrice mari, colorate aprins/intens. 2. Examinează cu privirea și mâinile obiecte de mari dimensiuni și de diferite forme (balon, inel, cub etc.).	1. Deplasați în fața copilului imagini de figuri geometrice mari, colorate aprins/intens (cerc, pătrat, triunghi). Dacă copilul le urmărește cu privirea, atunci „DA”. 2. Captați atenția copilului la jucării. Dacă copilul le examinează (le pipăie/mișcă mâinile de-a lungul marginilor, laturilor, le examinează cu privirea), atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să arate copilului și să deplaseze în fața lui imagini mari de figuri geometrice, colorate aprins/intens, să încurajeze copilul să le privească și să le urmărească în mișcare. 2. Recomandați să ofere copilului obiecte voluminoase de diferite forme (balon, inel, cub etc.), îndemnându-l să le examineze cu privirea și cu mâinile.	1. Arătați-i copilului și deplasați în fața lui imagini mari de figuri geometrice, colorate aprins/intens. În același timp, încurajați-l pe copil să le privească și să le urmărească în mișcare. Puteți și să le numiți. 2. Puneți-i în mâini copilului obiecte voluminoase de diferite forme – balon, inel, cub etc.), îndemnându-l să le examineze cu privirea și cu mâinile. Denumiți-le.
CUNOAȘTEREA LUMII ÎNCONJURĂTOARE				
INDICATOR XIX Copilul cunoaște lumea înconjurătoare prin observări și acțiuni	1. Examinează obiectele și le duce la/în gură. 2. Recunoaște sunete familiare, voci.	1. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul că copilul este interesat de obiecte, le examinează și le duce în gură, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul, în care un copil reacționează la sunete familiare, voci, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să ofere jucării/obiecte sigure, astfel încât copilul să le poată apuca/ține cu mâinile și duce/pune în gură. 2. Propuneți părinților să vorbească mai des cu copilul, povestindu-i despre ceea ce îl înconjoară.	1. Dați-i copilului jucării/ obiecte sigure/nepericuloase, astfel încât să le poată apuca /ține cu mâinile, studia și pune în gură. 2. Vorbiți mai des cu copilul, povestindu-i despre oamenii și obiectele, care îl înconjoară.
INDICATOR XX Copilul observă / urmărește obiectele și fenomenele din natura vie și cea neînsuflețită	1. Observă plantele, animalele din imediata apropiere (urmărește, întoarce capul, atinge etc.). 2. Atrage atenția asupra obiectelor vii care se mișcă (pisica aleargă, crenguța se leagănă, frunza cade, peștele înoată).	1. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul, că copilul este interesat, examinează plantele, animalele din mediul înconjurător apropiat, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul, că copilul acordă atenție obiectelor vii care se mișcă, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să atragă atenția copilului la natură, ca el să urmărească plantele și animalele din mediul înconjurător apropiat, să încurajeze copilul să le atingă, să le netezească, să le miroase. 2. Recomandați părinților să atragă atenția copilului asupra obiectelor în mișcare.	1. Când comunicați cu copilul, atrageți-i atenția la plante (flori, fructe: căpsună, zmeură; copac, ghindă, păstăi de salcâm, castane, nuci etc.) și animale (pisică, câine, pui, iepure etc.) din mediul înconjurător. Încurajați copilul să le atingă, să le netezească, să le miroase.

				<p>2. Într-un mod emoțional, atrageți atenția copilului asupra obiectelor vii în mișcare (o pisică aleargă, o crenguță se clatină, cade o frunză, un pește înoată).</p> <p>3. Urmăriți împreună cu copilul fenomenele naturale (soare, zăpadă, ploaie, vânt etc.).</p>
<p>INDICATOR XXI Copilul are o imagine despre om</p>	<p>1. Urmărește mișcările oamenilor.</p> <p>2. Examinează, atinge fața unui adult, reacționează la o schimbare a expresiei faciale a acestuia (adultul râde – copilul se bucură, adultul este „furios” – copilul tace, privește atent).</p>	<p>1. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul, că copilul urmărește mișcările oamenilor, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul examinează și atinge fața unui adult, reacționează la o schimbare a expresiei faciale a acestuia, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați membrilor familiei să comunice mai des cu copilul, să fie tot timpul alături de el, participând împreună la activități casnice.</p> <p>2. Recomandați să permită copilului să atingă fața adultului apropiat, să vadă și să reacționeze la schimbările expresiei faciale.</p>	<p>1. Oferiți copilului posibilitatea de a comunica cu toți membrii familiei. Încercați să fiți tot timpul alături de el, participând împreună la activități casnice.</p> <p>2. Lăsați copilul să atingă fața unei persoane dragi. Când comunicați cu copilul, încercați să transmiteți în mod necesar emoțiile prin expresii faciale cu modificarea vădită a mimicii. Observați de fiecare dată răspunsul copilului (adultul râde – copilul se bucură, adultul este „furios” – copilul tace, privind atent).</p>
<p>INDICATOR XXII Copilul manifestă curiozitate și capacitate de acțiune activ, de sine stătător</p>	<p>1. Privește înaintea sau se întoarce, urmărind cu privirea obiectul sau persoana care îl interesează.</p> <p>2. Se întoarce spre sursa de sunet, voce, lumină.</p> <p>3. Atrage atenția altei persoane asupra sa (cu un strigăt plin de bucurie, plâns, mișcări, zâmbet).</p>	<p>1. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul urmărește cu privirea un obiect sau o persoană care-i prezintă interes, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul se întoarce în direcția sursei de sunet, voce, lumină, atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă ați observat și puteți da exemple despre modul, în care copilul atrage atenția altei persoane asupra sa, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ofere copilului posibilitatea de a urmări un obiect sau o persoană în mișcare.</p> <p>2. Propuneți să se joace cu copilul folosind jucării, obiecte care emit sunete, lumini.</p> <p>3. Sfătuiți părinții să reacționeze prompt atunci când copilul, prin acțiunile sale, atrage atenția asupra sa.</p>	<p>1. Creați condiții copilului pentru a urmări un obiect sau o persoană în mișcare.</p> <p>2. Jucați-vă cu copilul, mișcând în jurul lui jucării, obiecte, care emit sunete și lumini, astfel încât el să poată determina locația sursei de sunet și de lumină.</p> <p>3. Răspundeți prompt la acțiunile copilului de a atrage atenția asupra sa (strigăt de bucurie, plâns, mișcări, zâmbet), încurajați inițiativele acestuia.</p>

DEZVOLTAREA CREATIVĂ ȘI ESTETICĂ				
INDICATOR XXIII Copilul manifestă interes față de artă	1. Experimentează cu jucăriile care emit sunete (scutură zornăitoarea, bate cu ciocănașul muzical, include/oprește sunetul).	1. Dacă ați observat și puteți da exemple despre cum se joacă un copil cu jucăriile, încercând să producă sunet, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să ofere copilului jucării, obiecte care produc sunete/ zgomot. 2. Sfătuiți părinții să-i cante mai des copilului cântece și să danseze cu el în brațe.	1. Jucați-vă cu copilul, folosind jucării și obiecte care produc sunete (instrumente muzicale pentru copii, casetofoane etc.). 2. Încurajați copilul să se joace cu jucării, obiecte care produc zgomot sau care sună (ciocănaș muzical pentru copii, zornăitoare, fluier). 3. Cântați-i mai des copilului cântece, dansați cu el în brațe.
INDICATOR XXIV Copilul manifestă elemente de creativitate și independență în activitățile zilnice	1. Fixează privirea pentru o perioadă scurtă de timp asupra unui obiect anumit. 2. Poate cere în diferite moduri să fie luat în brațe (își întinde mâinile, plânge, lalalizează, râde).	1. Dacă ați observat și puteți da exemple despre cum copilul fixează privirea pentru o perioadă scurtă de timp pe o jucărie, o imagine, o persoană, un animal etc., atunci „DA”. 2. Dacă ați observat și puteți da exemple despre cum copilul poate cere în mod diferit să fie luat în brațe, atunci „DA”.	1. Sugerați părinților să arate copilului obiecte și jucării colorate intens/aprins, astfel încât acesta să le acorde atenție, să fixeze privirea asupra lor, încurajați astfel de activități. 2. Recomandați părinților să reacționeze prompt la dorințele, necesitățile copilului, să ia copilul în brațe atunci când el cere. 3. Recomandați să încurajeze acțiunile copilului (manifestările de insistență), pe care acesta le repetă de mai multe ori pentru a obține ceva (să fie luat în brațe, să i se dea o jucărie).	1. Arătați-i copilului o jucărie, un obiect în mișcare colorat intens/aprins, încurajați-l să-și fixeze privirea asupra lui. 2. Răspundeți prompt la dorințele, necesitățile copilului, manifestate prin diverse acțiuni cu insistență: (își întinde mâinile, plânge, lalalizează, râde).

SEMNE DE ÎNGRIJORARE / RISC (ALARMĂ)

Dacă observați astfel de simptome la copilul dvs., **consultați medicul!**

- Suge slab sau refuză sânul.
- Se mișcă mai puțin sau nu mișcă deloc din mâini și picioare.
- Nu reacționează la zgomot puternic și la lumină intensă.
- Limitează mișcările în articulații.
- Nu ridică și nu ține capul stând pe burtă către vârsta de 2 luni.
- Nu urmărește obiectele în mișcare către vârsta de 2 luni.
- Nu pune obiectele în gură către vârsta de 2 – 4 luni.
- Nu ține capul sigur către vârsta de 4 luni.
- Nu se sprijină pe picioare, când acestea sunt pe o suprafață dură către vârsta de 4 luni.
- Întâmpină dificultate la mișcarea globilor oculari (a unuia sau a ambilor ochi) în diferite direcții către vârsta de 4 luni.
- Nu tinde să apuce obiecte care se află la îndemână către vârsta de 6 luni.
- Nu se rostogolește către vârsta de 6 luni.
- Nu zâmbește către vârsta de 2 luni.
- Nu se observă atașament/dragoste față de persoana care îl îngrijește către vârsta de 6 luni.
- Nu emite sunete către vârsta de 6 luni.
- Nu reacționează/răspunde la sunete puternice.
- Nu zâmbește către vârsta de 2 – 4 luni.
- Nu gângurește și nu emite sunete către vârsta de 4 luni.
- Nu emite vocale, de exemplu: „a”, „i”, „o” către vârsta de 6 luni.
- Nu râde către vârsta de 6 luni.
- Nu privește obiectele în mișcare către vârsta de 6 luni.

**DEZVOLTAREA COPILULUI
DE LA 6 LUNI PÂNĂ LA 12 LUNI**

DOMENII / SUBDOMENII	ABILITĂȚI	INSTRUMENTE DE EVALUARE A INDICATORULUI	RECOMANDĂRI PENTRU SPECIALIȘTI	RECOMANDĂRI PENTRU PĂRINȚI
DEZVOLTAREA FIZICĂ ȘI MOTORIE				
DEZVOLTAREA MOTRICITĂȚII GROSIERE				
INDICATOR I. Copilul poate să-și țină echilibrul și poate să-și regleze mișcărilor corpului	1. Se târăște. 2. Se ridică de sine stătător de la podea și stă copăcel, ținându-se de un suport. 3. Ținându-se de un suport cu o mână, se apleacă (se așază în pirostrie) și ridică jucăria de pe podea. 4. Încearcă să meargă, ținându-se de un suport (obiecte de mobilier, perete, oameni etc.) 5. Face mai mulți pași de sine stătător.	1. Urmăriți copilul. Dacă observați că copilul se târăște pe brânci (implicând toate cele patru membre), atunci „DA”. 2. Așezați copilul pe covoraș. Atrageți-i atenția asupra jucăriei de pe canapea și cereți copilului să se ridice de pe podea și să o ia. Dacă ați văzut că copilul se ridică de sine stătător de pe podea și stă copăcel, ținându-se de un suport, atunci „DA”. 3. Cereți copilului să ridice jucăria de pe podea. Dacă copilul, ținându-se cu o mână de un suport, se apleacă (se așază în pirostrie) și ridică jucăria de pe podea, atunci „DA”. Dacă copilul se așază pe podea, cade etc., atunci „Nu”. 4. Urmăriți copilul. Dacă ați văzut că copilul încearcă să meargă, ținându-se de un suport, atunci „DA”. 5. Chemați copilul la dvs., îndepărtându-vă de el la 3-4 pași. Dacă copilul NU poate face mai mulți pași fără sprijin, cade, se așază, atunci „Nu”. Dacă copilul face mai mulți pași fără sprijin, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să încurajeze copilul să târască, să stea în picioare, să meargă și să se țină de un suport. Recomandați să aprecieze performanța obținută a copilului prin voce, expresii faciale, gesturi etc. 2. Sfătuiți părinții să creeze condiții în care copilul să aibă dorința de a se apleca, de a se așeza în pirostrie (ținându-se de suport cu o mână) pentru a ridica jucăria de pe podea. 3. Recomandați să încurajeze copilul să meargă de sine stătător, să se bucure pentru succesele copilului. Atenționați, să nu reacționeze negativ/violent la eșecul acestuia. 4. Consultați părinții privind crearea unui mediu lipsit de pericole pentru copil. 5. Reamintiți, să nu lase copilul singur nesupravegheat.	1. Încurajați copilul să se târască, să stea în picioare, să meargă, sprijinindu-se de un suport. Încurajați executarea mișcărilor prin voce, expresii faciale, gesturi etc. 2. Creați condiții, în care copilul va avea dorința de a se apleca, a se așeza în pirostrie (ținându-se cu o mână de ceva). Pentru a face acest lucru, puteți pune o jucărie atractivă la picioarele sale, astfel încât copilul să vrea să o ridice de pe podea. 3. Încurajați calm și binevoitor copilul să meargă de sine stătător. Lăudați-l chiar și pentru câțiva pași făcuți independent, fără sprijin. 4. Bucurați-vă sincer de succesul copilului. Cu toate acestea, dacă a eșuat (a căzut, încercând să meargă singur sau nu s-a putut apleca etc.), nu e nevoie să reacționați negativ/violent la acest lucru. Puteți spune: „Ai căzut? Ridică-te!” – dându-i o mână. Nu faceți o privire speriată. Astfel, veți dezvolta la copil abilitatea de a nu ceda la dificultăți, de a nu se teme de ele și de a le depăși cu calm.

				<p>5. Asigurați un mediu lipsit de pericole pentru copil (îndepărtați toate obiectele periculoase, inclusiv medicamente, substanțe chimice, obiecte ascuțite, obiecte pentru cusut, tăiere, lucruri fragile care se pot strica etc.).</p> <p>6. Nu lăsați copilul fără supraveghere.</p>
DEZVOLTAREA MOTRICITĂȚII FINE				
<p>INDICATOR II Copilul este capabil să-și folosească palmele și degetele de la mâini în diverse scopuri</p>	<p>1. Apucă obiecte mici, prinzându-le cu degetul arătător și degetul mare (panglică, bucăți de hârtie).</p> <p>2. Ajută la răsfoitul paginilor groase ale unei cărți.</p> <p>3. Ține jucăria într-o mână, și bate cu ea pe suprafețe.</p>	<p>1. Puneți pe masă bucăți de ață de lână, cu lungimea de 3 cm, bucăți mici de hârtie boțită (1-2 cm). Cereți copilului să le ia de pe masă. Supravegheați ca copilul să nu le pună în gură. Dacă copilul apucă cu arătătorul și cu degetul cel mare obiectele, atunci este „DA”. Dacă le ia cu toată palma, atunci „Nu”.</p> <p>2. Răsfoiți cu copilul paginile unei cărți. Dacă copilul vă ajută la răsfoitul cărții, atunci „DA”.</p> <p>3. Dați-i copilului o jucărie într-o mână și rugați-l să bată cu ea de o suprafață. Dacă el bate cu jucăria pe suprafețe, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ofere copilului obiecte mici și sigure, pentru ca copilul să le poată apuca cu două degete (arătător și mare). E obligatoriu să se supravegheze acțiunile copilului pentru a-i asigura securitatea.</p> <p>2. Sfătuiți părinții să încurajeze copilul să răsfoiască paginile groase ale unei cărți, cu imagini interesante pentru el.</p>	<p>1. Dați-i copilului obiecte mici și sigure (bucăți mici de hârtie, bucăți de aluat, piese de mozaic, alune etc.) pentru ca copilul să le poată apuca cu degetele arătător și cel mare. Supravegheați mișcările pentru a asigura siguranța copilului.</p> <p>2. Arătați-i copilului imagini în cărți, citiți-i poezii scurte și permiteți-i să răsfoiască pagini groase de carte cu imagini interesante pentru el.</p> <p>3. Dați-i copilului obiecte sau jucării pentru ca acesta să poată lovi cu ele pe suprafețe.</p>
DEZVOLTAREA SENSO – MOTORIE				
<p>INDICATOR III Copilul controlează mișcările mâinilor și ale corpului cu ajutorul organelor de simț, care asigură diferite arii de sensibilitate (vedere, auz, sensibilitate tactilă, sensibilitate olfactivă, gust)</p>	<p>1. Simultan ține jucăria în mână și urmărește obiectul în mișcare.</p> <p>2. Reacționează la voci și la diverse sunete (se oprește și tace, le urmărește, tresare, se bucură etc.).</p> <p>3. Se orientează în dimensiunea obiectului atunci când</p>	<p>1. Dați-i copilului o jucărie într-o mână. Mișcați în fața lui altă jucărie. Dacă copilul ține jucăria în mână și simultan urmărește obiectul în mișcare, atunci „DA”.</p> <p>2. Urmăriți copilul. Dacă ați văzut cum el reacționează când muzica cântă sau aude vocea mamei și manifestă reacție,</p>	<p>1. Recomandați părinților să se joace cu copilul, astfel încât acesta să țină simultan jucăria în mână și să fie atent la obiectul în mișcare.</p> <p>2. Sfătuiți părinții să vorbească mai des cu copilul, să arate jucării/ obiecte care produc diverse sunete, melodii.</p>	<p>1. Jucați-vă periodic cu copilul, astfel încât el să țină simultan jucăria în mână și să urmărească un alt obiect în mișcare.</p> <p>2. Oferiți-i copilului jucării, obiecte care produc diverse sunete, melodii. Pe parcurs, el trebuie să răspundă vocilor și diferitor sunete (se oprește și</p>

	<p>interacționează cu acesta (își desface larg brațele atunci când i se dă o minge mare și le ține aproape când i se dă o minge mică).</p> <p>4. Reacționează la iritația fizică (lovitură, cald/rece, atingere de suprafețe ghimpoase/îmbrăcăminte aspră etc.).</p>	<p>atunci „DA”.</p> <p>3. Arătați copilului, aducându-i lent în câmpul de vedere o minge gonflabilă mare (cu circumferința de aproximativ 70 cm) și spuneți-i: „la mingea!”. Procedați la fel cu o minge mică. Dacă copilul își desface larg mâinile spre mingea mare (în conformitate cu diametrul acesteia), iar la cea mică mâinile le ține aproape una de cealaltă, atunci „DA”.</p> <p>4. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul răspunde la iritațiile fizice (lovitură, diferențe de temperatura), atunci „DA».</p>	<p>3. Propuneți părinților să ofere copilului pentru joc obiecte de diferite dimensiuni.</p> <p>4. Menționați, că copilul trebuie să răspundă în mod adecvat la iritațiile fizice (lovitură, cald/rece, atingerea îmbrăcăminte / suprafețelor aspre etc.).</p>	<p>tace, tresare, se bucură etc.).</p> <p>3. Oferiți-i copilului obiecte de diferite dimensiuni pentru jocuri. El va învăța să se orienteze asupra dimensiunii obiectului atunci când interacționează cu acestea (își desface larg brațele atunci când i se oferă o minge mare și își ține mâinile aproape când i se dă o minge mică).</p> <p>4. Atrageți atenția la faptul că copilul trebuie să răspundă în mod corespunzător la iritațiile fizice (lovitură, cald/rece, atingere de îmbrăcăminte/ suprafețe aspre etc.).</p>
ALIMENTAȚIA				
<p>INDICATOR IV Copilul crește în greutate și înălțime conform vârstei</p>	<p>1. Copilul adaugă în greutate și lungime conform vârstei pe care o are (Anexa 1).</p>	<p>1. Evaluați corespunderea greutății și lungimii cu vârsta copilului (Anexa 1). Dacă copilul adaugă în greutate și lungime conform vârstei, atunci „DA”.</p>	<p>1. Explicați părinților rezultatele evaluării corespunderii greutății și lungimii copilului cu vârsta, demonstrând pe curba de creștere (Anexa 1).</p> <p>2. Atenționați părinții să diversifice alimentația copilului, să introducă în rație treptat alimente variate din toate grupurile de produse (terciuri din cereale, legume, fructe, carne, pește, gălbenuș de ou etc.) (Anexa 2).</p>	<p>1. Continuați alăptarea.</p> <p>2. Urmați recomandările privind diversificarea alimentației și spectrul de produse pe care trebuie să le oferiți zilnic copilului; oferiți copilului produse variate, aveți grijă ca acestea să fie desigur de consistente și nu lichide.</p> <p>3. Alimentați copilul cu produse complementare de 3 ori pe zi, dacă este alăptat și de 5 ori pe zi, dacă nu este hrănit cu lapte matern.</p> <p>4. Ajutați copilul să mănânce, încurajându-l să încerce să se alimenteze singur.</p>

COMPORTAMENT SĂNĂTOS ȘI SIGUR				
<p>INDICATOR V Copilul este capabil să întrețină igiena personală și cea generală</p>	<p>1. Încearcă să ia săpunul și să-și spele mâinile. 2. Arată cu mâna sau se întinde spre mâncare, atunci când îi este foame. 3. Încearcă să mănânce cu lingura.</p>	<p>1. Dacă copilul încearcă să ia săpunul și să se spele pe mâini (chiar dacă nu îi reușește foarte bine), atunci „DA”. 2. Dacă copilul manifestă interes pentru mâncare atunci când îi este foame, atunci „DA”. 3. Dacă copilul încearcă să mănânce singur cu o lingură, atunci „DA”.</p>	<p>1. Amintiți părinților să îndemne copilul să se joace în timp ce face baie. În timp ce se spală pe mâini, se va da copilului săpun și se va arăta cum să se spele pe mâini cu săpun, permițându-i să o facă de sine stătător. 2. Recomandați părinților să reacționeze prompt la foamea copilului (arată cu mâna sau întinde mâna spre mâncare). 3. Sugerați părinților să încurajeze încercările copilului de a mânca de sine stătător cu lingura.</p>	<p>1. În timp ce vă spălați pe mâini, dați-i copilului un săpun și arătați-i cum trebuie de spălat mâinile cu săpun, permițându-i să o facă de sine stătător. 2. Încurajați acțiunile copilului cu diverse obiecte în timp ce face baie: să utilizeze săpunul, buretele. 3. Răspundeți prompt la cererea copilului atunci când acestuia îi este foame (arată cu mâna sau întinde mâna spre mâncare). 4. Încurajați dorința copilului de a mânca de sine stătător cu o lingură, de a lua pâinea cu mâna etc.</p>
<p>INDICATOR VI Copilul este capabil să identifice situațiile de risc și cele periculoase</p>	<p>1. Înțelege interdicțiile adulților, dar are nevoie de supraveghere (este interzis să bați pe cineva, să ei dulciuri de la persoane străine, să atingi vasul fierbinte etc.).</p>	<p>1. Copilul înțelege interdicțiile (totodată, acesta poate uneori să le încalce), dacă puteți aduce exemple, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să explice copilului despre eventualele pericole, folosind situații concrete. 2. Amintiți părinților despre necesitatea de a crea un mediu sigur/lipsit de pericole pentru copil.</p>	<p>1. Obișnuiți copilul să asculte, aceasta este foarte important în situații potențial periculoase. Copilul trebuie să înțeleagă interdicțiile adulților și să înceteze acțiunile sale (nu bate altă persoană, nu lua dulciuri de la persoane străine, nu te apropia de apă/ râu, animale necunoscute, nu atinge vasul fierbinte etc). Dar, totodată, el are nevoie și de supraveghere. 2. Nu lăsați nicicând copilul fără supraveghere. 3. Povestiți copilului despre pericole prin exemple de situații concrete.</p>

DEZVOLTAREA SOCIO – EMOȚIONALĂ

DEZVOLTAREA SOCIALĂ

<p>INDICATOR VII Copilul este capabil să deosebească persoanele cunoscute și cele străine</p>	<p>1. Reacționează la oamenii pe care îi cunoaște (zâmbește, se bucură, vine în brațe, se învioră etc.). 2. Reacționează la oamenii necunoscuți (prin mirare, agitație, frică, privire țintită, încruntare, îndepărtare, plâns etc.). 3. Caută persoane cunoscute în lipsa mamei (privește atent în jur, își manifestă îngrijorarea, caută persoane cunoscute privind cu atenție la chipuri etc.).</p>	<p>1. Dacă copilul reacționează pozitiv la persoanele cunoscute, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple că copilul deosebește persoanele străine de cele cunoscute, atunci „DA”. 3. Dacă puteți aduce exemple cum copilul caută persoane cunoscute în lipsa mamei, atunci „DA”.</p>	<p>1. Atenționați părinții asupra formării unor interacțiuni pozitive cu copilul, precum și a comunicării binevoitoare, bazate pe încredere. 2. Recomandați părinților să se afle întotdeauna alături de copil atunci când în apropiere sunt persoane necunoscute, să creeze o atmosferă, în care copilul să se simtă în siguranță (vorbind cu el, sustrăgându-i atenția cu o jucărie, o glumiță, poezioară etc.).</p>	<p>1. Vorbiți cât mai des cu copilul, cântați, zâmbiți pentru a crea o atmosferă pozitivă și o relație strânsă și de încredere între adult și copil. Utilizați pentru aceasta și timpul în care hrăniți sau scăldați copilul. 2. Fiți înțelegători atunci când copilul este neliniștit, luați-l în brațe, îmbrățișați-l. Străduiți-vă ca copilul să se simtă în siguranță alături de dvs.</p>
<p>INDICATOR VIII Copilul este capabil să comunice cu alți copii și cu adulții</p>	<p>1. Reacționează la alți copii (zâmbește sau plânge, se bucură sau se agită etc.). 2. Cere (plânge, privește, emite sunete și face diverse gesturi etc.) și acceptă ajutorul unei persoane cunoscute. 3. Oferă jucăriile lui altora. 4. Reacționează dacă i se cere jucăria (oferă sau protestează etc.).</p>	<p>1. Copilul reacționează la alți copii? Cum? Dacă puteți aduce exemple, atunci „DA”. 2. Copilul cere ajutor și îl acceptă? Cum? Dacă puteți aduce exemple, atunci „DA”. 3. Copilul propune jucăriile lui altora? Cum? Dacă puteți aduce exemple, atunci „DA”. 4. Copilul reacționează dacă i se cere jucăria? Cum? Dacă puteți aduce exemple, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților, ca copilul să se afle cât mai des între alți copii și adulți. Sugerați, să încurajeze copilul ca acesta să se împartă cu jucăriile și gustările sale cu alți copii. 2. Recomandați părinților să demonstreze o atitudine binevoitoare față de alți copii/adulți, să organizeze jocuri cu alți copii, pentru a-i crea impresii noi copilului.</p>	<p>1. Propuneți-i copilului jocuri alături de alți copii. Nu omiteți posibilitatea de a vă afla cu copilul alături de alți copii. Faceți cunoștință copilului cu alți copii și adulți. 2. Reacționați prompt la cerințele copilului, la vocea lui, țipăt, plâns, zâmbet, discutând cu copilul, prin mimică sau prin gesturi. 3. Propuneți-i copilului să ofere jucăriile sale sau să servească cu gustări alți copii sau adulți.</p>
<p>INDICATOR IX Copilul este capabil să recunoască și să respecte asemănările și diferențele între oameni</p>	<p>1. Este foarte atașat de mama/persoana care îl îngrijește. 2. Indică pe poze persoanele cunoscute.</p>	<p>1. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează afecțiunea copilului pentru mamă sau pentru orice altă persoană apropiată, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează că copilul</p>	<p>1. Explicați părinților, că trebuie să vorbească cu copilul cât mai des, binevoitor și blând. 2. Sugerați părinților să arate copilului poze cu persoane cunoscute și să le numească pe nume.</p>	<p>1. Petreceți mai mult timp cu copilul. Comunicați cu copilul într-o manieră blândă și binevoitoare. 2. Examinați cu copilul cărți, poze, rugați-l să arate persoanele apropiate pe poze („Cine e pe poză – mama? Bunica?” etc.).</p>

		recunoaște/indică pe poze persoane cunoscute, atunci „DA”.		
INDICATOR X Copilul se identifică ca persoană	<p>1. Reacționează la numele lui prin mimică, sunete, gesturi, mișcări.</p> <p>2. Manifestă satisfacție (se bucură, zâmbeste) atunci când ceva îi reușește și își atinge scopul (prinde mingea, găsește o jucărie ascunsă etc.)</p> <p>3. Își demonstrează preferințele culinare (refuză să mănânce ceva ce nu-i place), își alege hainele preferate.</p>	<p>1. Chemați copilul pe nume: dacă el întoarce privirea spre dvs., reacționează prin gesturi, sunete, mișcări, manifestă bucurie când își aude numele, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul manifestă satisfacție atunci când își atinge scopul sau îi reușește ceva, atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă puteți aduce exemple cum copilul își demonstrează preferințele (alege ceva ce îi place), atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să numească mai des copilul pe nume.</p> <p>2. Recomandați, să creeze condiții și să laude copilul atunci, când ceva îi reușește sau își atinge scopul (prinde mingea, găsește jucăria ascunsă etc.).</p> <p>3. Amintiți părinților să țină cont, după posibilitate, de preferințele copilului (mâncare, jocuri) și de ceea ce îi reușește mai bine, să i se vorbească copilului despre preferințele lui.</p>	<p>1. Numiți mai des copilul pe nume, provocați reacția lui prin zâmbet, mișcări, sunete, gesturi.</p> <p>2. Creați-i copilului situații de succes sigur, când el poate să-și manifeste reușit capacitățile (să prindă mingea, să găsească jucăria ascunsă etc.). Bucurați-vă împreună și lăudați-l pentru reușita lui.</p> <p>3. Lăudați copilul pentru fiecare realizare, pentru fiecare inițiativă a lui în realizarea scopului propus.</p> <p>4. Țineți cont de preferințele alimentare, jocurile preferate ale copilului. Propuneți-i jocuri care îl interesează. Luați în considerare ceea ce îi reușește cel mai bine. Întrebați-l de preferințele lui și vorbiți-i despre ele.</p>
DEZVOLTAREA EMOȚIONALĂ				
INDICATOR XI Copilul este capabil să recunoască, să transmită și să-și controleze emoțiile și sentimentele	<p>1. În momente de anxietate, frică copilul se îndreaptă spre persoana apropiată, plânge, așteaptă protecție și susținere etc.</p> <p>2. Își exprimă dorințele proprii (se cere în brațe, se îndreaptă spre o jucărie, vrea să mângâie pisica, vrea să privească în carte etc.).</p> <p>3. Exprimă diverse emoții și sentimente (bucurie, curiozitate, frică, mirare, furie, interes, satisfacție, încântare,</p>	<p>1. Dacă puteți aduce exemple, care ar confirma, că copilul în momente de anxietate, agitație se îndreaptă spre persoana apropiată, plânge, așteaptă protecție și susținere, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă puteți aduce exemple, care ar confirma, că copilul își exprimă dorințele proprii, atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă puteți aduce exemple, care ar confirma, că copilul manifestă măcar 4-5 tipuri de emoții sau sentimente, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ia copilul în brațe, să-l cuprindă și să-l liniștească prin cuvinte blânde, să explice copilului ce s-a întâmplat („câinele a lătrat, deoarece el păzește casa, nu permite străinilor să intre”).</p> <p>2. Atenționați părinții, că copilul simte furia celor din jur și acest lucru îl poate întrista și chiar stresa. Recomandați să calmeze copilul în cazul în care s-a întâmplat astfel.</p> <p>3. Recomandați părinților să</p>	<p>1. Reacționați imediat și calmați copilul în cazul în care acesta este speriat sau îngrijorat: luați copilul în brațe, cuprindeți-l și liniștiți-l prin cuvinte calde, explicați ce s-a întâmplat („câinele a lătrat deoarece el păzește casa, nu permite străinilor să intre”).</p> <p>2. Copilul simte furia celor din jur și acest lucru îl poate întrista și stresa. Încercați să vă protejați copilul de emoțiile negative. Calmați copilul dacă s-a întâmplat acest lucru.</p>

	indignare, tandrețe, su-părare, răutate, dezgust, confuzie, plăcere, interes, concentrare).		răspundă dorințelor copilului și să susțină acțiunile benefice. 4. Atenționați părinții să urmărească starea emoțională a copilului și să depună eforturi pentru a menține o atmosferă pozitivă. 5. Sugerați părinților să demonstreze copilului diverse emoții și sentimente prin gesturi, mimică (incluzând și jucării: „ursulețul e fericit și dansează”; „păpușa e curioasă ce face bebelușul”).	3. Reacționați prompt la dorințele copilului și susțineți acțiunile benefice. 4. Urmăriți starea emoțională a copilului și străduiți-vă să mențineți o atmosferă pozitivă. 5. Arătați copilului diverse emoții și sentimente prin gesturi, mimică (incluzând și jucării: „ursulețul e fericit și dansează”, „păpușa e curioasă ce face bebelușul”).
INDICATOR XII Copilul este mândru de reușitele proprii și crede în capacitățile sale	1. Repeta sunete și acțiuni, când observă o reacție pozitivă la acea activitate (repetă situația de succes). 2. Reacționează cu emoții pozitive atunci când reușitele sale sunt apreciate pozitiv (când începe să se târâie, începe să meargă, îi reușește să construiască o piramidă mică din 2-3 piese etc.).	1. Dacă puteți aduce exemple, care confirmă că copilul reacționează pozitiv atunci când obține un succes în activitatea sa, atunci "DA". 2. Dacă puteți aduce exemple, care descriu cum copilul reacționează atunci când reușitele sale sunt apreciate pozitiv, atunci "DA".	1. Recomandați părinților să laude copilul pentru succesele lui, atunci când acesta reușește de sine stătător (în jocuri, în ocupații, activități de sine stătătoare). 2. Amintiți părinților despre necesitatea încurajării copilului pentru succesele lui, obținute în efectuarea unor activități cu obiecte, jucării, pentru a-i dezvolta sentimentul de încredere în sine. 3. Sfătuiți părinții să dăruiască copilului dragoste și timp, interes sincer pentru curiozitatea lui. Acest lucru va ajuta copilul să-și dezvolte sentimentul de încredere în sine.	1. Încurajați copilul pentru orice succes. Lăudați-l și admirați succesul, rugați-l să mai repete o dată. Aceștia pot fi primii pași, strângerea cuburilor, construcția unei piramide, încercarea de a se spăla singur pe mâini, pe față, străduința de a mânca de sine stătător cu lingurița etc. 2. Pentru a-i dezvolta încrederea în sine este indispensabil ca copilul să fie lăudat pentru reușitele sale. Obțineți ca copilul să reacționeze prin emoții pozitive atunci când este apreciat pozitiv pentru succesele sale. 3. Dragostea și timpul pe care îl dăruiți copilului, interesul sincer și activitățile realizate împreună vor ajuta copilul să-și dezvolte încrederea în sine.

DEZVOLTAREA VORBIRII ȘI A COMUNICĂRII, A PREMIZELOR PENTRU CITIT ȘI SCRIERE

COMUNICAREA

<p>INDICATOR XIII Copilul este capabil să asculte și să înțeleagă limba vorbită, precum și să o folosească pentru comunicare</p>	<p>1. Reacționează la numele său, la numele persoanelor apropiate, la denumirea obiectelor pe care le cunoaște.</p> <p>2. Răspunde prin mișcări ale capului sau cu cuvintele "da", "nu" la întrebări simple ("vrei o jucărie? ...o prăjitură? ...un măr?").</p>	<p>1. Dacă puteți aduce exemple, care descriu cum copilul reacționează la numirea obiectelor cunoscute și numele persoanelor apropiate, atunci "DA".</p> <p>2. Dacă puteți aduce exemple, care confirmă că copilul răspunde cu "da" sau "nu" la întrebări simple (cu cuvinte sau gesturi), atunci "DA".</p>	<p>1. Recomandați părinților să vorbească mai des cu copilul, să-i arate și să-i spună numele persoanelor apropiate, denumirea jucăriilor și a obiectelor înconjurătoare.</p> <p>2. Sugerați părinților să dea copilului întrebări de tip închis, la care se poate de răspuns cu "da" sau "nu" ("vrei să te plimbi?"; „vrei un măr?").</p>	<p>1. Adresați-vă copilului pe nume, numiți pe nume persoanele apropiate, jucăriile și obiectele, pentru ca el să vadă și să asculte despre cine sau despre ce este vorba.</p> <p>2. Dați întrebări de tip închis, la care se poate răspunde cu "da" sau "nu" ("vrei să te plimbi?"; „vrei un măr?"). Încurajați copilul prin laude să răspundă corect.</p> <p>3. Vorbiți cu copilul clar și utilizați în vorbire propoziții simple și corecte.</p>
<p>INDICATOR XIV Copilul este capabil să-și îmbogățească vocabularul și să demonstreze formarea vorbirii corecte</p>	<p>1. Repetă după adult și pronunță silabe și cuvinte simple (bibica, mama, tata, baba etc.).</p> <p>2. Încearcă să comunice, nămint în felul său obiectele și acțiunile.</p>	<p>1. Dacă puteți numi 3-5 cuvinte, pe care le utilizează copilul, atunci "DA".</p> <p>2. Dacă puteți aduce exemple care confirmă că copilul se adresează cu ajutorul cuvintelor simple către persoanele apropiate, atunci "DA".</p>	<p>1. Recomandați părinților să vorbească cu copilul, să cânte cu el, să dea sens lalalizării, silabelor pronunțate de copil și să răspundă la acestea. Acest lucru va ajuta copilul să înceapă să vorbească și să comunice.</p> <p>2. Propuneți părinților să utilizeze în timpul comunicării cu copilul fraze simple, scurte și corect formulate, să încurajeze copilul să repete cuvinte înțelese și scurte.</p> <p>3. Recomandați, să numească obiectele înconjurătoare și acțiunile simple („dă", „apă", „nani" etc.) în așa mod, încât copilul să vadă și să audă de câteva ori denumirea lor.</p>	<p>1. Vorbiți cu copilul, cântați cu el, dați sens lalalizării acestuia, încercați să-i răspundeți atunci când el se adresează. Spuneți-i povești, citiți-i, numiți-i obiectele și numele persoanelor. Acest lucru va ajuta copilul să înceapă să vorbească și să comunice.</p> <p>2. Lăudați copilul pentru pronunțarea cuvintelor cunoscute, de exemplu „mama", „tata".</p> <p>3. În comunicarea cu copilul, utilizați fraze scurte, simple și corect formulate. Încurajați copilul să repete cuvinte simple și scurte.</p> <p>4. Numiți obiectele și acțiunile pe care copilul le vede și pe care le utilizează pe parcursul zilei (dă, apă, mâncare, joacă).</p>

PREMIZE PENTRU CITIT				
INDICATOR XV Copilul manifestă interes față de cărți și recunoaște unele simboluri și litere	1. Reacționează la vocea unui adult, când acesta îi citește o carte (se uită la față, sau în carte, ascultă tăcut etc.). 2. Privește și reacționează la imagini și fotografii colorate (prin sunete, mișcări etc.).	1. Dacă copilul ascultă în timp ce citiți, atunci "DA". 2. Rugați copilul să privească în carte. Dacă copilul privește imaginile și reacționează la ele (prin sunete, mișcări etc.), atunci "DA".	1. Recomandați părinților să citească cărți corespunzătoare vârstei și pe interesul copilului, să atragă atenția copilului la cât de frumoase sunt imaginile, prin mimică, gesturi, de asemenea, prin accentuarea vocii (timbru, intonație etc.), în corespundere cu textul. 2. Sugerați părinților să arate copilului cartonașe cu imagini, care reprezintă diverse obiecte, precum și cărți cu imagini frumoase, fotografii.	1. Citiți cărți corespunzătoare vârstei copilului. Atrageți atenția copilului la cât de frumoase sunt imaginile, prin mimică, gesturi, de asemenea, prin accentuarea vocii (timbru, intonație etc.), în corespundere cu textul. 2. Arătați copilului cartonașe cu imagini, care reprezintă diverse obiecte, precum și cărți cu imagini frumoase, fotografii. Numiți copilului ceea ce este reprezentat acolo, puteți face un mic comentariu („Acesta e cocoșul. El face: "Cucurigu").
PREMIZE PENTRU SCRIERE				
INDICATOR XVI Copilul poate îndeplini activități legate de scriere și înțelege unele simboluri	1. Își arată interesul pentru carioci, cretă, creioane, hârtie (le ia în mâini, încearcă să scrie, să le boțască). 2. Desenează mângălituri pe hârtie.	1. Dacă puteți da exemple, care confirmă interesul copilului pentru carioci, creioane, cretă, hârtie, atunci "DA". 2. Dați-i copilului hârtie și un creion. Solicitați-i să „deseneze”. Dacă copilul încearcă să deseneze ("mângălituri"), atunci "DA".	1. Atenționați părinții să supravegheze atent copilul atunci când acesta este preocupat sau ia în mâini obiecte de papetărie (pentru siguranță). 2. Recomandați părinților să ofere copilului hârtie și diferite mijloace necesare pentru desen și să-l încurajeze prin laude pentru desen.	1. Oferiți copilului o cariocă/ creion și încurajați-l să-l țină cu ambele mâini; arătați-i cum să deschidă și să închidă capacul obiectului respectiv. 2. Oferiți-i copilului hârtie și mijloace necesare pentru desen, de exemplu, carioci, cretă colorată și creioane. 3. Încurajați și lăudați copilul pentru desen.
DEZVOLTAREA COGNITIVĂ				
GÂNDIREA DEMONSTRATIVĂ				
INDICATOR XVII Copilul demonstrează abilitatea de a explora obiecte și de a însuși funcțiile acestora	1. Efectuează acțiuni pentru a produce sunete/zgomot (bate cu un obiect, îl aruncă pe podea, se joacă cu jucării care sună etc.).	1. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul, că copilul execută acțiuni cu jucării sau alte obiecte pentru a produce sunete/ zgomot, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să ofere copilului o varietate de obiecte de uz casnic, jucării (mingi, baloane, inele etc.), material natural (alune, nuci etc.), astfel încât acesta să le poată arunca	

	<p>2. Apasă butoanele de pe panou sau de la telecomanda televizorului, întrerupătoarele de stins/ aprins lumina.</p> <p>3. Deschide uși, sertare de la dulapuri, mese.</p> <p>4. Caută un obiect pe care l-a aruncat jos (il ridică).</p>	<p>2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul apasă butoanele de pe un panou sau o telecomandă a unui televizor, întrerupătoare, atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul deschide sertarele, ușile dulapurii, atunci „DA”.</p> <p>4. Dacă puteți da exemple, care să confirme că copilul caută obiectele pe care le-a aruncat jos, atunci „DA”.</p>	<p>nuci etc.), astfel încât acesta să le poată arunca și strânge de pe jos.</p> <p>2. Sfătuiți părinții să ofere copilului jucării cu butoane, telecomande, astfel încât acesta să poată apăsa butoanele, întrerupătoarele și să poată obține rezultate ale acțiunilor respective (pornire/oprire sunet, lumină).</p> <p>3. Atenționați părinții să asigure închiderea sigură a sertarelor/ dulapurilor, care nu ar trebui să fie accesibile copilului. Cele care nu prezintă pericol – să fie lăstate accesibile, pentru ca copilul să le poată deschide.</p> <p>4. Sugerați părinților să îndemne binevoitor copilul să găsească și să ridice de jos obiectele pe care le-a aruncat.</p>	<p>și ridica, bate una de alta. Propuneți-i copilului mai des obiecte noi.</p> <p>2. Permiteți copilului (cu prezența și sub supravegherea dvs. continuă) să studieze jucării, echipamente cu butoane pe panou sau telecomandă, astfel încât el să vadă rezultatul: pornit/oprit sunetul, lumina.</p> <p>3. Permiteți-i copilului să deschidă și să închidă ușile, sertarele dulapurilor, meselor (cu conținut fără pericol/ sigur), examinați împreună cu copilul ce este în ele.</p> <p>4. Invitați copilul să caute și să ridice obiectul pe care l-a aruncat jos.</p>
<p>INDICATOR XVIII Copilul demonstrează noțiuni/reprezentări matematice inițiale</p>	<p>1. Apreciază vizual dimensiunea unui obiect: apucă o jucărie mare, cu brațele larg deschise (îmbrățișează), iar cu brațele strânse – una mică, ia obiecte mici cu vârful a două degete (strânge de pe jos boabe, firicele de ață etc.).</p> <p>2. Trece printr-un inel o sfoară (panglică, ață).</p>	<p>1. Apropiati lent de copil o minge gonflabilă mare (circumferință de aproximativ 70 cm) și spuneți-i: „la minge!”. Procedați la fel cu o minge mică. Dacă copilul, cu mâinile larg deschise, apucă mingea mare (în conformitate cu diametrul mingii) și cu mâinile apropiate una de alta – pe cea mică, atunci „DA”. În caz contrar – „NU”.</p> <p>2. Arătați copilului cum dvs. treceți o sfoară prin inelul din piramidă. Cereți să facă același lucru și el. Dacă copilul trece corect sfoara prin inel, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ofere copilului obiecte, care au dimensiuni contrastante, antrenându-i percepția vizuală a mărimii obiectului (o minge gonflabilă mare și o minge mică).</p> <p>2. Propuneți părinților să învețe copilul cum să tragă o sfoară (panglică, ață) printr-un inel.</p>	<p>1. Oferiți copilului obiecte de dimensiuni contrastante, antrenându-i percepția vizuală a mărimii obiectului (o minge gonflabilă mare și o minge mică). În același timp, asigurați-vă, că apucă o jucărie mare (îmbrățișează) cu ambele brațe larg deschise, iar cu brațele apropiate – una mică; ridică obiecte mici cu vârful degetelor (boabe de cereale, firicele de ață etc.).</p> <p>2. În mod jucăuș, învățați copilul să tragă o sfoară (panglică, ață) printr-un inel. Pentru a face acest lucru, îi puteți da un inel mic dintr-o piramidă.</p>

CUNOAȘTEREA LUMII ÎNCONJURĂTOARE				
INDICATOR XIX Copilul cunoaște lumea înconjurătoare prin observări și acțiuni	1. Acționează, studiind proprietățile fizice ale obiectelor (moale, dur, care înțepă, rece, fierbinte, rotund/care se rostogolește etc.).	1. Dacă ați observat că copilul acordă atenție la particularitățile caracteristice ale diverselor materiale, suprafețe (acest lucru se poate manifesta la atingerea suprafețelor, copilul poate atinge un obiect de obrazul său, poate arăta obiecte moi, dure, pufoase etc. la cerere), atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să efectueze acțiuni cu diverse obiecte, în formă de joc, familiarizând copilul cu proprietățile lor fizice.	1. Oferiți copilului posibilitatea de a manipula diverse obiecte și de a face cunoștință cu proprietățile lor fizice (moi, dure, care înțepă, reci, fierbinți etc.). Arătați-i copilului cum se rostogolește mingea, cum poate fi prinsă, aruncată, ridicată.
INDICATOR XX Copilul observă/urmărește obiectele și fenomenele din natura vie și cea neînsuflețită	1. Copilul urmărește mișcările obiectelor vii (animalelor domestice/de companie, peștișorilor, insectelor, păsărilor). 2. Asociază onomatopeea (sunetele ce le emit anumite animale, păsări) cu animalele, păsările și imaginile corespunzătoare acestora (pisica – „miau”, câinele – „ham-ham”, broasca – „oac-oac”). 3. Se apleacă spre ceva să miroase (o floare, un firicel de iarbă, o căpșunică etc.). 4. Observă unele calități fizice, evidențiază părți individuale ale obiectelor din natura vie și cea neînsuflețită (flori: floare, frunze; copaci: ramuri, frunze, fructe; animale: cap, ochi, urechi, labe etc.). 5. Face cunoștință cu proprietățile fizice ale apei (umedă, limpede, caldă sau	1. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul urmărește animale, păsări, peștișori într-un acvariu, atunci „DA”. 2. Arătați-i copilul animalele dintr-o carte și întrebați-l: „Cum face pisica? Cum face câinele?... Șoarecele?” etc. Dacă copilul asociază diverse sunete cu imaginile animalelor, atunci „DA”. 3. Dacă puteți da exemple, care descriu modul, în care copilul miroase plantele, obiectele, atunci „DA”. 4. Arătați copilului imaginea unei vaci: „Să vedem cine este desenat aici! Da, aceasta este o vacă. Unde e coada vacii? Arată-mi! Unde este capul? ... Picioarele ... coarnele, ochii? ». Dacă copilul arată corect părțile corpului animalului, atunci „DA”. 5. Dacă puteți da exemple, care descriu cum se joacă un copil cu apa, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să creeze condiții pentru ca copilul să urmărească mișcările animalelor domestice/de companie, ale peștilor, insectelor, păsărilor și ale altor obiecte în mișcare. 2. Sugerați părinților să încurajeze copilul să imită sunetele pe care le emit diferite animale și păsări, urmărindu-le sau privind la imaginile lor. 3. Recomandați, să atragă atenția copilului la plantele parfumate, la flori, să-i propună să se aplece pentru a le mirosi, a le atinge. 4. Recomandați, să atragă atenția copilului asupra unor calități fizice ale obiectelor din natura vie și cea neînsuflețită, să examineze împreună cu copilul și să numească părțile plantelor, părțile corpului animalelor. 5. Sfătuiți părinții să ofere posibilitate copilului de a se juca cu apa în timp ce este scaldat.	1. Creați condiții pentru ca copilul să urmărească mișcările animalelor de companie/domestice (pisici, cățeluși, pușori etc.), pești (în acvariu), insecte (albine, gândăcei etc.), păsări (porumbei, vrăbii) și ale altor obiecte în mișcare. Împreună cu copilul, examinați cu privirea și descrieți aspectul obiectelor vii. Rugați copilul să arate urechiușele, ochișorii, năsucul, aripioarele etc. 2. Imitați sunetele ce le emit diverse animale, în timp ce le urmăriți împreună cu copilul sau privind imaginile lor în poze (pisica – „miau”, câinele – „ham-ham”, broască – „oac-oac”, vacă – „mu-mu”, mieluşelul – „be-e”). 3. Ori de câte ori este posibil, atrageți atenția copilului la plantele parfumate, flori, propuneți să se aplece pentru a le mirosi, a le atinge și exprimați-vă impresiile cu exclamații („Ah!”, „Oh!”, „Cât de bine miroase!”).

	rece, stropește, se varsă, spală, curăță).			<p>4. Atrageți atenția copilului asupra unor calități fizice ale obiectelor din natura vie și cea neînsuflețită (o pietricică este netedă, tare, umedă; o pisică este pufoasă sau netedă, mică sau mare). Examinați cu privirea, arătați și numiți împreună cu copilul unele părți individuale ale acestora (flori: floare, frunze; copaci: ramuri, frunze, fructe; animale: cap, ochi, urechi, labe etc.).</p> <p>5. Oferiți copilului oportunitatea de a se juca cu apa în timp ce face baie, încurajați-l să se deplaseze în apă (să bată cu palmele și picioarele pe apă, să toarne apă dintr-un recipient în altul, să arunce, să scufunde obiecte și jucării etc.).</p>
INDICATOR XXI Copilul are o imagine despre om	<p>1. Arată părți ale corpului său (picioarele, brațele, capul, burta).</p> <p>2. Imită mișcările, gesturile celor mai mari (flutură cu mânuța „la revedere”, da o mână – „salut”, „trimite” sărut simbolic de la distanță, răspunde prin îmbrățișare reciprocă etc.).</p>	<p>1. Cereți copilului să arate părți ale corpului său. Întrebați: „Unde sunt picioarele tale?... mâinile?... capul?... burta?”. Dacă copilul arată, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul imită adulții, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să arate și să denumească părțile corpului. Propuneți să exerseze în acest sens pentru a se asigura că copilul va însuși denumirea părților corpului și le va arata corect.</p> <p>2. Recomandați, să încurajeze copilul să imite anumite mișcări și gesturi ale altor persoane din anturajul apropiat al său.</p>	<p>1. Încurajați copilul să arate în joc părțile corpului („Arată-mi unde este burtica ta?”).</p> <p>2. Încurajați și laudați copilul atunci când imită mișcările și gesturile adulților (flutură cu mânuța – „la revedere”, da o mână – „salut”, „trimite” sărut simbolic de la distanță, răspunde prin îmbrățișare reciprocă etc.).</p>

<p>INDICATOR XXII Copilul manifestă curiozitate și capacitate de acțiune activ, independent</p>	<p>1. Atrage atenția asupra obiectelor necunoscute (noi) din anturajul său. 2. Găsește jucăria preferată printre altele. 3. Imită unele acțiuni ale adulților (deschide ușa cu un obiect ce înlocuiește/simulează cheia).</p>	<p>1. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul, că copilul acordă atenție obiectelor necunoscute (noi) din anturajul său, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul, în care copilul găsește jucăria pe care și-o dorește printre alte jucării, atunci „DA”. 3. Dacă puteți da exemple, care descriu modul, în care copilul imită acțiunile adulților, folosind pentru aceasta diverse obiecte, care nu sunt destinate scopului propus (ca obiecte substitutive), atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să trezească interes copilului și să-i atragă atenția asupra unor obiecte noi, necunoscute din anturaj. 2. Sfătuiți părinții să ofere copilului posibilitatea de a-și alege singur jucăriile pentru joc. 3. Propuneți părinților să încurajeze copilul să imite activitățile funcționale ale adulților, utilizând pentru aceasta diverse obiecte, care nu sunt destinate scopului propus (ca obiecte substitutive: să pună un obiect la ureche și să se prefacă că vorbește la telefon).</p>	<p>1. Atrageți atenția copilului asupra obiectelor și jucăriilor noi, necunoscute. Oferiți copilului posibilitatea de a se juca cu jucării noi, obiecte de diferite culori, forme, care emit sunete, lumini. 2. Jucați-vă cu copilul în jocul „Găsește jucăria preferată”. Pentru asta, puneți-i jucăria preferată printre alte jucării și obiecte și rugați-l să o găsească. Bucurați-vă împreună cu copilul atunci când acesta găsește jucăria lui preferată, laudați-l. 3. Dați-i copilului diverse jucării, obiecte substitutive pentru a îndeplini funcții specifice, imitând acțiunile adulților (să pună un obiect adecvat la ureche și să se prefacă că vorbește la telefon, să deschidă ușa cu un obiect substitutiv, asemănător cu o cheie).</p>
<p>DEZVOLTAREA CREATIVĂ ȘI ESTETICĂ</p>				
<p>INDICATOR XXIII Copilul manifestă interes față de artă</p>	<p>1. Reacționează la diferite sunete (o voce care cântă, muzică care se propagă de la o sursă oarecare, un cântecel cunoscut), clătinându-și corpul, mișcându-și mâinile ca și cum ar dansa. 2. Încearcă să fredoneze („să cânte”) melodii cunoscute. 3. Ține carioci mari, bucăți de cretă și încearcă să deseneze cu ele pe orice suprafață.</p>	<p>1. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul execută mișcări simple de dans pe fondalul unei melodii, atunci „DA”. 2. Dacă ați observat și puteți da exemple despre cum copilul încearcă să fredoneze melodii cunoscute, atunci „DA”. 3. Dați-i copilului hârtie și creion. Cereți să „deseneze”. Dacă copilul încearcă să deseneze (chiar și măzgălituri), atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ofere copilului posibilitatea de a asculta muzică, cântece. 2. Recomandați, să ofere copilului pentru joc jucării, obiecte care produc sunet. Propuneți părinților să cânte împreună cu copilul atunci când acesta încearcă să fredoneze melodii cunoscute. 3. Recomandați părinților să ofere diverse materiale/ mijloace pentru desen și să încurajeze copilul să deseneze.</p>	<p>1. Încurajați copilul atunci când reacționează la o voce cunoscută, la o piesă de muzică sau cântec, efectuând mișcări de dans, dansați împreună cu el. 2. Încurajați copilul să se joace, imitând diverse sunete, încurajați-l, de asemenea, să determine sursa sunetului. Cântați alături de el atunci când încearcă să fredoneze melodii cunoscute. 3. Oferiți copilului materiale/ mijloace variate pentru desen (creioane, cretă colorată, tablă etc.) și încurajați-l să deseneze.</p>

<p>INDICATOR XXIV Copilul manifestă elemente de creativitate și independență în activitățile zilnice</p>	<p>1. Se joacă de sine stătător cu jucării și obiecte o perioadă mai îndelungată de timp (până la 10 minute). 2. Utilizează obiecte înlocuitoare (ia un obiect asemănător unui telefon și se prefacă că vorbește la telefon). 3. Repetă jocurile sale, manifestând un interes constant.</p>	<p>1. Dacă copilul se poate juca de unul singur timp de 7-10 minute, atunci „Da”. 2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul folosește diferite obiecte nu în scopul lor predestinat și puteți spune cu ce obiecte și cum se joacă, atunci „DA”. 3. Dacă puteți da exemple, care descriu ce jocuri și acțiuni copilul le repetă de multe ori, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ofere mai des copilului posibilitatea de a se juca de sine stătător cu jucării și obiecte sigure, fiind supravegheat continuu și aflându-se în atenția adultului. 2. Recomandați părinților să arate copilului cum să utilizeze obiecte de înlocuire în joc. 3. Sugerați părinților să urmărească jocul copilului și să atragă atenția ce jocuri/ acțiuni îi provoacă mai mult interes. Recomandați părinților să creeze condiții, în care copilul să poată repeta aceste jocuri și acțiuni de mai multe ori.</p>	<p>1. Oferiți mai des copilului posibilitatea de a se juca cu jucării, obiecte de unul singur. Asigurați-vă că acestea sunt sigure, inofensive. Rețineți, că copilul, care se joacă de sine stătător, trebuie să fie în câmpul dvs. de vedere! 2. Arătați copilului cum să utilizeze obiecte de înlocuire în joc (de ex., luați un obiect care seamănă cu un telefon și pretindeți că vorbiți la telefon). 3. Urmăriți copilul, atrageți atenție la ce jocuri, acțiuni cu obiecte îl interesează cel mai mult. Creați condiții pentru ca copilul să poată repeta aceste jocuri și acțiuni în mod repetat de mai multe ori.</p>
---	---	---	---	--

SEMNE DE ÎNGRIJORARE / RISC (ALARMĂ)

Dacă observați astfel de simptome la copilul dvs., **consultați medicul!**

- Nu manifestă interes față de acțiuni cu obiecte.
- Nu urmărește obiectele în mișcare.
- În poziția de suspendare nu întinde picioarele în jos către vârsta de 9 luni.
- Nu stă așezat chiar și cu suport către vârsta de 9 luni.
- Nu se joacă în jocuri cu legătură inversă (a prinde și a arunca) către vârsta de 9 luni.
- Nu schimbă jucăriile dintr-o mână în alta către vârsta de 9 luni.
- Nu se târâie către vârsta de 12 luni.
- Nu stă în picioare, chiar și cu suport, către vârsta de 12 luni.
- Nu indică spre jucării/obiecte către vârsta de 12 luni.
- Refuză să comunice și să interacționeze cu adulții și alți copii.
- Nu recunoaște persoanele apropiate către vârsta de 9 luni.
- Manifestă apatie și nu reacționează la mama lui către vârsta de 12 luni.
- Nu manifestă îngrijorare, neîncredere sau intimidare ca reacție la vederea unor persoane străine, după vârsta de 9 luni.
- Reacționează similar la o persoană cunoscută și una străină către vârsta de 6-9 luni.
- Nu reacționează la numele sau către vârsta de 9 luni.
- Nu utilizează gesturile (să fluture cu mâna, să lege capul) către vârsta de 12 luni.
- Nu privește la ceea ce îi indicați sau arătați (sau nu prezintă interes).
- Nu prezintă interes pentru activitățile cu diverse obiecte către vârsta de 6-9 luni.
- Nu vorbește/lalalizează cuvinte scurte precum „apa”, „mama”, „tata” către vârsta de 12 luni.
- Nu pronunță sunete sau nu folosește gesturi către vârsta de 12 luni.

**DEZVOLTAREA COPILULUI
DE LA 12 LUNI PÂNĂ LA 18 LUNI
(de la 1 an până la 1 an 6 luni)**

DOMENII / SUBDOMENII	ABILITĂȚI	INSTRUMENTE DE EVALUARE A INDICATORULUI	RECOMANDĂRI PENTRU SPECIALIȘTI	RECOMANDĂRI PENTRU PĂRINȚI
DEZVOLTAREA FIZICĂ ȘI MOTORIE				
DEZVOLTAREA MOTRICITĂȚII GROSIERE				
INDICATOR I Copilul poate să-și țină echilibrul și poate să-și regleze mișcările corpului	1. Copilul merge de sine stătător prin camere, pe stradă, cu toate acestea cade rar. 2. Se așază în pirostria și se apleacă după o jucărie de pe podea și se ridică fără nici un sprijin. 3. Urcă de sine stătător pe un scaun, o canapea, un pat, un fotoliu etc. 4. Se oprește în fața obstacolelor, fără a se lovi de ele.	1. Dacă observați că copilul merge de sine stătător, totodată, cade rar, atunci „DA”. 2. Alegeți momentul în care copilul stă în picioare. Puneți o jucărie pe podea și rugați-l să o ridice și să se ridice în picioare. Dacă copilul, ținându-se cu o mână de suport, se apleacă în pirostria și ridică jucăria de pe podea, apoi se ridică în picioare, atunci „DA”. Dacă copilul se așază pe podea, cade, atunci „Nu”. 3. Rugați copilul să urce pe o piesă de mobilier potrivită (sigură!). Dacă o face de sine stătător, atunci „DA”. 4. Urmăriți copilul. Dacă ați văzut cum acesta aleargă, se lovește de un obstacol și nu reușește să se oprească, atunci „NU”.	1. Recomandați părinților să ofere zilnic copilului posibilitatea de a merge de sine stătător în spațiul din locuință sau în afară, sub supravegherea constantă a unui adult. 2. Recomandați, să încurajeze mișcările active ale copilului (târâre, mers, aplecare, așezare, urcare pe obiecte de mobilier cu înălțime potrivită). 3. Atenționați părinții să învețe copilul să se oprească în fața obstacolelor în timp util, fără ca să se lovească de ele. 4. Atenționați părinții să asigure un mediu sigur, fără pericole pentru copil. 5. Amintiți părinților despre necesitatea supravegherii continue a unui copil, care începe să meargă de sine stătător.	1. Oferiți copilului posibilitatea de a merge mult, atât pe stradă, cât și prin casă (sub supravegherea constantă a unui adult). 2. Creați situații de joc, în care copilul trebuie să se aplece pentru a ridica jucăriile de pe podea (o minge care s-a rostogolit, o mașinuță în mișcare etc.). 3. Încurajați încercările copilului de a se ridica de sine stătător din orice poziție. 4. Încurajați dorința copilului de a urca sau coborî de pe canapea/pat sau alte obiecte de mobilier de înălțimi potrivite. 5. Oferiți copilului oportunitatea de a se deplasa într-un spațiu cu obstacole: pregătiți din timp niște obstacole sigure (fără pericole) în cameră sau pe stradă și încurajați-l să le ocolească fără a se ciocni de ele (fără să se lovească) sau să le pășească. 6. Țineți minte despre necesitatea supravegherii continue a unui copil care începe să meargă de sine stătător.

DEZVOLTAREA MOTRICITĂȚII FINE

INDICATOR II

Copilul este capabil să-și folosească palmele și degetele de la mâini în diverse scopuri

<ol style="list-style-type: none"> 1. Apucă cu mâna și aruncă o minge mică. 2. Ține farfuria cu ambele mâini, cana de mâner și bea de sine stătător din cană. 3. Întoarce paginile subțiri ale unei cărți (de obicei 2-3 pagini simultan). 4. Întoarce pe rând, una câte una, paginile groase ale unei cărți (din carton, material textil etc.). 5. Comprimă și eliberează cu o mână jucării, obiecte moi (jucării din cauciuc, burete). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dacă copilul poate arunca mingea înainte cu o mână, atunci „DA”. 2. Dați copilului o farfurioară sau o cană. Dacă vedeți că copilul ține farfuria cu ambele mâini sau o cană de mâner și bea de sine stătător, atunci „DA”. 3. Oferiți copilului o carte sau o revistă colorată. Dacă observați, că copilul răsfoiește paginile cărții (chiar și mai multe foi simultan), atunci „DA”. 4. Oferiți copilului o carte pentru copii cu pagini groase (din carton). Dacă observați, că copilul întoarce paginile groase ale cărții rând pe rând, atunci „DA”. 5. Oferiți copilului o jucărie din cauciuc, arătați-i cum scârțâie. Dacă vedeți că copilul comprimă și eliberează jucăria cu laba mâinii, atunci „Da”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandați părinților să încurajeze copilul să se joace cu o minge mică, pe care să o prindă și să o arunce cu o mână. 2. Sfătuiți părinții să încurajeze copilul să ia în mâini cupe, căni, boluri mici pentru ca să bea din ele de sine stătător. 3. Recomandați, să îndemne copilul să se uite la imagini și cărți pentru copii, de asemenea, să încurajeze copilul să răsfoiască singur paginile. 4. Propuneți părinților să ofere copilului obiecte, care pot fi comprimate/strânse, pliate, scoase și puse în cutii sau una peste alta, de exemplu, inele ale unei piramide, cutii mici etc. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aruncați spre copil o minge mică și propuneți-i să arunce mingea înapoi. Învățați-l să apuce cu o mână și să arunce o minge mică. 2. Când copilul vrea să bea, propuneți-i să ia singur o cană, un bol mic și să bea din ele. 3. Arătați-i copilului cum să întoarcă paginile unei cărți, lăsați-l să repete acțiunile de sine stătător. Dacă paginile cărții sunt subțiri, atunci copilul poate să întoarcă câte 2-3 pagini simultan. Dacă paginile cărții sunt groase (din carton), atunci copilul le poate răsfoi deja pe rând, una câte una. 4. Încurajați copilul să se joace cu un burete în timp ce face baie, să comprime/strângă și să elibereze cu laba mâinii jucăria/obiecte moi (jucărie de cauciuc, burete). 5. Dați-i copilului obiecte, care pot fi comprimate/strânse, pliate, scoase și puse în cutii sau una peste alta, de exemplu, inelele unei piramide, cutii mici etc. 6. Încurajați copilul să strângă jucării mici cu degetul arătător și degetul mare. Supravegheați-l continuu pentru a-i asigura siguranța.
---	---	---	--

DEZVOLTAREA SENSO – MOTORIE				
INDICATOR III Copilul controlează mișcările mâinilor și ale corpului cu ajutorul organelor de simț, care asigură diferite arii de sensibilitate (vedere, auz, sensibilitate tactilă, sensibilitate olfactivă, gust)	1. Reacționează la obiecte cu temperatură diferită (îndepărtează mâna, piciorul de la rece sau fierbinte). 2. Asamblează jucării sau obiecte de uz casnic, care conțin 3-5 elemente (cutii, căni, forme, cupe, recipiente).	1. Propuneți copilului să atingă o sticlă de plastic cu apă înghețată. Dacă observați că copilul, simțind temperatura, își retrage mâna, atunci „DA”. 2. Dacă copilul introduce cel puțin 3 căni una în alta, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să ofere copiilor oportunitatea de a simți diferența de temperatură a diferitor obiecte, a apei, numindu-le și explicând: fierbinte, cald, rece. 2. Propuneți părinților să folosească obiecte de uz casnic de diferite dimensiuni pentru a le pune unul în altul (cutii, căni, pahare).	1. Explicați-i copilului că cana sau bolul are apă caldă (nu apă fierbinte!!!)/conținut cald sau rece, lăsați-l să le atingă cu grijă și să simtă această diferență. 2. Oferiți-i copilului jucării dezasamblate sau obiecte casnice de diferite dimensiuni (cutii, căni, pahare) în număr de 3-5 bucăți și încurajați-l să le pună una în cealaltă.
ALIMENTAȚIA				
INDICATOR IV Copilul crește în greutate și înălțime conform vârstei	1. Copilul adaugă în greutate și lungime (talie) conform vârstei pe care o are (Anexa 1).	1. Evaluați corespunderea dintre greutate și talie cu vârsta copilului (Anexa 1). Dacă copilul adaugă în greutate și înălțime, conform vârstei, atunci „DA”.	1. Explicați părinților rezultatele evaluării greutății și taliei copilului în corespundere cu curbele de creștere (Anexa 1). 2. Recomandați părinților să continue alăptarea la sân. 3. Consultați părinții asupra alimentației copilului (Anexa 2).	1. Continuați alăptarea la sân a copilului. 2. Dacă aveți anumite neclarități privind alimentarea copilului, consultați medicul de familie. Alimentați copilul de 5 ori în zi (3 mese de bază din hrana familiei și 2 gustări) (Anexa 2). Aveți grijă ca hrana copilului să fie variată și suficient de consistentă, nu lichidă.
COMPORTAMENT SĂNĂTOS ȘI SIGUR				
INDICATOR V Copilul este capabil să întrețină igiena personală și cea generală	1. Își spală mâinile cu ajutorul adultului, utilizează săpunul, freacă mâinile una de alta, ține mâinile sub getul de apă curgătoare. 2. Mănâncă cu lingura de sine stătător.	1. Dacă copilul poate de sine stătător sau cu ajutorul adultului să utilizeze săpunul, săpunind mâinile, apoi să le clătească sub getul de apă, atunci „DA”. 2. Dacă copilul mănâncă cu lingura de sine stătător, chiar dacă puțin neîndemânic, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să demonstreze copilului, prin exemple, cum membrii familiei respectă regulile de igienă personală, să-i amintească copilului că trebuie de spălat mâinile cu săpun înainte de masă sau după WC. 2. Sfătuiți părinții să cultive la copil regulile de spălare pe mâini, în succesiune corectă: săpunește, freacă mâinile una de alta, apoi le clătește sub getul de apă.	1. Explicați și încurajați dorința copilului de a-și spăla mâinile (înainte de masă, după WC, jocuri) cu ajutorul dvs. sau de sine stătător, respectând regulile și succesivitatea acțiunilor: săpunește, freacă mâinile una de alta, apoi le clătește sub getul de apă. 2. Încurajați dorința copilului de a ține lingura în mână și de a mânca de sine stătător. 3. Lăudați inițiativa copilului de a mânca supa de sine stătător.

			3. Recomandați părinților să încurajeze copilul să mănânce de sine stătător.	
INDICATOR VI Copilul este capabil să identifice situațiile de risc și cele periculoase	1. Înțelege interdicțiile din partea adulților, dar are nevoie ca acestea să fie amintite permanent și, de asemenea – sub supravegherea adulților.	1. Dacă puteți aduce exemplu, care demonstrează că copilul înțelege interdicțiile adulților, atunci „DA”.	1.Recomandați părinților să explice copilului ce îi este interzis și de ce. 2. Recomandați părinților să stabilească pentru copil 2-3 reguli clare și laconice, care trebuie respectate constant, fără nici o excepție. 3. Atenționați, să supravegheze copilul, să țină cont de condițiile de mediu și să schimbe hainele copilului, în dependență de temperatura medului, pentru a evita supraîncălzirea sau hipotermia.	1. Indicați ferm copilului care sunt obiectele periculoase de care nu trebuie să se atingă, de exemplu, cuțitul, ceainicul. 2. Copilul va învăța mai rapid regulile, dacă ele nu vor fi multe, vor fi laconice și clare și se vor respecta permanent, fără nici o excepție. 3. Schimbați vestimentația copilului atunci când este cald sau frig, pentru a evita supraîncălzirea sau hipotermia.

DEZVOLTAREA SOCIO – EMOȚIONALĂ

DEZVOLTAREA SOCIALĂ

INDICATOR VII Copilul este capabil să deosebească persoanele cunoscute și cele străine	1. Manifestă prudență cu oamenii străini (în prezența obligatorie a unei persoane apropiate). 2. Imită vocea sau gesturile persoanelor adulte (tușește ca bunelul, imită vocea tatălui, se netezește pe cap ca mama).	1. Dacă puteți aduce exemple cum copilul își manifestă neliniștea și îngrijorarea în prezența unei persoane străine, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemplu cum copilul imită vocea și gesturile celor adulți, atunci „DA”.	1. Recomandați, ca copilul să fie îmbrățișat și ținut de mână atunci când se află între persoane străine sau într-o situație necunoscută. 2. Recomandați părinților să atragă atenția copilului la vocea, gesturile, mimica altor persoane, să propună copilului să le imite. 3. Atenționați părinții să supravegheze copilul în timp ce acesta comunică cu alte persoane, pentru a-l ajuta să comunice cu acestea. 4. Recomandați părinților ca în momentul în care își iau rămas bun de la copil să-i zică: „La revedere” și să-i spună că se întorc curând.	1. Îmbrățișați copilul mai des și țineți-l de mână pentru ca el să se simtă în siguranță, mai ales în prezența persoanelor străine. 2. La despărțire spuneți-i copilului: „La revedere” sau „Pa” și asigurați-l că vă întoarceți curând.
---	--	---	---	---

<p>INDICATOR VIII Copilul este capabil să comunice cu alți copii și cu adulții</p>	<p>1. Manifestă interes față de alt copil (se apropie, îl atinge, îl privește, îi zâmbește). 2. Se joacă lângă alți copii. 3. Cere ajutor de la adulți și îl acceptă (cu ajutorul mimicii, gesturilor, cuvintelor, acțiunilor etc.). Se joacă cu adulții, atât din propria inițiativă, cât și la inițiativa adulților (cu mingea, de-a ascunselea etc).</p>	<p>1. Dacă puteți aduce exemple, care descriu cum copilul manifestă interes față de alți copii, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple, care descriu cum copilul se joacă alături cu alți copii, atunci „DA”. 3. Dacă puteți aduce exemple, care confirmă că copilul se joacă cu adulții din propria inițiativă sau din inițiativa adulților, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ofere posibilitate copilului să se joace și să comunice cu alți copii, să încurajeze copilul să ofere jucăriile lui altor copii. 2. Recomandați, să încurajeze copilul să ceară ajutor în diferite moduri (prin gesturi, mimică, sunete, cuvinte). Atrageți atenția părinților la necesitatea de a răspunde prompt la cerințele copilului. 3. Amintiți părinților despre necesitatea de a oferi timp pentru jocuri cu copilul, pentru lectura unor cărți pentru copii (corespunzătoare vârstei) și pentru alte activități cu copilul.</p>	<p>1. Învățați copilul să ofere jucăriile lui altor copii. Încurajați interesul lui de a interacționa cu alți copii. 2. Asigurați-i copilului posibilitatea de a se alătura unor grupuri de copii pentru a-i asigura dezvoltarea lui socială lângă alți copii, prin diferite activități de grup (muzică, jocuri, mișcări, citit în grup). 3. Învățați copilul să ceară ajutor prin diferite metode, cu ajutorul gesturilor, mimicii, cuvintelor, sunetelor, acțiunilor. Atrageți atenția la cerințele copilului și răspundeți prompt la ele. 4. Rezervați-vă timp pentru jocuri cu copilul. Susțineți inițiativa copilului în timpul jocului. Citiți copilului cărți corespunzătoare vârstei. 5. Oferiți copilului diverse jucării dezvoltative și inofensive, precum și diferite obiecte de uz casnic, inofensive pentru joc.</p>
<p>INDICATOR IX Copilul este capabil să recunoască și să respecte asemănările și diferențele între oameni</p>	<p>1. Identifică și arată oameni în cărțile pentru copii, în imagini. 2. Numește oamenii cu cuvinte proprii, lalizate (ma – ma, ba- ba, ta- ta, lea – lea).</p>	<p>1. Dați copilului o carte pentru copii și rugați-l să arate cu degetul oamenii pe imaginea din carte. Dacă copilul arată corect, atunci „DA”. 2. Întrebați copilul, arătând la o persoană cunoscută “Cine este acesta?” Dacă copilul răspunde corect, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să arate copilului imagini în cărți și să i se numească persoanele reprezentate în acestea. 2. Recomandați să învețe copilul să numească persoanele apropiate (mama, tata etc.).</p>	<p>1. Examinați împreună cu copilul imagini ilustrate în cărți pentru copii. Arătați și numiți persoanele reprezentate în imagini. Propuneți copilului să arate și să numească singur persoanele din imagini la rugămintea dvs. 2. Îndemnați copilul să numească persoanele (mama, tata, baba etc.).</p>

<p>INDICATOR X Copilul se identifică ca persoană</p>	<p>1. Reacționează la numele său (zâmbește, întoarce capul, vine mai aproape etc.). 2. La cerere arată și numește părți ale corpului său (nas, ochi, mână, picior etc.). 3. Refuză să mănânce mâncarea care nu-i place.</p>	<p>1. Numiți copilul pe nume, dacă reacționează corect, atunci „DA”. 2. Întrebați copilul unde este mâna, piciorul, ochii, nasul, burtica. Dacă răspunde corect la toate întrebările, atunci „DA”. 3. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează că copilul refuză să mănânce bucatele care nu-i plac, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să numească copilul și persoanele apropiate pe nume. 2. Sfătuiți părinții, ca în formă de joc, să numească diferite părți ale corpului copilului, privind împreună în oglindă. 3. Explicați părinților, că nu trebuie de forțat copilul să mănânce bucatele care nu-i plac, pentru că astfel el le poate refuza pentru un timp îndelungat. Este necesar de luat în considerare preferințele alimentare ale copilului. 4. Amintiți părinților, că este necesar să stabilească niște reguli (lucruri care sunt permise și care sunt interzise) și că trebuie să învețe copilul să respecte ce se poate și ce nu se poate face.</p>	<p>1. Cât mai des numiți copilul și persoanele apropiate pe nume, obțineți întotdeauna o reacție a copilului la numele său (zâmbește, se apropie, întoarce capul). 2. Împreună cu copilul numiți și arătați părți ale corpului lui și ale unei păpuși (ochii, urechile, piciorul etc.), încurajați copilul să arate „unde sunt ochii?”, „unde sunt urechile?” 3. Permiteți-i copilului să se joace în fața oglinzii. Încurajați dorința lui de a se juca și de a zâmbi în oglindă. Jucați-vă împreună, numind și arătând diferite părți ale corpului. 4. Prin jocuri, poezii, cântece învățați împreună cu copilul părțile corpului. 5. Nu hrăniți copilul cu alimente care nu-i plac, ca să nu-i dezvoltați un comportament capricios. Țineți cont de preferințele alimentare ale copilului. 6. Învățați copilul să respecte niște reguli despre ce se permite și ce este interzis de a face.</p>
DEZVOLTAREA EMOȚIONALĂ				
<p>INDICATOR XI Copilul este capabil să recunoască, să transmită și să-și controleze emoțiile și sentimentele</p>	<p>1. Trece de la emoții negative la cele pozitive cu ajutorul unui adult. 2. Exprimă diverse emoții, sentimente și tipuri de dispoziție (bucurie, uimire, satisfacție, curiozitate, încântare, compătimire, frică, furie, neliniște, îngrijorare, supărare, indiferență etc.).</p>	<p>1. Dacă puteți aduce exemple cum un adult apropiat ajută copilul să treacă de la emoții negative la cele pozitive, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple care descriu cum copilul exprimă cel puțin 4 tipuri de emoții, enumerate la abilități, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să utilizeze jocuri în care copilul poate să treacă de la o emoție la alta. Sugerați, să numească copilului aceste emoții. 2. Recomandați părinților să ajute de fiecare dată copilul să treacă de la o emoție negativă la una pozitivă.</p>	<p>1. Jucați-vă în jocuri în care copilul poate să treacă de la o emoție la alta. („Arată-mi cum ursulețul se supără?”, „Cum câțelul se bucură?”), numiți aceste emoții. 2. Cu ajutorul jucăriilor, activităților interesante ajutați copilul să treacă de la emoții negative la cele pozitive.</p>

	3. Exprimă dorințele sale.	3. Dacă puteți aduce exemple cum copilul exprimă (demonstrează) dorințele sale, atunci "DA".	3. Sfătuiți părinții, să reacționeze de fiecare data, când copilul are nevoie de atenție, când își exprimă diverse emoții și sentimente. 4. Dacă copilul se comportă agresiv (se bate, mușcă), recomandați să-i sustragă atenția cu o jucărie, un animal de companie etc. Dacă copilul exprimă frică sau indispoziție, recomandați să-l liniștească. 5. Atenționați părinții să-și controleze emoțiile în prezența copilului, să răspundă cu grijă și sincer copilului, încurajându-l să-și exprime dorințele prin cuvinte.	3. Atunci când copilul se comportă agresiv (se bate, mușcă), exprimă frică sau indispoziție, sustrageți-i atenția cu o jucărie, un animal de companie etc. Scoateți copilul din zona de conflict. 4. Numiți emoțiile și recunoașteți comportamentul pe care îl manifestă/ demonstrează copilul („Eu văd că tu ești indispus, deoarece bați cu picioarele în pământ!"; „Eu văd că tu ești fericit, deoarece tu sari de bucurie și te veselești”). 5. Străduiți-vă să vă controlați emoțiile în prezența copilului, să-i răspundeți cu grijă și sincer copilului, încurajându-l să-și exprime dorințele prin cuvinte („dă-mi", „vreau" etc.).
INDICATOR XII Copilul este mândru de reușitele proprii și crede în capacitățile sale	1. Înțelege reacția celor din jur la acțiunile sale (a fost lăudat pentru că a pus jucăriile la loc). 2. Reacționează adecvat atunci când primește un acord sau dezacord, o laudă sau când i se interzice ceva.	1. Dacă puteți aduce exemple cum copilul reacționează la laude și care confirmă, că el înțelege pentru ce anume a fost lăudat, atunci "DA". 2. Dacă puteți aduce exemple, care confirmă că copilul reacționează pozitiv atunci când este lăudat, atunci "DA".	1. Recomandați părinților să explice copilului cauza reacției la activitatea și comportamentul lui („eu te laud pentru că ai desenat frumos/ai compătimit pisicuța/ai urcat repede pe trepte – tu ești bravo!”). 2. Explicați părinților că trebuie să reacționeze mereu la activitățile și comportamentul copilului prin acord sau dezacord, laudă sau interzicere. 3. Explicați părinților, că este important să încurajeze copilul să îndeplinească o activitate și să-l laude pentru succes. Acest lucru îl va ajuta pe copil să dezvolte încrederea în sine și în puterile proprii.	1. Explicați copilului cauza reacției dvs. la activitatea și comportamentul lui (“eu te laud pentru ca ai desenat frumos/ai compătimit pisicuța /ai urcat repede pe trepte – tu ești bravo!”) 2. Reacționați calm și binevoitor la acțiunile noi, precum și la comportamentul nou (în formare) al copilului prin acord, laudă, dezacord, interzicere. 3. În timpul jocului fiți alături de copil, pentru susținerea încrederii în sine a acestuia. Încurajați copilul să îndeplinească o activitate și lăudați-l pentru reușită. Acest lucru la fel îi va dezvolta încrederea în sine și în puterile proprii.

DEZVOLTAREA VORBIRII ȘI A COMUNICĂRII, A PREMIZELOR PENTRU CITIT ȘI SCRIERE

COMUNICAREA

INDICATOR XIII

Copilul este capabil să asculte și să înțeleagă limba vorbită, precum și să o folosească pentru comunicare

1. Înțelege sensul cuvintelor "nu", "nu se poate" și poate opri acțiunile sale. Ascultă cu atenție, fără să se sustragă, povești/istorioare scurte și simple (nu mai puțin de 3-5 min).

2. Utilizează onomatopeea (imitarea prin sunete) în identificarea obiectelor, animalelor etc. ("bi-bi" – semnalizează mașina, "ham-ham" – face cățelul).

3. Pronunță cuvinte în felul său, fie trunchiate, fie schimbând silabele/ sunetele cu locul sau omițând unele silabe și sunete ("pipi" – pisica, "biți" – biscuiți, "pac" – cap etc.).

1. Dacă puteți prezenta exemple, care confirmă că copilul ascultă atent o poveste corespunzătoare vârstei, nu mai puțin de 5 minute, fără ca să se sustragă, atunci "DA".

2. Dacă puteți aduce exemple cum copilul utilizează onomatopeea, atunci "DA".

3. Dacă puteți aduce exemple de cuvinte pe care copilul le pronunță în felul său, atunci "DA".

1. Recomandați părinților să învețe copilul să reacționeze când i se interzice ceva, oprind acțiunile sale.

2. Recomandați părinților, ca în timpul comunicării cu copilul, să adreseze întrebări și să încurajeze copilul să răspundă corect la ele, lăudându-l.

3. Propuneți părinților să povestească copilului istorioare, povești scurte (de 3-5 minute) și să urmărească ca copilul să asculte atent.

4. Sfătuți părinții să încurajeze copilul să repete cuvintele pe care le pronunță adulții, cântecelele simple, să continue poezia pe care o cunoaște etc.

5. Amintiți faptul, că este normal ca copilul de această vârstă să pronunțe cuvintele trunchiate, schimonosind, schimbând silabele sau sunetele („pipi” – pisica, „biți” – biscuiți, „pac” – cap etc.), că el poate folosi onomatopeea pentru a identifica un obiect, un animal etc. (bi-bi – semnalizează mașina, ham-ham – face cățelul).

6. Recomandați părinților să petreacă cât mai mult timp cu copilul, citindu-i cărți și jucându-se împreună cu jucăriile lui preferate.

1. Folosiți interdicțiile doar atunci, când acestea sunt obligatorii. Explicați motivul interdicției. De exemplu: „Nu se poate să împingi copilul – pe el o să-l doară).

2. Urmăriți copilul ca el să se joace în apropiere, ajutați-l să oprească anumite activități, atunci când îi spuneți: „nu”, „nu se poate”, „nu trebuie”.

3. Spuneți-i copilului expresiv povești scurte, istorioare, poezioare (de 3-5 minute), încurajați-l ca să asculte atent și să repete sau să continue cu cuvinte sau fraze scurte.

4. Copilul de această vârstă e normal ca să pronunțe cuvintele schimonosindu-le, schimbând/ omițând silabele („pipi” – pisica, „biți” – biscuiți, „pac” – cap etc.), totodată, e normal să poată utiliza onomatopeea pentru a identifica un obiect, un animal și altele („bi-bi” – semnalizează mașina, „ham-ham” – face cățelul).

5. Nu vorbiți în prezența copilului de îngrijorările care îl privesc pe el.

6. Petreceți mai mult timp cu copilul, citindu-i cărți (care corespund vârstei și interesului acestuia) și jucați-vă împreună cu jucăriile lui preferate.

<p>INDICATOR XIV Copilul este capabil să-și îmbogățească vocabularul și să demonstreze formarea vorbirii corecte</p>	<p>1. Utilizează un singur cuvânt atunci când vrea ceva, de exemplu: „lapte”, în loc de „eu vreau lapte”.</p> <p>2. Pronunță cuvinte scurte („baba”, „lealea”, „dă”, „apă”).</p> <p>3. Utilizează gesturile, mimica cu un scop anumit (dă din mână – „pa-pa”, strânge pumnul repetat – „dă-dă”, folosește negația cu capul).</p>	<p>1. Dacă copilul se adresează adultului cu ajutorul a cel puțin unui cuvânt, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă copilul pronunță cuvinte constituite din cel puțin 2 silabe, atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă copilul folosește corect gesturile și mimica, atunci „DA”.</p>	<p>1. Amintiți părinților despre faptul, că e posibil ca copilul încă să nu poată să spună fraze, dar poate să folosească activ gesturile și mimica. De obicei, el folosește un singur cuvânt pentru a transmite un mesaj, de exemplu „dă” – arătând prin gesturi la ceva, în loc de a pronunța fraza integral: „dă-mi...ceva anume...”.</p> <p>2. Recomandați părinților să recunoască gesturile, cuvintele scurte ale copilului și să răspundă pozitiv la încercările acestuia de a comunica. De asemenea, să încurajeze încercările copilului de a folosi cuvinte noi, chiar dacă nu sunt pronunțate întocmai corect.</p> <p>3. Amintiți părinților să vorbească cu copilul despre tot ce se întâmplă pe parcursul zilei, să-i citească zilnic cărți adecvate vârstei.</p> <p>4. Sfătuiți părinții, ca în timpul comunicării cu copilul, să folosească cuvinte și cărți corespunzătoare mediului cultural natal.</p>	<p>1. E posibil, că copilul încă nu poate formula fraze, dar el poate să folosească activ gesturile și mimica. De obicei el folosește un singur cuvânt pentru a transmite un mesaj, de exemplu: „afară”, în loc de „eu vreau afară”.</p> <p>2. Ascultați copilul atent, încercați să înțelegeți ceea ce vă spune și răspundeți-i binevoitor la încercările lui (gesturi, cuvinte scurte).</p> <p>3. Extindeți ceea ce copilul spune, de exemplu: „Lapte? Vrei să bei lapte?”.</p> <p>4. Încurajați copilul să folosească cuvinte noi, chiar dacă acestea nu sunt pronunțate întocmai corect.</p> <p>5. Vorbiți copilului despre tot ceea ce se întâmplă pe parcursul zilei, de exemplu: „Hai să ne așezăm și să mâncăm”.</p> <p>6. Citiți-i copilului în fiecare zi (măcar 10 minute), cărți ce corespund vârstei.</p> <p>7. Folosiți în comunicarea cu copilul cuvinte corespunzătoare mediului cultural natal.</p>
<p>PREMIZE PENTRU CITIT</p>				
<p>INDICATOR XV Copilul manifestă interes față de cărți și recunoaște unele simboluri și litere</p>	<p>1. Alege o imagine în carte și roagă adultul să-i citească în glas.</p> <p>2. Reacționează la imaginea din carte (o privește, zâmbește, gesticulează, emite sunete, spune cuvinte etc.).</p>	<p>1. Dacă copilul privește imaginile dintr-o carte și vă roagă să i se citească în glas, indicând o anumită imagine care i-a plăcut, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă puteți aduce exemple, care descriu cum copilul privește</p>	<p>1. Recomandați părinților să facă în așa fel, încât cărțile pentru copii să fie amplasate mai jos, într-un loc accesibil pentru copil, astfel încât el să-și poată alege singur cartea și să o răsfoiască.</p> <p>2. Recomandați părinților să</p>	<p>1. Faceți în așa fel încât cărțile pentru copii să fie amplasate mai jos, într-un loc accesibil pentru copil, astfel încât el să-și poată alege singur cartea și să o răsfoiască, să imite lectura (să bombănească, să povestească,</p>

	<p>3. Singur ia și privește o carte.</p> <p>4. Imită citirea unei cărți folosind acțiuni: bombănește, povestește, răsfoiește pagini, mișcă un degetel pe text etc.</p>	<p>imaginile din carte și, în același timp, zâmbeste, gesticulează, emite sunete, spune cuvinte etc., atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul singur ia și studiază cartea, atunci „DA”.</p> <p>4. Rugați copilul să „citească” o carte pe care o cunoaște. Dacă imită citirea unei cărți, atunci „DA”. Dacă copilului nu i se citesc cărți, atunci „NU”.</p>	<p>răspundă pozitiv ori de câte ori copilul roagă să i se citească o carte. În timpul citirii să se urmărească cu degetul fiecare rând, astfel încât copilul să vadă acest lucru.</p> <p>3. Recomandați părinților să ofere copiilor cărți cu imagini și să se privească ilustrațiile împreună; să încurajeze copilul să găsească personaje din cartea cu imagini pe care o cunoaște.</p> <p>4. Sugerați părinților să citească copilului basme, în care cuvintele sau expresiile sunt repetate de mai multe ori.</p>	<p>să urmărească cu degetul rândurile din text etc.).</p> <p>2. Răspundeți pozitiv ori de câte ori copilul roagă să i se citească o carte. În timpul citirii urmăriți cu degetul fiecare rând, astfel încât copilul să vadă asta, astfel veți ajuta copilul să diferențieze textul de imagini.</p> <p>3. Permiteți copilului să răsfoiască paginile cărții (dacă este necesar, cu ajutorul dvs.).</p> <p>4. Arătați-i copilului imaginile din carte și numiți ceea ce este ilustrat pe ele. Încurajați copilul atunci când arată corect imaginile din carte, răspunzând la întrebări („Unde este pisica?”, „Unde este fetița?”).</p> <p>5. Folosiți cuvinte care rimează cu mișcarea degetelor, citiți basme în care cuvintele sau frazele sunt repetate de mai multe ori.</p>
PREMIZE PENTRU SCRIERE				
<p>INDICATOR XVI</p> <p>Copilul poate îndeplini activități legate de scriere și înțelegere unele simboluri</p>	<p>1. Desenează mâzgălituri dezordonate pe hârtie, fără o anumită orientare.</p> <p>2. Pune puncte pe hârtie cu un creion gros sau o cariocă.</p> <p>3. Își arată desenul altei persoane (se laudă).</p> <p>4. Imită o scrisoare („scrie”, „semne” de mărime medie pe o bucată de hârtie).</p>	<p>1. Dați-i copilului creioane (sau cretă colorată), o bucată de hârtie. Dacă copilul desenează mâzgălituri, atunci „DA”.</p> <p>2. Cereți copilului să pună pe hârtie un punct cu creionul. Dacă el face anume un punct (mic sau mare), atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă puteți da un exemplu, care ar descrie cum copilul arată și se lauda cu ceea ce a desenat, atunci „DA”.</p> <p>4. Dați-i copilului un creion, o bucată de hârtie și rugați-l</p>	<p>1. Recomandați părinților să ofere copilului hârtie și diverse mijloace pentru desen, să încurajeze să deseneze și să-l laude pentru desenele realizate.</p> <p>2. Atrageți atenția părinților la faptul, că ei trebuie să fie aproape de copil și să-l supravegheze atent din motive de siguranță.</p> <p>3. Sfătuiți părinții să laude copilul pentru rezultatele activității sale.</p>	<p>1. Oferiți-i copilului hârtie și diverse mijloace pentru desen, cum ar fi carioci, cretă colorată și creioane.</p> <p>2. Oferiți-i copilului hârtie și un creion sau o cariocă groasă și încurajați-l să desene puncte și linii pe hârtie.</p> <p>3. Încurajați și lăudați copilul pentru desen.</p>

		să „scrie litere” sau „să scrie o scrisoare”. Dacă copilul imită scrierea, atunci „DA”.		
DEZVOLTAREA COGNITIVĂ				
GÂNDIREA DEMONSTRATIVĂ				
INDICATOR XVII Copilul demonstrează abilitatea de a explora obiecte și de a însuși funcțiile acestora	<p>1. Deschide sertarele dulapurilor și explorează conținutul acestora (examinează cu privirea, pipăie, pune în gură etc.).</p> <p>2. Studiază în mod activ obiectele, observând și acționând cu ele sau în raport cu ele: interacționează cu obiectele din natura neînsuflețită și ia cunoștință de proprietățile lor (culege pietricele, firicele de nisip, miroase flori, colectează frunze etc.); urmărește animalele de companie, schimbările de vreme (ploaie, zăpadă, soare).</p> <p>3. Utilizează obiecte cunoscute, conform destinației (pieptenele, șervețelul, mătura etc.).</p>	<p>1. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul deschide sertarele dulapurilor și le explorează conținutul, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul explorează obiectele și le studiază proprietățile prin diferite acțiuni și simțuri, atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul, că copilul folosește obiecte cunoscute conform destinației, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ofere posibilitate copilului să poată deschide și închide cutiuțe cu conținut sigur și să-i permită să examineze conținutul acestora.</p> <p>2. Recomandați părinților, ca împreună cu copilul, să urmărească fenomenele naturii, să discute despre ele; să ofere copilului oportunități pentru a le cunoaște proprietățile cu ajutorul simțurilor (auz, vedere, miros, atingere) și să interacționeze activ cu ele (să strângă de pe jos pietricele, nisip, să miroase florile din grădină, să adune frunze, să privească printr-o lupă, să asculte suflul vântului, murmurul unui pârâu etc.).</p> <p>3. Recomandați părinților să numească obiectele, demonstrându-le funcțiile și îndemnând copilul să facă același lucru.</p>	<p>1. Permiteți copilului să deschidă și să închidă sertare, uși, lădițe, cratițe cu conținut sigur/fără pericol pentru copil. Împreună cu copilul, examinați-le și discutați despre conținutul acestora („acesta este un nasture, el poate fi cusut pe o rochie”, „aceasta este o cheie pentru a închide și deschide lacătul de la ușă”).</p> <p>2. Urmăriți și studiați împreună cu copilul animalele de companie și alte ființe vii. Oferiți-i copilului posibilitatea să le hrănească, să le dea de băut și să le netezească.</p> <p>3. Urmăriți mai des și explicați copilului fenomenele naturii. Oferiți-i oportunitatea de a face cunoștință cu proprietățile lor, de a interacționa activ cu ele (să strângă de pe jos pietricele, nisip, să miroase florile din grădină, să adune frunze, să privească printr-o lupă, să asculte suflul vântului, murmurul unui pârâu etc.).</p> <p>4. Denumiți obiectele de uz casnic și demonstrați-le funcțiile, propuneți să le folosească conform destinației („Acesta este un uscător de păr, iată așa se usucă părul cu el”; „Acesta este un șervețel, cu el poți să-ți ștergi gura, nasul și mâinile”).</p>

<p>INDICATOR XVIII Copilul demonstrează noțiuni/reprezentări matematice inițiale</p>	<p>1. Arată pe degete câți ani are. 2. Sortează obiectele în grupe (mari și mici) cu și fără ajutorul adultului. 3. Sortează cu ajutorul adultului imaginile cu figuri geometrice după forma acestora (pătrat, cerc, triunghi). 4. Înțelege semnificația cuvintelor „mult” și „puțin” (într-un pahar este <i>multă</i> apă, în altul – <i>puțină</i>; este <i>mult</i> terci într-o farfurie și <i>puțin</i> – în alta).</p>	<p>1. Întrebați copilul: „Arată, te rog, cu degețelele, câți ani ai?” Dacă copilul arată sau vorbește, când este întreat ce vârstă are, atunci „DA”. 2. Plasați în fața copilului 2 jucării mari și 2 mici. Cereți-i să aleagă doar jucăriile mari. Dacă este necesar, puteți pune copilului întrebări sugestive. Dacă copilul a ales obiectele corect (ca mărime), atunci „DA”. 3. Așezați în fața copilului cartonașe cu figuri geometrice, având aceleași culori și dimensiuni: 3 pătrate, 3 triunghiuri, 3 cercuri. Cereți-i copilului să arate mai întâi doar pătratele apoi doar cercurile și, în final, doar triunghiurile. Dacă este necesar, puteți pune copilului întrebări sugestive. Dacă copilul sortează obiectele corect după formă, atunci „DA”. 4. Plasați în fața copilului 2 cutii, într-una din ele puneți 2-3 cuburi (ghinde, castane etc.), iar în cealaltă – mai multe (10-12 buc.). Întrebați-l: „Arată-mi în care cutie sunt multe cuburi?”. „Dar în care – puține?”. Dacă copilul răspunde corect la întrebări, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților ca, într-un mod jucăuș și distractiv, să învețe copilul să arate pe degete câți ani are. 2. Sfătuiți părinții, ca în timp ce se joacă cu copilul, să-l încurajeze să aranjeze obiecte de diferite dimensiuni (mari și mici) în diferite grupuri. 3. Recomandați, ca în timp ce se joacă cu copilul, acesta să fie încurajat să aranjeze în diferite grupuri imaginile figurilor geometrice (pătrat, cerc, triunghi). 4. Recomandați părinților, ca cu orice ocazie, să utilizeze în vorbire cuvintele „mult”, „puțin” și să încurajeze copilul să facă același lucru. 5. Propuneți părinților să cânte cântece, să recite poezioare, care să conțină numere, să exerseze numărători sau să numere în prezența copilului.</p>	<p>1. În formă de joc și distractiv, învățați copilul să arate pe degete câți ani are. Cereți adulților apropiați să întrebe copilul câți ani are. 2. În timpul jocului cu copilul așezați obiecte (cuburi, linguri, pietricele, ilustrate cu imagini etc.) de diferite dimensiuni în diferite grupuri (“Pe șervețelul mare vom pune lingurile mari, iar pe cel mic – lingurițele mici”). 3. În formă de joc puneți împreună cu copilul imaginile figurilor geometrice în diferite grupuri, în funcție de forma acestora (pătrat, cerc, triunghi) („Să punem toate pătrățelele pe un șervețel pătrat”, „Toate triunghiurile vor să se unească pe un șervețel triunghiular!”, „Cercurile au o casă rotundă, hai să conducem toate cercurile acasă!”). Folosiți pentru aceasta câte 3 cartonașe cu imaginea fiecărei figuri geometrice. Toate imaginile trebuie să aibă aceeași dimensiune și aceeași culoare. Puteți desena și tăia cu ușurință aceste cartonașe. 4. La fiecare ocazie, folosiți în vorbire și încurajați-l și pe copil să folosească cuvintele „mult”, „puțin”. Lăudați-l pentru acuratețea lui în folosirea acestor cuvinte („Așa este, există multă apă în acest pahar și puțină – în altul. „Ești ”bravo”, ai apreciat corect!”, „Exact, în farfuria tatei este multă mâncare, iar în a ta – puțină!</p>
--	--	--	---	---

				Super, ai observat corect!»). 5. Cântați cântece, recitați poezioare, care să conțină numere, exersați sau spuneți numărători în prezența copilului.
CUNOAȘTEREA LUMII ÎNCONJURĂTOARE				
INDICATOR XIX Copilul cunoaște lumea înconjurătoare prin observări și acțiuni	1. Prezintă și numește (în felul său, cu cuvinte simple, modificate de el) oamenii cunoscuți, animalele și obiectele din imagini. 2. Copilul știe unde sunt obiectele de uz casnic, jucăriile și le găsește.	1. Arătați copilului 2-3 cartonașe cu animale, obiecte de uz casnic și oameni cunoscuți de el (se poate și fotografii). Dacă copilul numește corect imaginea, chiar dacă folosește cuvinte simple, modificate de el, atunci „DA”. 2. Rugați copilul să arate unde sunt vasele, lingurile, pernele, șosetele, jucăriile, cărțile. Dacă copilul arată corect cel puțin 3 obiecte, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să arate cât mai des copilului și să numească obiectele și persoanele din imagini, fotografii. 2. Sfătuiți părinții să se joace cu copilul, folosind diferite obiecte, pentru a-i arata locurile în care se află.	1. Numiți obiectele și numele persoanelor, care sunt în anturajul copilului sau pe diverse imagini, fotografii. Încurajați copilul să le numească cu cuvinte simple (de exemplu „pisi”, „ham-ham”). 2. Folosiți diferite obiecte pentru a vă juca cu copilul. Rugați copilul să arate și să numească obiectele de uz casnic, jucăriile.
INDICATOR XX Copilul observă/urmărește obiectele și fenomenele din natura vie și cea neînsuflită	1. Corelează sunetele simbolice emise cu animalele, păsările și imaginile corespunzătoare (gâștele – „ga-ga”, șoricelul – „chiț-chiț”, găina – „cot-codac”, cocoșul – „cu-cu-ri-gu”, vrăbiuța – „cip-cirip” etc.). 2. Se apleacă pentru a mirosi o floare. 3. Îi place să se joace cu apa (strobește, bate cu palma pe suprafața apei etc.).	1. Puneți în fața copilului diverse imagini, în care să fie reprezentate gășca, cocoșul, șoarecele, pisica, câinele, vaca, calul, berbecul. Rugați copilul să arate în imagine cine face: ga-ga-ga, car-car, mu-mu., ham-ham ..., miau ..., be-e-e ...”. Dacă copilul identifică cu exactitate cel puțin 4 animale, atunci „DA”. 2. Dacă ați văzut și puteți da exemple, care descriu modul în care copilul miroase flori, atunci „DA”. 3. Dacă puteți da exemple, care confirmă că copilului îi place să se joace cu apa, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să încurajeze copilul să imite sunetele animalelor și ale păsărilor. 2. Recomandați părinților să atragă atenția copilului la flori frumoase, parfumate, să-l încurajeze să le atingă ușor, să se aplece pentru a le mirosi, fără să se rupă. 3. Propuneți părinților să facă zilnic baie copilului, lăsându-l să se joace în apă.	1. Încurajați copilul să imite sunetele animalelor, păsărilor, pe care le vede în jurul său, sau în cărțile cu imagini (gâștele – „ga-ga”, șoricelul – „chiț-chiț”, găina – „cot-codac”, cocoșul – „cu-cu-ri-gu”, vrăbiuța – „cip-cirip” etc.). 2. Atrageți atenția copilului asupra florilor frumoase, parfumate, încurajați-l să le atingă ușor, să se aplece pentru a le mirosi, fără să le rupă. 3. Scălțați copilul zilnic, lăsați-l să se joace în apă (să strobească, să toarne din recipiente de diferite dimensiuni și forme etc.). 4. Oferiți posibilitate copilului să se joace cu apă și nisip, să le amestece.

<p>INDICATOR XXI Copilul are o imagine despre om</p>	<p>1. Arată părțile corpului unei alte persoane și/sau a imaginii altei persoane. 2. Imită acțiunile altor oameni din anturajul său (șterge masa ca mama; aruncă mingea ca fratele mai mare).</p>	<p>1. 1) Cereți-i copilului să arate unde sunt ochii, nasul, picioarele, brațele dvs.; 2) Rugați copilul să arate în imaginea din carte unde e reprezentat moșul (sau o altă persoană din imagine), capul, burta, urechile, părul acestuia. Dacă copilul arată părțile corpului fără greșeli (în ambele sarcini), atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul imită acțiunile adulților (face ceva ca mama /tata sau o altă persoană apropiată), atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să încurajeze copilul să arate părțile corpului altei persoane, folosind, de asemenea, și imaginea altei persoane. 2. Sfătuiți părinții să încurajeze copilul atunci când imită acțiunile oamenilor cunoscuți.</p>	<p>1. Cereți copilului să arate părțile corpului altei persoane, de asemenea, și pe o imagine a altei persoane („Unde este nasul mamei?” etc.). Lăudați copilul pentru acțiunea corectă. 2. Încurajați copilul să imite acțiunile altor persoane (șterge masa ca mama; aruncă mingea ca fratele mai mare).</p>
<p>INDICATOR XXII Copilul manifestă curiozitate și capacitate de acțiune activ, independent</p>	<p>1. Examinează curios obiectele necunoscute din anturajul său. 2. Demonstrează interes pentru un obiect nou, o jucărie nouă (le examinează, le răsucește în mâinile lui, repetă acțiuni cu acestea pentru a înțelege modul în care funcționează). 3. Manifestă activitate fizică pentru a atinge obiective simple (trage o jucărie cu o frânghie, aleargă după o minge, sare pentru a ajunge la ceva).</p>	<p>1. Dacă ați observat și puteți da exemple despre modul în care copilul examinează curios obiecte noi, necunoscute din anturajul său, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul cum copilul manifestă interes pentru un obiect nou, atunci „DA”. 3. Puneți jucăria într-un anumit loc, astfel încât copilul să aibă nevoie de un efort fizic pentru a o ajunge (pe un raft, în centrul mesei etc.). Dacă copilul depune efort fizic pentru a obține jucăria, atunci „DA”. Sau dacă ați observat și puteți da exemple despre modul în care copilul depune efort fizic pentru a obține ceea ce vrea, atunci „DA”.</p>	<p>1. Propuneți părinților să facă periodic schimbări în interior, să aducă lucruri noi, să facă schimbări în locația lucrurilor. Sugerați, să atragă atenția copilului asupra acestor schimbări. 2. Recomandați părinților să aducă în anturajul copilului jucării, obiecte noi cu proprietăți diverse și să ajute copilul în însușirea acestora. 3. Recomandați să demonstreze copilului, în formă de joc, cum să folosească obiectele și jucăriile noi în moduri diferite; să încurajeze copilul să repete acțiunile adulților cu obiecte și jucării noi. 4. Recomandați să ofere copilului jucării, care îi stimulează activitatea fizică (mingi, scaune cu rotile, leagăne, scări etc.).</p>	<p>1. Faceți periodic schimbări în interior, aduceți lucruri noi, schimbați locația lucrurilor. Pot fi chiar detalii neesențiale, cum ar fi o pătură, un covor, o lampă de masă, o față de masă, niște flori, o carte etc. Atrageți atenția copilului la aceste schimbări, studiați împreună obiectele noi. 2. Adăugați jucării noi, obiecte cu diverse proprietăți în anturajul copilului. Ajutați copilul să le cunoască și să le însușească particularitățile, sugerați-i să le folosească ca obiecte de înlocuire (săpuniera drept „baie” pentru o păpușică). 3. Demonstrați copilului cum să folosească obiectele și jucăriile noi în moduri diferite (să hrănească o păpușă nouă, să o culce, să o învețe să meargă, să-i facă baie). Arătați-i copilului cum să utilizeze unele obiecte</p>

				<p>noi pentru înlocuirea/simularea altora (piese de mozaic – „bomboane” pentru păpușă; burete nou pentru spălarea vaselor – „tort” pentru păpușă; cub de la constructor – „scaun” pentru păpușă). Încurajați copilul atunci când repetă activitățile cu obiecte și jucării noi sau când inventează singur o activitate nouă.</p> <p>4. Oferiți-i copilului jucării și obiecte, cu care se va putea mișca activ (alergând după minge, trăgând frânghia unei jucării-camion, balansând pe un leagăn, urcând scara, agățându-se de o bară joasă etc.).</p> <p>5. Asigurați un mediu interesant și sigur pentru copil, astfel încât acesta să-l studieze, totodată, fiți vigilenți, interveniți prompt pentru asigurarea siguranței și sănătății copilului.</p>
DEZVOLTAREA CREATIVĂ ȘI ESTETICĂ				
<p>INDICATOR XXIII Copilul manifestă interes față de artă</p>	<p>1. Imită sunete (ale unui instrument muzical cunoscut, ale unei jucării).</p> <p>2. Desenează pe diferite suprafețe – pe hârtie, pe tablă, pe podea, pe asfalt, pe perete, pe masă (liniuțe, puncte etc.)</p>	<p>1. Dacă puteți da exemple, care descriu cum copilul imită sunetul unui instrument, a unei jucării, un sunet preferat, provenit de la un televizor, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul că copilul desenează pe diferite suprafețe, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să se joace cu copilul în jocuri muzicale, să imite diverse sunete, determinând sursa acestora, să-l încurajeze pe copil să danseze de sine stătător sau împreună cu un adult.</p> <p>2. Sfătuiți părinții să încurajeze copilul să-și demonstreze dragostea față de muzică; să cânte împreună cu copilul cântecele simple pentru copii.</p> <p>3. Recomandați să ofere copilului o varietate suficientă de materiale sigure și inofensive</p>	<p>1. Încurajați copilul să imite diferite sunete, identificându-le sursa. Cântați cântece cu copilul, bateți din palme.</p> <p>2. Jucați-vă cu copilul cu jocuri muzicale, în care se emit sunete, încurajați-l să danseze sau danșați împreună cu el.</p> <p>3. Arătați-i copilului dragostea față de muzică și participați la activitatea muzicală a acestuia (ascultând muzică, cântând, dansând).</p> <p>4. Oferiți-i copilului o varietate suficientă de materiale sigure</p>

			<p>pentru desen (creioane, carioci, acuarele, hârtie, tablă).</p> <p>4. Sfătuiți, să încurajeze copilul să deseneze (diferite liniițe, puncte etc.).</p>	<p>și inofensive pentru desen (creioane, carioci, acuarele, hârtie, tablă).</p> <p>5. Încurajați copilul să deseneze orice – acestea pot fi desene prin linii, puncte etc.</p>
<p>INDICATOR XXIV</p> <p>Copilul manifestă elemente de creativitate și independență în activitățile zilnice</p>	<p>1. Caută jucăria preferată.</p> <p>2. Repetă un joc câteva zile la rând, repetă acțiunile (colecționează o imagine din 2-3 părți, un turnuleț etc., le amestecă și începe iar de la început).</p> <p>3. Încearcă să utilizeze obiectele într-un mod nou și neașteptat (pune o găleată sau un coș pe cap).</p> <p>4. Se joacă în jocuri cu sens descriptiv/ilustrativ, folosind obiecte și realizând acțiuni cunoscute (pune un urs la culcare – acoperindu-l cu o pătură, pieptănă o păpușă cu un pieptene etc.).</p> <p>5. Implică adulții apropiați în joc (oferă adultului o cană sau un vas de jucărie și se preface că îi toarnă ceai).</p>	<p>1. Dacă ați observat și puteți da exemple despre modul în care copilul caută o jucărie preferată, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă ați observat și puteți da exemple despre modul în care copilul repetă un joc timp de mai multe zile la rând sau repetă acțiuni de mai multe ori, atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă puteți da exemple, care descriu cum copilul folosește obiectele într-un mod nou și neașteptat, atunci „DA”.</p> <p>4. Dacă ați observat și puteți da exemple despre cum copilul arată în jocuri cu jucării acțiunile observate de către el la adulți, atunci „DA”.</p> <p>5. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul implică adulții cunoscuți în jocuri de rol, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ascundă jucăria copilului și să încurajeze copilul să o caute.</p> <p>2. Sugerați, să urmărească copilul, să observe ce activitate îl interesează mai mult și să-i ofere posibilitatea de a se ocupa de activitatea preferată.</p> <p>3. Sfătuiți părinții să încurajeze copilul să-și folosească jucăriile în diferite moduri și să manifeste entuziasm atunci când copilul demonstrează o nouă utilizare a obiectelor.</p> <p>4. Sfătuiți părinții să se joace cu copilul cu obiectele cunoscute de acesta.</p> <p>5. Propuneți părinților să se joace zilnic cu copilul, mai ales când el însuși invită adultul la joacă; să încurajeze copilul pe parcursul întregului proces de activitate.</p>	<p>1. Ascundeți jucăria și încurajați copilul să o caute. Inițial, ascundeți-o, astfel încât copilul să vadă cum o faceți. Bucurați-vă sincer cu el atunci când o găsește.</p> <p>2. Urmăriți copilul, observați ce activitate (jocuri, vizionare de imagini, cartonașe, „desen” etc.) îl captivează mai mult și acordați posibilitatea de a repeta activitatea.</p> <p>3. Încurajați dorința copilului de a-și folosi jucăriile în diverse moduri (cere să atârne găleata pe o frânghie pentru a legăna păpușa în ea ca într-un scrânciob; pune un coș sau o găleată pe cap ca o cască de cavaler; folosește găleata răsturnată pe post de scaun, o masă pentru păpușă, o tobă etc.). Reacționați cu entuziasm atunci când copilul demonstrează o nouă utilizare a obiectelor.</p> <p>4. În cadrul jocului cu copilul efectuați acțiuni cu obiecte cunoscute de el (pune un urs la culcare – acoperindu-l cu o pătură, pieptănă păpușa cu un pieptene etc.).</p> <p>5. Jucați-vă cu copilul în fiecare zi, mai ales când el însuși vă invită să vă jucați împreună.</p> <p>6. Participați la realizările copilului; încurajați-l pe tot parcursul procesului de activitate.</p>

SEMNE DE ÎNGRIJORARE / RISC (ALARMĂ)

Dacă observați astfel de simptome la copilul dvs., **consultați medicul!**

- Are pofta de mâncare scăzută.
- Nu își menține echilibrul fiind așezat, stând în picioare sau în timpul mersului.
- A pierdut capacitatea de a ține obiecte (care anterior o avea).
- Nu urmărește cu privirea obiectele în mișcare.
- Nu merge de sine stătător la vârsta de 18 luni.
- Nu răspunde la numele său.
- Nu reacționează la prezența altor persoane.
- Prezintă modificări comportamentale (în deosebi dacă a fost lăsat în grija altcuiva).
- Nu pronunță denumirea obiectelor cunoscute către vârsta de 18 luni (chiar și incorect, în felul său).
- Nu cunoaște funcții simple ale obiectelor uzuale, de exemplu, o ceașcă, un telefon.

**DEZVOLTAREA COPILULUI
DE LA 18 LUNI PÂNĂ LA 24 LUNI
(de la 1 an 6 luni până la 2 ani)**

DOMENII / SUBDOMENII	ABILITĂȚI	INSTRUMENTE DE EVALUARE A INDICATORULUI	RECOMANDĂRI PENTRU SPECIALIȘTI	RECOMANDĂRI PENTRU PĂRINȚI
DEZVOLTAREA FIZICĂ ȘI MOTORIE				
DEZVOLTAREA MOTRICITĂȚII GROSIERE				
INDICATOR I Copilul poate să-și țină echilibrul și poate să-și regleze mișcărilor corpului	<ol style="list-style-type: none"> Urcă de sine stătător pe scări două trepte sau coboară două trepte, punând ambele picioare pe fiecare treaptă. Face independent câțiva pași înapoi (cu spatele) pe o podea netedă. Menține echilibrul, plătând picioarele aproape unul lângă altul. Lovește mingea, mișcând piciorul înainte. Pășește peste un obstacol (nu mai înalt de 10 cm). Împinge sau trage obiecte în timpul mersului (mașină, cărucior, premergător etc.). 	<ol style="list-style-type: none"> Dacă puteți aduce exemple, când copilul de sine stătător urcă și coboară scările (nu pe brânci), atunci „DA”. Rugați copilul să facă câțiva pași înapoi (cu spatele). Dacă face de sine stătător cel puțin 2 pași înapoi, atunci „DA”. Rugați copilul să stea drept și să își pună picioarele aproape unul lângă altul. Dacă își menține echilibrul cel puțin 4 secunde în poziția cu picioarele plasate aproape unul lângă celălalt, atunci „DA”. Puneți-i copilului mingea în față și rugați-l să-i dea cu piciorul înainte. Circumferința mingii ar trebui să fie de aproximativ 70 cm (ca o minge de fotbal). Dacă copilul lovește mingea, mișcându-și piciorul înainte, atunci „DA”. Dacă copilul pășește peste un obstacol de 10 cm înălțime, atunci „DA”. Puneți copilul să se joace cu o jucărie cu roți (de exemplu, premergător). Dacă observați că copilul împinge sau trage jucăria după el, atunci „DA”. 	<ol style="list-style-type: none"> Recomandați părinților să se urce și să coboare pe scări cu copilul (de exemplu, într-un magazin, la terenul de joacă sau acasă). Sfățuiți părinții să se joace cu copilul, încurajându-l să se miște cu spatele, să-și mențină echilibrul, punându-și picioarele unul lângă celălalt. Propuneți părinților să practice jocul cu mingea împreună cu copilul. Recomandați, ca în timpul plimbărilor, să nu ocolească obstacolele joase (până la 10 cm), îndemnând copilul să pășească peste ele. Sugerați părinților să ofere copilului jucării și obiecte, care pot fi împinse, trase (cărucioare, mașinuțe, scaune cu roțile, mingi). 	<ol style="list-style-type: none"> Încurajați copilul să ridice și să coboare scările (sub supravegherea dvs.), dacă este necesar, susțineți copilul de mâini. Stați în spatele copilului și îndemnați-l să se apropie cu spatele, fără să se întoarcă cu fața. Lăudați-l, chiar dacă copilul a făcut doar 1-2 pași. Jucați-vă un joc cu copilul, în care succesiv puneți picioarele împreună, apoi le îndepărtați unul față de altul. Rețineți, că copilului îi este dificil să-și mențină echilibrul, fiind cu picioarele lipite unul de altul. Lăudați-l pentru succese. Jucați-vă cu mingea împreună cu copilul. De exemplu, aruncați-o pe după cap sau loviți-o înainte cu un picior. Când mergeți la plimbare, nuocoliți obstacole joase (până la 10 cm înălțime): încurajați copilul să pășească peste ele. Oferiți-i copilului jucării și obiecte, care pot fi împinse, trase (cărucioare, mașinuțe, scaune cu roțile, mingi).

DEZVOLTAREA MOTRICITĂȚII FINE

<p>INDICATOR II Copilul este capabil să-și folosească palmele și degetele de la mâini în diverse scopuri</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Colectează obiecte mici într-un recipient mare (într-o cutie, bol, sticlă de plastic). 2. Plasează un cub deasupra altui cub (construiește un turn). 3. Demontează și assemblează jucării simple (o piramidă din 3 inele, puzzle-uri volumetrice din 3 părți). 4. Face mișcări de rotație cu laba mâinii (deșurubează capacul unei sticle, piesele la o jucărie). 5. Apucă o cană de mâner cu degetele unei mâini. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rugați copilul să ia obiecte mici (piese de puzzle, mozaic) dintr-o cutie și apoi să le pună înapoi în ea. Dacă copilul a scos (dar nu a răsturnat) obiectele mici din cutie, apoi le-a introdus înapoi, atunci „DA”. 2. Dacă copilul pune cel puțin trei cuburi unul peste celălalt (alcătuieste un turn), atunci „DA”. 3. Dacă copilul demontează și montează o piramidă în orice ordine, atunci „DA”. 4. Dacă copilul face mișcări de rotație cu mâna – încercă să deschidă capacul de pe un borcan de plastic/sticlă, atunci „DA”. 5. Dacă copilul poate ține de mâner o cană ușoară cu degetele unei mâini, atunci „DA”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandați părinților să îndemne copilul să adune obiecte mici într-un recipient mare (într-o cutie, bol, sticlă de plastic). 2. Sugerați părinților să construiască turnuri împreună cu copilul (să pună cuburi unul peste altul). 3. Propuneți, să assembleze și să dezassembleze, împreună cu copilul, diverse piramide, turnuri din cuburi etc. 4. Recomandați părinților să ofere copilului jucării, ce se assemblează și dezassemblează. 5. Atenționați părinții să asigure acces copilului doar la obiecte sigure/inofensive, jucării, cu care se pot efectua mișcări de rotație cu mâna. 6. Sfătuiți părinții să încurajeze copilul să lucreze alternativ cu ambele mâini. 7. Recomandați părinților să utilizeze pentru joc seturi de veselă de jucărie, atât pentru băieței cât și pentru fetițe. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Încurajați copilul să adune obiecte mici (paste, cereale, pietricele, nasturi etc.) într-un vas mare (într-o cutie, bol, sticlă de plastic) și să se joace cu ele sub supravegherea dvs. 2. Construiți turnuri din cuburi împreună cu copilul, așezând un cub de asupra altui cub. 3. Arătați-i copilului cum să assembleze și să dezassembleze jucării simple (o piramidă din 3 inele, piese dintr-un constructor, puzzle-uri volumetrice din 3 părți), obiecte (de exemplu, să deschidă și să închidă capacul unei cutii etc.). 4. Dați-i copilului jucării și obiecte pentru a face mișcări rotative cu laba mâinii, de exemplu, o sticlă mică cu capac; încurajați dorința copilului de a deschide ușa prin întoarcerea mânerului etc. 5. Permiteți-i copilului să folosească de sine stătător vasele de bucătărie (atât reale, cât și cele de jucărie). Susțineți dorința copilului de a lua o ceașcă sau un bol cu o mână.
---	---	--	---	---

DEZVOLTAREA SENSO – MOTORIE

<p>INDICATOR III Copilul controlează mișcările mâinilor și ale corpului cu ajutorul organelor de simț, care asigură diferite arii de sensibilitate (vedere, auz, sensibilitate tactilă, sensibilitate olfactivă, gust)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Își schimbă expresia feței la degustarea alimentelor cu un anumit gust: acru, amar, sărat, gust necunoscut etc. 2. Împinge un obiect printr-o gaură de o formă și dimensiune corespunzătoare (jucării 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dacă observați că copilul își schimbă expresia feței atunci când gustă mâncare acră, amară, sărată, necunoscută, atunci „DA”. 2. Rugați copilul să introducă diferite obiecte printr-o gaură potrivită. Dacă potrivește cel 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandați părinților să observe, să acorde atenție expresiei feței copilului în timp ce mănâncă și să comenteze/verbalizeze denumirea gustului („este acru, este dulce!”). 2. Recomandați părinților să 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oferiți copilului posibilitatea de a simți diferite gusturi alimentare (sărat, dulce, acru), în timp ce comentați expresia facială a copilului („este acru, este dulce!”). 2. Arătați copilului cum
---	---	---	---	---

	care se assemblează, o cheie în broască). 3. Varsă/toarnă apă, cereale, nisip dintr-un recipient în altul.	puțin 2 obiecte, atunci „DA”. 3. Dacă copilul poate turna apă, nisip dintr-un recipient în altul (câni, boluri etc.), atunci „DA”.	ofere copilului jucării sau obiecte și să-i arate cum să le împingă/introducă într-o gaură potrivită, pentru a stimula acțiunile independente ale copilului. 3. Sfătuiți părinții să ofere posibilitate copilului să poată turna/transfera lichid (apă) dintr-un vas în altul, să toarne cereale, nisip dintr-un recipient în altul.	împingeți un obiect într-o gaură corespunzătoare (o cheie în broască, un nasture mare în cheutoarea corespunzătoare), stimulați acțiunile independente ale copilului. 3. Dați-i copilului recipiente cu apă, cereale, nisip și îndemnați-l să toarne din unul în altul conținutul acestora.
ALIMENTAȚIA				
INDICATOR IV Copilul crește în greutate și înălțime conform vârstei	1. Copilul adaugă în greutate și talie conform vârstei, pe care o are (Anexa 1).	1. Evaluați corespunderea dintre greutate și talie cu vârsta copilului (Anexa 1). Dacă copilul adaugă în greutate și înălțime, conform vârstei, atunci „DA”.	1. Explicați părinților rezultatele evaluării greutății și taliei copilului, în corespundere cu curbele de creștere (Anexa 1). 2. Recomandați să continue alăptarea la sân. 3. Consultați părinții asupra alimentării copilului (Anexa 2).	1. Continuați alăptarea la sân a copilului. 2. Dacă aveți anumite neclarități privind alimentarea copilului, consultați medicul de familie. 3. Dați-i copilului hrană din masa familiei. 4. Alimentați copilul de 5 ori în zi (3 mese de bază din hrana familiei și 2 gustări) (Anexa 2). 5. Aveți grijă ca hrana copilului să fie variată și suficient de consistentă, nu lichidă.
COMPORTAMENT SĂNĂTOS ȘI SIGUR				
INDICATOR V Copilul este capabil să întrețină igiena personală și cea generală	1. Curăță dinții cu periuța de dinți cu ajutorul adultului (inițial fără pastă de dinți, apoi cu una specială pentru copii). 2. Mănâncă în poziție șezândă la masă. 3. Se îmbracă cu ajutorul adultului, bagă mâinile în mâneci, picioarele în pantaloni, în șosete.	1. Dacă, la cerere, copilul își curăță dinții cu periuța de dinți (cu ajutorul adultului), chiar și fără pastă de dinți, vedeți că are abilități, deoarece nu o face pentru prima dată, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemplu care demonstrează că copilul mănâncă în poziție șezândă la masă, atunci „DA”. Dacă copilul mănâncă în brațele adultului la masă, atunci „NU”. 3. Dacă puteți aduce exemple,	1. Recomandați părinților să ajute copilul să se spele pe dinți cu periuța. Dacă copilul nu poate încă să-și clătească gura, atunci să i se spele dințișorii fără pastă de dinți. 2. Sfătuiți părinții să așeze copilul la masă împreună cu toată familia. 3. Atenționați părinții să aibă răbdare și să-i ofere copilului posibilitate să se îmbrace cu ajutorul adultului, băgând	1. Propuneți copilului să-și spele dinții cu periuța de dinți, arătați-i cum să folosească corect periuța. Dacă copilul nu-și poate încă clăti gura, nu folosiți pastă de dinți. 2. Încurajați copilul să mănânce la masă împreună cu toată familia. 3. Îndemnați copilul să se îmbrace cu ajutorul dvs., băgând mânuțele în mâneci, picioarele în pantaloni, șosete.

		care demonstrează cum copilul vă ajută să-l îmbrăcați, atunci „DA”.	mănuțele în mâneci, piciorușele în pantaloni sau șosete.	
INDICATOR VI Copilul este capabil să identifice situațiile de risc și cele periculoase	1. Se ține de mâna adultului atunci când se află în locuri publice sau traversează strada. 2. Sugerează (dă de înțeles) adultului atunci când are un disconfort (durere, frig, cald etc.).	1. Dacă puteți da un exemplu, care demonstrează cum copilul ține de mână o persoană apropiată, aflându-se în spații publice, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemplu, care demonstrează cum copilul sugerează că simte un disconfort (plânge, se ține de locul care îl deranjează etc.), atunci „DA”.	1. Amintiți părinților despre regulile de comportament cu copilul în locurile publice și la traversarea străzii. Recomandați, să țină copilul de mână în locurile publice. 2. Atenționați părinții să fie atenți atunci când copilul manifestă semne de disconfort sau de boală.	1. În timpul plimbărilor cu copilul țineți-l de mână și explicați-i regulile de siguranță. 2. Nu lăsați fără atenție semnele de disconfort sau de boală, pe care le sugerează sau le manifestă copilul (durere, frig, cald etc.).
DEZVOLTAREA SOCIO – EMOȚIONALĂ				
DEZVOLTAREA SOCIALĂ				
INDICATOR VII Copilul este capabil să deosebească persoanele cunoscute și cele străine	1. Repetă acțiunile celor apropiați (imită discuția la telefon, hrănește și leagănă păpușa, citește cărți asemenea adultului). 2. Reacționează la salutul unei persoane apropiate. 3. Are grijă ca îngrijitorul să fie permanent în câmpul său de vedere.	1. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul repetă/imită acțiunile celor apropiați, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple cum copilul reacționează la salutul unei persoane apropiate, atunci „DA”. 3. Dacă puteți aduce exemple cum copilul urmărește ca îngrijitorul să fie permanent în câmpul său de vedere, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să creeze copilului condiții pentru a comunica cu alte persoane apropiate. 2. Atenționați părinții să reacționeze prompt atunci când copilul are nevoie (de exemplu, să fie liniștit/ mângâiat atunci când e neliniștit). 3. Atenționați părinții privind necesitatea supravegherii atente a copilului, astfel încât acesta să se afle permanent în câmpul de vedere al adultului.	1. Asigurați copilului posibilitatea de a se juca și a interacționa cu alți adulți, apropiați lui. 2. Exprimați-vă bucuria, lăudați copilul atunci când acesta imită/repetă acțiunile celor adulți (imită discuția la telefon, hrănește sau leagănă păpușa, citește cărți asemenea adultului). Intervenți în jocul lui, folosind gesturi și fraze noi. 3. Încurajați copilul să răspundă la salutul persoanelor cunoscute (să spună: „Buna ziua!”, „Salut!”, să dea mâna), să zâmbească. Explicați-i cum trebuie să se comporte atunci când se întâlnește cu o persoană cunoscută. 4. Nu lăsați copilul fără supraveghere nici pentru o clipă, țineți-l în câmpul dvs. de vedere și aveți grijă ca și el să nu vă piardă din vedere.

				5. Răspundeți la manifestările emoționale ale copilului, la apelurile sale pentru comunicare (răspundeți cu un gest-sărut ca răspuns la gestul acestuia etc.). Numiți emoțiile pe care le manifestă copilul.
INDICATOR VIII Copilul este capabil să comunice cu alți copii și cu adulții	1. Manifestă interes pentru alți copii de aceeași vârstă. 2. Îndeplinește indicațiile adulților.	1. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul manifestă interes față de alți copii, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează că copilul îndeplinește indicațiile adulților, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să ofere posibilități copilului de a se juca cu alți copii, de diferite vârste, în fiecare zi. 2. Sfătuiți părinții să arate copilului un comportament grijuliu și empatic, numind emoțiile pe care le manifestă copilul (mângâierea sau consolarea unui copil care plânge sau a unui adult întristat). 3. Recomandați să încurajeze copilul să îndeplinească indicațiile, sa-i arate cum să îndeplinească sarcina primită, să-l monitorizeze și să-l laude neapărat pentru rezultatul bun obținut. 4. Recomandați părinților să identifice și să răspundă cu grijă la comunicările verbale sau non-verbale ale copilului. 5. Atenționați părinții să-și sustragă copilul de la sursa de conflict și să redirecționeze atenția acestuia către alte activități și obiecte.	1. Permiteți copilului să interacționeze zilnic cu copii de diferite vârste. 2. Încurajați manifestările de grijă ale copilului pentru alții (mângâierea unui copil care plânge, oferirea unei jucării etc.) 3. Încercați să distrageți atenția copilului către alte lucruri atunci când vreți să rezolvați un eventual conflict între copii. 4. Asigurați-vă că copilul a îndeplinit însărcinările dvs. într-un mod binevoitor și calm. Dacă copilul întâlnește dificultăți, arătați-i cum trebuie să procedeze. Lăudați-l neapărat pentru reușita/rezultatul obținut. 5. Susțineți copilul atunci când este indispus, comentați emoțiile pe care le manifestă („Tu ești indispus pentru că s-a defectat jucăria?”). 6. Faceți-vă timp pentru a citi cărți în mod regulat copilului, inclusiv și în prezența altor copii.
INDICATOR IX Copilul este capabil să recunoască și să respecte asemănările și diferențele între oameni	1. Numește persoane, mama, tata etc. 2. Diferențiază persoanele după sex. 3. Își recunoaște imaginea în oglindă.	1. Întrebați copilul, indicând la o persoană apropiată lui, „cine este acesta?”. Dacă copilul răspunde corect, atunci „DA”. 2. Arătați copilului imagini cu bărbați și femei. Rugați copilul să	1. Recomandați părinților să învețe copilul cum să se adreseze, folosind cuvintele potrivite (mama, tata etc.). 2. Sfătuiți părinții să folosească în vorbirea cu copilul cuvinte,	1. Încurajați copilul să se adreseze corect persoanelor apropiate, utilizând cuvintele potrivite (mama, tata etc). 2. Folosiți în discuție cu copilul cuvinte, care indică genul

		<p>indice care este bărbatul și care – femeia. Dacă copilul indică corect, atunci „DA”.</p> <p>3. Apropiati copilul de oglindă și întrebați-l: „Unde e...?” (numele copilului). Dacă copilul se recunoaște în oglindă și răspunde corect, atunci „DA”. Dacă copilul nu manifestă interes, atunci „NU”.</p>	<p>care menționează genul persoanei (băiat, fată, doamnă, domn, bunică, bunel, tanti, nene etc.).</p>	<p>persoanei (băiat, fată, domn, doamnă, bunică, bunel, tanti, nene etc.).</p> <p>3. Încurajați copilul să dea caracteristici persoanelor („Tanti Ana este bună”).</p>
<p>INDICATOR X Copilul se identifică ca persoană</p>	<p>1. Se recunoaște în oglindă, pe poze, în filmulețe video.</p> <p>2. Se identifică cu numele său sau diminutivele cu care e obișnuit (își numește numele, arată cu degetul, cu mâna spre sine, se netezește pe cap, atunci când este numit pe nume).</p> <p>3. Își recunoaște jucăriile și lucrurile care îi aparțin.</p>	<p>1. Puneți copilul în fața oglinzii (sau arătați-i fotografii, filmulețe video cu imaginea sa) și întrebați-l “Unde-i....(numele copilului)?”. Dacă copilul răspunde corect, atunci „DA”.</p> <p>2. Numiți copilul cu diminutivele, cu care este numit, de obicei, și întrebați-l: “Unde este....?”. Dacă copilul răspunde corect, atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează că copilul își recunoaște jucăriile și obiectele personale, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să studieze împreună cu copilul poze, să vizioneze filmulețe video cu participarea copilului, să propună jocuri în fața oglinzii.</p> <p>2. Recomandați, să numească copilul pe nume și cu diverse diminutive (iepuraș, pușor etc.). Drept rezultat, copilul trebuie să se identifice cu aceste nume (își numește numele, arată cu degetul, se netezește pe cap, atunci când este numit pe nume).</p> <p>3. Propuneți părinților să încurajeze copilul să povestească despre sine.</p>	<p>1. Jucați-vă cu copilul în fața oglinzii. Priviți poze și filmulețe video cu participarea copilului. Încurajați copilul să se recunoască în ele.</p> <p>2. Numiți copilul pe nume și cu diminutive, străduiți-vă ca copilul să răspundă cu zâmbet, gesturi, să se numească pe nume, să arate cu degetul spre sine etc.</p> <p>3. Vorbiți cu copilul, oferiți-i posibilitatea să povestească despre sine („Pe mine mă cheamă...; „Eu sunt băiat bun”; „Eu sunt al mamei” etc).</p>
DEZVOLTAREA EMOȚIONALĂ				
<p>INDICATOR XI Copilul este capabil să recunoască, să transmită și să-și controleze emoțiile și sentimentele</p>	<p>1. Descrie cu cuvinte dispoziția, emoțiile și sentimentele oamenilor apropiați (mama râde, tata se bucură).</p> <p>2. Reacționează la starea emoțională a altor oameni (compătimizește, râde împreună cu toții).</p> <p>3. Folosește gesturi, cuvinte pentru a-și exprima sentimentele și emoțiile („sunt supărat”, „eu plâng”, „mă bucur”).</p>	<p>1. Dacă aveți exemple, care confirmă faptul că copilul descrie cu cuvinte dispoziția, emoțiile și sentimentele oamenilor apropiați, atunci “DA”.</p> <p>2. Dacă aveți exemple, care demonstrează cum reacționează copilul la starea emoțională a altor oameni, atunci “DA”.</p> <p>3. Dacă aveți exemple, care demonstrează cum copilul folosește gesturi, cuvinte pentru a-și exprima sentimentele și emoțiile, atunci “DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să încurajeze copilul să observe dispoziția și emoțiile, sentimentele persoanelor apropiate, să vorbească despre ele, să le imite, jucându-se cu o jucărie.</p> <p>2. Sfătuți părinții să laude copilul atunci când acesta și-a exprimat compasiunea față de alt copil sau un adult, astfel copilul învață să observe și să înțeleagă sentimentele altor oameni.</p> <p>3. Propuneți adulților ca pe</p>	<p>1. Vociferați sentimentele și emoțiile proprii, întrebați copilul despre dispoziția lui pe parcursul zilei.</p> <p>2. Ajutați copilul să dezvolte și să înțeleagă sentimentele altora, să vorbească despre ele, să le imite pe jucării („mama râde”, tata se bucură”, „bebelușul s-a supărat”).</p> <p>3. Rugați copilul să-și exprime compasiunea prin acțiuni (să compătimizească, să râdă împreună cu ceilalți), prin gesturi (să</p>

			<p>parcursul zilei să spună în voce ceea ce simt, să-și exprime cât mai des sentimentele, acest lucru va ajuta copilul să asocieze emoțiile și sentimentele cu denumirea lor.</p> <p>4. Propuneți părinților, prin joc, să demonstreze și să numească sentimentele și emoțiile copilului.</p> <p>5. Recomandați părinților să creeze o atmosferă agreabilă acasă și să evite situațiile, care ar duce la apariția emoțiilor negative.</p>	<p>mângâie pe cap, să bată din palme etc.) și cu cuvinte („nu plânge”, „nu te îngrijora”). Lăudați copilul pentru asta.</p> <p>4. Copilul poate să se indispenă, dacă nu primește ceea ce își dorește. Povestiți-i despre sentimentele lui.</p> <p>5. Vociferați cât mai des pe parcursul zilei sentimentele și emoțiile dvs. (de exemplu: “Este trist pentru că plouă, dar sunt fericit când apare soarele”) – acest lucru va ajuta copilul să asocieze emoțiile și sentimentele cu denumirea lor.</p> <p>6. Jucați-vă cu copilul, demonstrând și numind sentimentele și emoțiile („Arată-mi cum ești fericit, cum plângi, cum zâmbești, cum te miri, cum te superi, cum te distrezi” etc.).</p> <p>7. Creați o atmosferă agreabilă acasă și evitați situațiile, care ar duce la apariția emoțiilor negative.</p>
<p>INDICATOR XII Copilul este mândru de reușitele proprii și crede în capacitățile sale</p>	<p>1. Încearcă să acționeze de sine stătător, din inițiativă proprie, indiferent de dificultatea sarcinii (să ajungă un obiect aflat pe o poliță înaltă, să deschidă o ușă, să construiască un turn din cuburi etc.).</p> <p>2. Se bucură de succesul propriu (zâmbește, bate din palme, strigă “ura” etc.).</p>	<p>1. Dacă puteți aduce exemple, care confirmă că copilul încearcă să acționeze din proprie inițiativă, indiferent de dificultatea sarcinii, atunci “DA”.</p> <p>2. Dacă puteți aduce exemple, care descriu ce emoții manifestă copilul când obține un succes, atunci “DA”.</p>	<p>1. Explicați părinților, că la această vârstă copilul încearcă să acționeze din proprie inițiativă, indiferent de dificultatea sarcinii (să ajungă un obiect aflat pe o poliță înaltă, să deschidă o ușă, să construiască un turn din cuburi etc.). În acest context este foarte important de a asigura un mediu sigur și lipsit de pericole pentru diverse tipuri de activități ale copilului.</p> <p>2. Propuneți părinților să</p>	<p>1. La această vârstă copilul încearcă să acționeze din proprie inițiativă, indiferent de dificultatea sarcinii (să ajungă un obiect de pe o poliță înaltă, să deschidă o ușă, să construiască un turn din cuburi etc.). În acest context, este foarte important de a asigura un mediu sigur și lipsit de pericole pentru diverse tipuri de activități ale copilului.</p> <p>2. Încadrați copilul în diferite tipuri de activități – să urce, să</p>

			încadreze copilul în diverse tipuri de activități (jocuri cu obiecte etc.), să-l laude și să-i spună cât de bine i-a reușit să facă acest lucru.	se târâie, să alerge, să se joace cu obiecte, jucării, nisip și apă, să deseneze, să îndeplinească sarcini simple (să ude florile, să pună pe masă etc.). Lăudați-l de fiecare dată atunci când reușește să îndeplinească o sarcină, vorbiți-i despre cât de bine s-a isprăvit.
--	--	--	--	---

DEZVOLTAREA VORBIRII ȘI A COMUNICĂRII, A PREMIZELOR PENTRU CITIT ȘI SCRIERE

COMUNICAREA

<p>INDICATOR XIII Copilul este capabil să asculte și să înțeleagă limba vorbită, precum și să o folosească pentru comunicare</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Numește numele mamei, tatei, bunelor (mama Ana, tata Mihai). 2. Repetă istorioare scurte, poveștile pe care le aude (câte 2-3 propoziții din 2-3 cuvinte). 3. Rostește de sine stătător propoziții, constituite din 2-3 cuvinte. 4. Pune întrebări constituite din 2-3 cuvinte (în timpul comunicării, în timpul citirii sau povestirii unei povești). 5. Înțelege și îndeplinește corect cerințe și indicații simple ale adultului („Adu cartea”; „Privește imaginea”). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Întrebați copilul: „Cum o cheamă pe mama?”; „Cum îl cheamă pe tata?”. Dacă copilul numește numele persoanelor apropiate (chiar dacă inexact), atunci “DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple, care confirmă că copilul repetă istorioare scurte, povești, atunci “DA”. 3. Dacă puteți aduce exemple de propoziții, formate din 2-3 cuvinte, pe care le pronunță copilul, atunci “DA”. 4. Dacă puteți aduce exemple de întrebări, pe care le pune copilul, atunci “DA”. 5. Rugați copilul să vă dea un cub (sau un alt obiect). Atrageți atenție la faptul, ca obiectul pe care îl cereți, să nu fie unul cu care copilul se joacă la moment, se poate întâmpla ca copilul să nu vrea să vi-l dea. Dacă copilul a îndeplinit porunca dvs. corect, atunci “DA”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandați părinților să încurajeze copilul să numească numele persoanelor apropiate. 2. Propuneți părinților să povestească copilului de multe ori istorioare/povești scurte, să stimuleze copilul să le repete (câte 2-3 propoziții, constituite din 2-3 cuvinte). 3. Recomandați, să încurajeze copilul (cu întrebări) să spună de sine stătător propoziții constituite din 2-3 cuvinte. 4. Sfătuiți părinții să răspundă copilului la orice întrebare, chiar în timpul povestirii unei povești, sau în timpul cititului (făcând pauză pentru asta). 5. Sugerați părinților să folosească gesturi, atunci când solicită copilului să realizeze o sarcină (să aducă cartea, să privească imaginea). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Întrebați copilul cum îi cheamă pe mama, tata, bunelul, bunica, fratele, sora. Încurajați-l și lăudați-l pentru răspunsul corect. Repetați răspunsul copilului, pronunțând corect numele persoanelor. 2. Povestiți frecvent istorioarele, poveștile preferate ale copilului, încurajați-l să le repete (câte 2-3 propoziții, constituite din 2-3 cuvinte). Ascultați povestea lui cu atenție și interes, dați-i întrebări despre conținutul poveștii. 3. Încurajați copilul (adresându-i întrebări) ca de sine stătător să spună propoziții constituite din 2-3 cuvinte. Încurajați copilul să arate obiectele din jurul său, de exemplu, unde e masa, unde e jucăria, pisica și altele, încurajați-l să le numească și să formeze propoziții, să extindă numărul de cuvinte utilizate. 4. Vorbiți cu copilul folosind un limbaj corect, fără a schimonosi cuvintele.
--	---	---	---	---

				<p>5. Cântați copilului cântece scurte, corespunzătoare vârstei, încurajați-l să se alăture să cânte și el.</p> <p>6. Mereu răspundeți la întrebările copilului, chiar în timpul povestirii unei povești, sau în timpul cititului (faceți pauză pentru asta).</p> <p>7. Folosiți gesturi, atunci când îi cereți copilului să execute o sarcină, de exemplu să arate mașina de jucărie și locul în care trebuie pusă („Pune mașinuța în lada de jucării”).</p>
<p>INDICATOR XIV Copilul este capabil să-și îmbogățească vocabularul și să demonstreze formarea vorbirii corecte</p>	<p>1. Numește obiectele cunoscute din jurul său.</p> <p>2. Explică ceea ce e desenat pe imagine prin intermediul a 3-4 cuvinte.</p> <p>3. Copilul preferă să comunice (să-și exprime sentimentele) preponderent prin cuvinte, nu prin gesturi.</p> <p>4. Repetă des cuvintele auzite (corect sau în limbaj propriu).</p> <p>5. Înțelege sensul cuvintelor: „al meu”, „al tău”, „eu”, „tu” etc.).</p>	<p>1. Arătați spre un obiect și întrebați copilul: „Ce-i asta?”. Obiectul trebuie să fie cunoscut copilului. Dacă răspunde corect la 4-5 întrebări de acest gen, atunci „DA”.</p> <p>2. Arătați copilului imagini dintr-o carte. Adresați-i întrebări, arătând spre imagine: „Ce face cățelul? ...bunelul etc.”. Dacă copilul răspunde cu minim 3-4 cuvinte, atunci „DA”. Dacă copilul încă nu vorbește, atunci „NU”.</p> <p>3. Dacă copilul folosește, de obicei, cuvintele și le însoțește cu gesturi, dar nu invers, atunci „DA”.</p> <p>4. Arătați copilului un obiect sau un animal (imaginea acestuia), numele căruia deocamdată el nu-l cunoaște. Numiți obiectul respectiv și rugați copilul să repete denumirea acestui obiect. Dacă copilul repetă cuvântul auzit, chiar și în felul său, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ajute copilul să memorizeze și să pronunțe corect cuvintele noi, corespunzătoare unor obiecte sau acțiuni.</p> <p>2. Explicați părinților că este necesar să-i citească cărți copilului cel puțin câte 10 minute pe zi, să-i arate și să-i comenteze imaginile din cărți, să încurajeze copilul să descrie ceea ce vede pe desene prin 3-4 cuvinte.</p> <p>3. Sfătuiți părinții să vorbească cu copilul pe teme, care îl interesează, să asculte atent și cu interes ceea ce el spune.</p> <p>4. Recomandați părinților să-i explice copilului însemnătatea cuvintelor noi, încurajându-l să le repete așa cum îi reușește, chiar dacă nu tocmai corect.</p> <p>5. Recomandați să continue să exerseze cu copilul formularea corectă din punct de vedere gramatical a frazelor, îmbogățindu-le</p>	<p>1. Încurajați copilul să numească obiectele din anturajul său. Jucați-vă cu el în jocuri de genul: „Ce-i asta?”. La început puneți-i copilului întrebări de genul: „Ce-i asta?”, arătați spre un obiect oarecare, rugându-l să vă răspundă, apoi invers, el pune întrebări, iar dvs. răspundeți.</p> <p>2. Ajutați copilul să înțeleagă și să pronunțe corect cuvintele noi, care descriu obiecte sau lucruri.</p> <p>3. Citiți cărți copilului câte 10 minute în zi, priviți împreună imagini din cărți, povestiți-i despre ceea ce e desenat, încurajați-l să descrie ceea ce e desenat prin 3-4 cuvinte.</p> <p>4. Vorbiți mai des cu copilul pe diverse teme care îi trezesc interes, ascultați cu atenție și interes ceea ce vă povestește el.</p> <p>5. Susțineți inițiativa copilului de a folosi cuvinte noi, explicați sensul acestora și încurajați-l,</p>

		5. Întrebați copilul: "Unde sunt eu?", "Unde ești tu?" – copilul trebuie să indice corect spre dvs. sau spre sine. Puneți în fața copilului obiecte ce vă aparțin dvs. și lui, de exemplu chipiuri. Întrebați: „Care e chipiul tău?”, „Care e chipiul meu?”. Dacă copilul răspunde/indică corect la întrebări, atunci "DA".	ca conținut și ca număr de cuvinte; să folosească cuvinte, pe care copilul ar putea să le pronunțe, extinzând treptat informația („iepurășul”, – „iepurășul iubește morcovii”). 6. Recomandați, să învețe copilul să nu ia fără voie lucruri și jucării străine. Copilul trebuie să știe și să se joace cu jucăriile sale, utilizând exprimări de genul: "păpușa mea", "iepurășul tău".	atunci când le pronunță corect. 6. Dacă copilul nu formează fraze, formulați frazele dvs., folosind cuvintele pe care le pronunță copilul, adăugați informație, despre ceea ce vă spune copilul, utilizând obiectele despre care vorbește el („iepurășul”, – „iepurășul iubește morcovii”). 7. Oferiți copilului obiecte de igienă, haine, jucării, care să îi aparțină doar lui. Învățați copilul să nu ia fără voie obiectele care nu-i aparțin. Pentru ca copilul să cunoască și să se joace cu jucăriile lui utilizați exprimări de genul: "păpușa mea", "iepurășul tău".
PREMIZE PENTRU CITIT				
INDICATOR XV Copilul manifestă interes față de cărți și recunoaște unele simboluri și litere	1. Aduce cartea favorită adulților și cere să i se citească. 2. Îi place să asculte aceeași poveste/istorioară de multe ori. 3. Arată obiecte, personaje cunoscute în imaginile din cărți. 4. Repetă cuvinte cunoscute din cărțile care i se citesc. 5. Prezice/ghicește evenimente, acțiuni dintr-o carte cunoscută (produce sunete și mișcări și/sau folosește cuvinte, finisează rândurile).	1. Dacă copilului i se citesc cărți și dacă puteți da exemple, care confirmă, că copilul cere să i se citească, atunci „DA”. 2. Dacă puteți numi o poveste, pe care copilul cere să-i fie citită repetat, atunci DA. 3. Deschideți o carte cu imagini, cunoscută copilului și cereți-i să arate obiectele și personajele pe care i le numiți dvs. Dacă copilul reușește, atunci „DA”. 4. Dacă puteți da exemple de cuvinte din cartea preferată a copilului, pe care el le repetă, atunci „DA”. 5. Dacă puteți da exemple, care confirmă că copilul prezice/ghicește ce se va întâmpla în cartea, care i-a fost citită de mai multe ori, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să-i citească copilului cel puțin 10 minute pe zi și să se asigure că acesta are acces la cărți și reviste pe tot parcursul zilei. 2. Recomandați părinților să-i propună copilului: a) să aleagă cărți cu imagini pentru vizualizare independentă și imitarea cititului pe parcursul zilei; b) să citească cartea aleasă; c) să arate ilustrațiile din carte; d) să repete fraze, cuvinte și nume de obiecte, personaje din cărțile pentru copii.	1. Citiți-i zilnic copilului cel puțin 10 minute (înainte de a merge la culcare sau în alt timp, special oferit pentru lectură). 2. Asigurați accesul copilului la reviste și cărți pentru copii pe tot parcursul zilei; pentru aceasta organizați un ungheraș pentru cărți al copilului. 3. Dacă copilul cunoaște deja conținutul unei povești, oferiți-i ocazia să termine propoziția, să pronunțe o frază care se repetă de multe ori etc. 4. Plasați mai multe cărți cu imagini lângă copil, propuneți-i să aleagă una dintre ele pe care să o citească. 5. Răspundeți pozitiv la dorința copilului de a privi împreună imaginile din cărți.

PREMIZE PENTRU SCRIERE

INDICATOR XVI Copilul poate îndeplini activități legate de scriere și înțelegerea unelor simboluri	1. Desenează linii circulare, orizontale și verticale. 2. Desenează pe hârtie, de parcă „scrie o scrisoare” unei persoane dragi.	1. Puneți copilul să deseneze cu un creion pe hârtie. Dacă copilul trasează linii circulare, orizontale și verticale, atunci „DA”. 2. Dați-i copilului hârtie și un creion, și rugați-l să scrie o scrisoare (tatei/bunicii/ surorii etc.). Întrebați-l despre ce a scris. Dacă copilul imită o scrisoare, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să ofere copilului diverse mijloace pentru desen și pentru a aranja foaia pe planuri orizontale și verticale. 2. Sfătuiți părinții să încurajeze activitatea creativă, inclusiv încercările de a scrie/desena, precum și comentariile sale asupra desenului.	1. Oferiți-i copilului diverse mijloace pentru desen (cretă colorată sau creioane etc.) și foi de hârtie mari, pe care să le puteți așeza pe planuri orizontale și verticale. 2. Oferiți-i copilului hârtie și un creion sau cariocă și încurajați-l să scrie o scrisoare mamei, bunicii etc. 3. Susțineți dorința copilului de a desena și de a vorbi despre ceea ce a desenat.
---	---	--	---	--

DEZVOLTAREA COGNITIVĂ

GÂNDIREA DEMONSTRATIVĂ

INDICATOR XVII Copilul demonstrează abilitatea de a explora obiecte și de a însuși funcțiile acestora	1. Se joacă cu o jucărie mecanică (de exemplu, care se pornește cu o cheie). 2. Toarnă apa în nisip sau în pământ pentru a modela ceva, a construi, a se juca cu vase corespunzătoare. 3. Distinge animale, plante, vase, mobilier (pisicile și câinii – animale, copacii și florile – plante, ghivece și farfurii – vase, canapea și masă – mobilier). 4. Pune întrebări simple despre natură („Ce îi place să mănânce cățelului, pisicii?” „Unde este soarele?”). 5. Înțelege scopul obiectelor, echipamentelor (un mop este folosit pentru a curăța podeaua, cu avionul se zboară).	1. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul că copilul se joacă cu jucării mecanice (pornite cu o cheie), atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul toarnă apă în nisip/ pământ în timpul unui joc, astfel încât să fie posibil să modeleze și să construiască, atunci „DA”. 3. Arătați copilului imagini cu 2-3 animale, 2-3 plante, 2-3 vase și 2-3 piese de mobilier cunoscute lui. Rugați copilul să arate o imagine cu animale, o imagine cu plante, o imagine cu veselă și o imagine cu piese de mobilier. Dacă copilul arată corect toate imaginile, înțelegând cuvintele de generalizare („animale”, „plante”, „mobilier”, „vase”), atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să ofere copilului jucării mecanice, obiecte care se pot mișca, deschide, închide, care emit sunete etc. 2. Sfătuiți părinții să încurajeze copilul să se joace cu nisip, pământ, să toarne apă și să-i explice că pământul este moale, iar nisipul este lipicios și din el poți modela diferite figuri. 3. Recomandați părinților să-i povestească copilului despre diferite animale, dimensiunile lor, despre unde trăiesc acestea și ce sunete emit, ce le place să mănânce. 4. Recomandați părinților să ofere copilului posibilitatea de a explora în afara casei flori, insecte și obiecte din anturaj.	1. Oferiți copilului oportunitatea să se joace cu jucării mecanice, obiecte care se pot mișca, deschide, închide, care emit sunete etc. Jucați-vă cu ele împreună cu copilul, imitați mișcările acestei jucării, dansați în ritmul muzicii respective etc. 2. Creați condiții pentru jocurile copilului cu nisip, pământ, apă. Ajutați-l să facă lut moale, explicați-i copilului că pământul, lutul sau nisipul devine moale, lipicios, astfel din ele pot fi modelate diferite figuri, folosind matrite. De asemenea, să-i demonstrați, că pe teren umed poți desena cu un băț și încurajați-l să o facă. 3. Povestiți-i copilului despre animale, aspectul lor, dimensiunea
--	--	---	--	--

		<p>4. Dacă puteți da exemple de întrebări despre natură, pe care copilul le adresează, atunci „DA”.</p> <p>5. Cereți copilului să arate o poză cu imaginea obiectului:</p> <p>1) cu care se mătura; 2) cu care se sapă; 3) cu care se zboară.</p> <p>Dacă copilul arată corect toate cele 3 poze, atunci „DA”.</p>	<p>5. Recomandați să folosească în discuția cu copilul cuvinte generalizante precum „animale”, „plante”, „vase”, „mobilier”.</p> <p>6. Recomandați părinților să demonstreze și să explice copilului pentru ce sunt utilizate obiectele și echipamentele (scopul și modul lor de funcționare).</p>	<p>acestora, unde trăiesc și ce sunete emit, ce le place să mănânce.</p> <p>4. Permiteți copilului să privească și să aibă grijă de flori, de asemenea, să privească insectele.</p> <p>5. Folosiți în discuția cu copilul cuvinte ca „animale”, „plante”, „vase”, „mobilier”.</p> <p>6. Demonstrați și explicați copilului scopul și modul de funcționare a obiectelor, echipamentele (un mop este folosit pentru curățarea podelei, cu avionul se poate zbura).</p>
<p>INDICATOR XVIII Copilul demonstrează noțiuni/reprezentări matematice inițiale</p>	<p>1. Copilul folosește numere în vorbirea și activitatea sa, imitând un adult (cântă cântece cu numere, „contabilizează” pași, jucării, cuburi).</p> <p>2. Grupează obiectele de sine stătător, în funcție de dimensiunea lor (mare, mic) și forma acestora (cerc, pătrat, triunghi).</p> <p>3. Arată pe degete, spunând ce vârstă are.</p> <p>4. Utilizează gesturi pentru a arăta înțelegerea cantității (mult – își desface larg mâinile, puțin – arată cu mâinile apropiate una de alta).</p>	<p>1. Puneți 2 cuburi alături și întrebați copilul: „Câte cuburi sunt aici?” Dacă copilul încearcă să numească numărul de obiecte (chiar dacă este greșit), atunci „DA”.</p> <p>2. Așezați în fața copilului figuri geometrice tăiate din carton de aceeași culoare: 2 cercuri mari și 2 mici; 2 triunghiuri mari și 2 mici. Rugați copilul să arate mai întâi doar cercurile mari, apoi – doar triunghiurile mici. Dacă este necesar, puteți pune copilului întrebări sugestive. Dacă copilul alege obiectele după formă și dimensiune în conformitate cu instrucțiunile, atunci „DA”.</p> <p>3. Întrebați copilul: „Spune-mi, te rog, câți ani ai?” Dacă copilul spune câți ani are, atunci „DA”.</p> <p>4. Rugați copilul să arate cu mâinile sale (folosind gesturi), multe mere, apoi – puține mere. Dacă copilul arată corect cu mâinile,</p>	<p>1. Recomandați părinților să cânte cu copilul și să se joace cu jocuri, în care se menționează numere și cifre, să folosească cifrele în comunicarea zilnică cu copilul.</p> <p>2. Propuneți, să ofere copilului obiecte și cartonașe de diferite forme și dimensiuni și să-l încurajeze să le împartă după formă sau dimensiune, precum și să încurajeze eforturile copilului de a utiliza cifrele în activitățile zilnice (de exemplu: „Da, ai dreptate, ai doi ani!” etc).</p> <p>3. Sugerăți părinților să utilizeze mai des gesturile, pentru a indica cantitatea și să încurajeze copilul să facă acest lucru (mult – își desface brațele larg, puțin – le strânge aproape).</p>	<p>1. Cântați împreună cu copilul cântece și jucați-vă cu jocuri în care se menționează numere. Utilizați numerele în comunicarea de zi cu zi. Când vă jucați cu cuburi (sau cu alte obiecte), dați instrucțiuni copilului: „Dă-mi un cub”, „Vrei un biscuit/sau două?”.</p> <p>2. Oferiți-i copilului obiecte diferite ca formă și dimensiune (biloțe, baloane, cuburi), cartonașe cu imaginile lor și încurajați-l să le separe după formă în diferite grupuri.</p> <p>3. Apreciați prin laude eforturile copilului de a utiliza numerele în activitățile zilnice (de exemplu: „Da, ai dreptate, tu ai doi ani!”).</p> <p>4. Folosiți frecvent în comunicare gesturi, pentru a indica cantitatea și încurajați-l pe copil să facă același lucru (mult – își desface brațele larg, puțin – le apropie una de alta).</p>

		când mult – le desface larg, iar când puțin – plasând mâinile aproape una de alta, atunci „DA”.		
CUNOAȘTEREA LUMII ÎNCONJURĂTOARE				
INDICATOR XIX Copilul cunoaște lumea înconjurătoare prin observări și acțiuni	<p>1. Distinge culorile (galben, roșu, albastru, verde).</p> <p>2. Pune întrebarea: „Ce-i asta?”, dacă aude sau vede ceva necunoscut.</p> <p>3. Încearcă să folosească obiectele conform destinației (își pune un telefon care sună la ureche și vorbește, își spală mâinile cu săpun etc.).</p> <p>4. Asamblează un puzzle simplu (face eforturi pentru a pune puzzle-ul sau figura de sortare la locul său).</p> <p>5. Recunoaște locația obiectelor în spațiu (pe, sub, în spate).</p>	<p>1. Plasați în fața copilului obiecte de diferite culori – albastru, verde, galben, roșu (cuburi, containere, păhărele din plastic, cupe, inele ale unei piramide etc.). Rugați-l pe copil: „Dă-mi cuburile roșii, cuburile verzi, ... galbene etc.”. Dacă copilul cunoaște cel puțin 3 culori, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă puteți da exemple despre faptul că copilul întreabă „Ce este asta?”, atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă puteți da 3-4 exemple, care confirmă, că copilul folosește obiectele de uz casnic conform destinației acestora, atunci „DA”.</p> <p>4. Cereți copilului să asambleze un puzzle simplu, format din 2-4 elemente sau să aranjeze figurile sortatorului în cuiburile (căsuțele) corespunzătoare. Dacă copilul depune eforturi pentru a pune puzzle-ul sau figura (în cuib) și așază cel puțin două figuri, atunci „DA”.</p> <p>5. Rugați copilul să:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pună cubul pe masă; 2) ascundă cubul sub masă; 3) să se uite ce e în spatele scaunului; 4) să se așeze lângă dvs. <p>Dacă copilul îndeplinește toate acțiunile, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să numească culorile obiectelor în discuția cu copilul, rugându-l să repete denumirea culorilor.</p> <p>2. Sfătuiți părinții să explice copilului evenimentele sau obiectele, care îl interesează, să i se răspundă la întrebările privind obiecte și fenomene necunoscute lui (ce este asta și ce se poate face cu el/ea).</p> <p>3. Sfătuiți părinții să numească copilului obiectele, care îl înconjoară, să-l încurajeze să le numească, să învețe denumirile obiectelor noi și să-i povestească despre funcțiile acestora.</p> <p>4. Recomandați, să asambleze cu copilul puzzle-uri, să vorbească despre ce este reprezentat pe ele.</p> <p>5. Propuneți părinților să concentreze atenția copilului pe sensul prepozițiilor încurajându-l să găsească obiecte conform instrucțiunilor, care conțin aceste prepoziții (pe, sub, în spate, alături).</p>	<p>1. Numiți în discuțiile cu copilul culorile obiectelor. Rugați copilul să le repete, să arate obiecte de o anumită culoare („Unde este mingea albastră? Dar cea roșie?”).</p> <p>2. Explicați copilului evenimentele sau obiectele care îl interesează, răspundeți la întrebările privind obiectele și fenomenele necunoscute lui (ce este asta și ce se poate face cu el/ea).</p> <p>3. Continuați să ajutați copilul să numească obiectele care îl înconjoară, să-l cunoașteți cu obiecte noi și scopul acestora. Permiteți-i să folosească obiecte sigure/inofensive în scopul propus (pune un telefon care sună la ureche și vorbește, spală mâinile cu săpun etc.).</p> <p>4. Dacă copilul are nevoie de ajutor, comentați-vă acțiunile („Să încercăm să rotim piesa de puzzle în acest fel”), aceasta îl va ajuta să exerseze și să însușească acțiunile, care sunt încă dificile pentru el. Povestiți copilului despre ce este reprezentat pe puzzle.</p> <p>5. Dați copilului instrucțiuni pentru acțiuni simple. Este important ca instrucțiunile dvs. să includă prepozițiile „pe”, „sub”, „în spatele”, „lângă” („Pune cartea pe masă”, „Stai lângă mine”, „Ascunde păpușa sub cuvertură”).</p>

<p>INDICATOR XX Copilul observă/urmărește obiectele și fenomenele din natura vie și cea neînsuflețită</p>	<p>1. Arata la plante sau animale de pe imagini sau din natură. 2. Numește plantele și animalele atunci când este rugat să facă asta. 3. Recunoaște și numește starea vremii (plouă, ninge, soarele încălzește, vântul bate).</p>	<p>1. Arătați-i copilului imagini cu animale și plante. Puteți utiliza ilustrații potrivite din cărțile corespunzătoare vârstei. Întrebați copilul: "Ce vede în imagine?", "Unde este copacul?", "Unde este iarba?", "Unde este câinele? Păsărica?" etc. Dacă copilul arată corect, atunci „DA”. 2. Arătați-i copilului imagini cu animale și plante. Cereți-i să numească: 1) animalele, plantele („Cine este acesta?"; "Ce este aceasta?") Dacă copilul numește animalele și plantele, chiar și în felul său, atunci "DA". Dacă copilul nu vorbește încă, atunci „NU”. 3. Întrebați copilul cum este acum starea vremii. Dacă acesta numește corect timpul de afară, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să urmărească împreună cu copilul animalele, plantele, să le numească, să arate copilului imagini cu acestea, filmulețe video. 2. Sfătuiți părinții să se plimbe împreună cu copilul în condiții meteorologice diferite, să numească în glas cum este timpul de afară (când ninge, plouă, bate vântul, soarele strălucește și se încălzește).</p>	<p>1. Examinați cu privirea, împreună cu copilul, plante și animale, numiți-le. Rugați copilul să arate pe imagini, poze, în filmulețe video animalul numit de dvs. sau o anumită plantă, să numească aceea ce îi arătați dvs. 2. Oferiți copilului ocazia să se plimbe, să stea o perioadă neîndelungată afară atunci, când ninge, plouă, bate vântul. Urmăriți împreună cu copilul vremea de afară, citiți sau cântați cântecele sau spuneți poezioare despre ploaie, vânt, zăpadă, vreme însorită.</p>
<p>INDICATOR XXI Copilul are o imagine despre om</p>	<p>1. Numește acțiunile celor apropiați, pe care le urmărește la moment (mama citește, bunicul doarme, tatăl hrănește câinele, bunica croșetează).</p>	<p>1. Întrebați copilul despre ce face una dintre persoanele apropiate lui, pe care le poate vedea nemijlocit, la momentul respectiv. Puteți utiliza imagini care înfățișează acțiunile oamenilor. Dacă copilul numește corect acțiunile, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să numească/exprime acțiunile proprii în prezența copilului. 2. Sfătuiți părinții să încurajeze copilul atunci când acesta numește acțiunile persoanelor din jurul său.</p>	<p>1. Vorbiți-i copilului despre acțiunile pe care le întreprindeți la moment („Citeșc o carte foarte interesantă!", „Bunicul este obosit și se odihnește"). 2. Încurajați copilul să numească acțiunile oamenilor din anturajul apropiat (mama citește, bunicul doarme, tata hrănește câinele, bunica croșetează). Lăudați-l pentru răspunsul corect.</p>

<p>INDICATOR XXII Copilul manifestă curiozitate și capacitate de acțiune activ, independent</p>	<p>1. Întreabă despre oamenii din anturajul său. 2. Pune întrebări de tipul: „Ce?” „Cum?” 3. Transferă acțiuni cunoscute de la o jucărie la alta (servește păpușa cu „bomboană”, apoi – cățelul, iepurașul). 4. Realizează acțiuni specifice cu diferite jucării și obiecte cu ajutorul unui adult (servește păpușa cu „bomboană”, cățelul – cu „os” (un bețișor), iepurașul – cu „morcov” (o fâșie de hârtie oranj)). 5. Este interesat de caracteristicile persoanelor dragi, le imită (își pune pantofii tatălui său, își pune mărgelile mamei).</p>	<p>1. Dacă puteți da exemple despre modul în care copilul întreabă (este interesat) despre persoanele dragi, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul că copilul pune întrebări de tipul „Ce?” și „Cum?”, atunci „DA”. 3. Dacă ați observat și puteți da exemple despre cum copilul transferă acțiuni de la o jucărie la alta, atunci „DA”. 4. Dacă ați observat și puteți da exemple despre modul în care copilul îndeplinește acțiuni caracteristice lor (specifice) cu jucării și obiecte, atunci „DA”. 5. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul imită acțiunile caracteristice și imaginea celor apropiați, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ofere copilului posibilitatea de a pune întrebări, să încurajeze un copil timid să fie curios. 2. Sugerați părinților să încurajeze copilul să transfere acțiuni cunoscute de la o jucărie la alta. 3. Recomandați părinților să propună ajutor copilului pentru ca acesta să poarte un „dialog” cu jucăria, să efectueze acțiuni specifice cu diferite jucării și obiecte. 4. Atenționați să nu certe copilul pentru că imită adulții, folosind lucrurile lor. 5. Recomandați părinților să rămână accesibili copilului pe tot parcursul zilei; să încurajeze cu privirea, gesturile acțiunile lor, dând din cap, zâmbind sau aplaudând, să-i aprecieze succesele și eforturile și să-l laude pe copil.</p>	<p>1. Încurajați copilul să pună întrebări, încurajați-l pentru curiozitate („Unde este mama?”, „Sora s-a îmbolnăvit?”, „Cum se desenează asta?”). 2. Încurajați copilul să transfere acțiuni cunoscute de la o jucărie la alta: invitați copilul să servească nu doar păpușa cu bomboane, ci și alte jucării (câinele, iepurașul, ursulețul etc.). 3. În timpul jocului, vorbiți cu copilul din numele jucăriei („Nu mănânc bomboane, mama mă hrănește cu morcovi”, „Îmi place să mănânc oase, nu bomboane”), ajutându-l să efectueze acțiuni specifice cu diferite jucării și obiecte (servește păpușa cu „bomboane”, câinele – cu „os” (băț), iepurașul – cu „morcov” (o fâșie de hârtie oranj)). 4. Nu-l certați pe copil pentru că imită membrii familiei, folosindu-le lucrurile (își pune încălțăminte tatălui, îmbracă mărgelile ca mama).</p>
<p>DEZVOLTAREA CREATIVĂ ȘI ESTETICĂ</p>				
<p>INDICATOR XXIII Copilul manifestă interes față de artă</p>	<p>1. Copilul recunoaște muzica preferată. 2. Reacționează la operele muzicale (se mișcă în ritmul muzicii, se bucură, cântă/fredonează). 3. Arată interes pentru procesul de desen, modelare, aplicație, asamblare.</p>	<p>1. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul că copilul are o muzică preferată pe care o recunoaște, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care un copil reacționează la muzica preferată, atunci „DA”. 3. Dacă puteți da exemple care confirmă faptul că copilul este interesat de creație, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să atragă atenția copilului asupra muzicii pe care o aude. 2. Recomandați să încurajeze copilul atunci când reacționează la muzica pe care o aude: se bucură, dansează, bate din palme, cântă, cere să fie pornită din nou. 3. Propuneți părinților să ofere copilului cărți muzicale cu imagini,</p>	<p>1. Încurajați copilul (aplaudați-l, lăudați-l) atunci când recunoaște muzica: se bucură, dansează, bate din palme, cântă, cere să fie pornită din nou. 2. Oferiți copilului diverse cărți muzicale cu imagini, instrumente muzicale pentru copii, jucați-vă în jocuri muzicale cu el. 3. Asigurați și oferiți copilului suficiente accesorii pentru desen</p>

			<p>instrumente muzicale pentru copii, să se joace cu copilul în jocuri muzicale.</p> <p>4. Recomandați să ofere copilului accesorii pentru desen, modelare, aplicare și asamblare.</p> <p>5. Sfătuiți părinții despre necesitatea de a menține interesul copilului pentru desen, modelare, aplicare, asamblare.</p> <p>6. Propuneți părinților, ca în timpul activității creative, să discute cu copilul despre ceea ce el creează și cum o face.</p> <p>7. Recomandați părinților să demonstreze creațiile copilului, astfel încât acesta să le poată vedea, arăta la alții, să povestească despre ele și să fie mândru de ce a realizat.</p>	<p>(creioane, hârtie etc.), lăsați-l pe copil să deseneze cu un băț pe nisip sau pe pământ.</p> <p>4. Stimulați interesul copilului către desen, modelare, aplicare, asamblare piese. Discutați cu copilul despre ce și cum creează el.</p> <p>5. Demonstrați creațiile copilului, astfel încât acesta să le poată vedea, arăta la alții, să povestească despre ele și să fie mândru de ceea ce a realizat.</p>
<p>INDICATOR XXIV</p> <p>Copilul manifestă elemente de creativitate și independență în activitățile zilnice</p>	<p>1. Se concentrează timp îndelungat (aproximativ 10 minute) pe un fel de activitate, repetă în mod repetat acțiunile sale preferate (de multe ori cere „mai mult” să i se citească cartea sa preferată, desenează cu entuziasm, se joacă cu nisip etc.).</p> <p>2. Este atent și se deplasează încet atunci când ține o cană/un bol umplut cu ceva (lapte, apă, cereale etc.) pentru a nu-i vărsa conținutul.</p> <p>3. Transpune experiența proprie de viață în jocuri cu obiecte și jucării cunoscute de el (pune păpușa în cărucior și împinge căruciorul).</p>	<p>1. Dacă ați observat și puteți da exemple despre cum copilul desfășoară cu entuziasm o activitate timp de aproximativ 10 minute, repetând în mod repetat acțiunile sale preferate, atunci „DA”.</p> <p>2. Dați-i copilului o cană/un bol umplut cu ceva (lapte, apă, cereale etc.). Cereți-i să o ducă pe masă (la distanța de 1,5 – 2 metri). Dacă copilul se deplasează cu atenție și încet, încercând să nu verse conținutul cănii/bolului, atunci „DA”.</p> <p>3. Dacă ați observat și puteți da exemple despre cum copilul transpune experiența proprie de viață în jocuri cu obiecte și jucării</p>	<p>1. Recomandați părinților să încurajeze dorința copilului de a face lucrurile sale preferate, de asemenea, recomandați să-i ofere posibilitate copilului de a se juca în jocurile sale preferate fără ca să fie sustras în acest moment.</p> <p>2. Sugerați părinților să dea copilului sarcini legate de necesitatea de a controla coordonarea mișcărilor sale, care necesită mișcare atentă și lentă (de exemplu, să aducă o cană cu apă, o farfurie cu mâncare etc.).</p> <p>3. Propuneți părinților să imite în jocul cu copilul cele mai interesante evenimente ale zilei (cele la care copilul a luat parte sau</p>	<p>1. Încurajați dorința copilului de a face ceea ce îi place, dați-i posibilitatea de a se juca în jocurile sale preferate, nu-l sustrageți în acest moment (dacă copilului îi place activitatea fizică – amenați pentru el un spațiu sportiv corespunzător capacităților lui; dacă îi place să „citească” cărți – asigurați mai multă atenție conținutului ungherașului cu cărți, asigurării condițiilor de confort acolo etc.).</p> <p>2. Dați-i copilului sarcini legate de necesitatea de a controla coordonarea mișcărilor sale, care necesită mișcare atentă și lentă (de exemplu, să aducă o cană cu apă, o farfurie cu mâncare etc.).</p>

	<p>4. Preferă să se joace cu adulții, urmărind jocul altor copii dintr-o parte.</p>	<p>cunoscute de el, atunci „DA”.</p> <p>4. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul că copilul preferă să se joace cu adulții, urmărind jocul altor copii dintr-o parte, atunci „DA”.</p>	<p>cele pe care le-a observat).</p> <p>4. Recomandați părinților să creeze condiții în care copilul să poată privi cum se joacă alți copii.</p> <p>5. Sfătuiți părinții să se joace cu copilul, să urmeze acțiunile acestuia, să se implice activ în jocurile lui, să demonstreze entuziasm și bucurie.</p>	<p>Nu-l certați, dacă la început nu-i va reuși tocmai bine – împreună cu el faceți curat și nu uitați să-l lăudați pentru eforturile depuse. Dar, dacă sarcina a fost bine îndeplinită, bucurați-vă împreună de succesul lui.</p> <p>3. Imitați în joc cu copilul cele mai interesante evenimente ale zilei. Acestea pot fi acele evenimente, la care copilul a luat parte, cât și cele pe care le-a observat dintr-o parte. Dacă ați mers în parc pentru a vă lega în scrânciob, construiți un leagăn pentru păpuși și ursuleți. Dacă copilul a văzut cum este pus copilul la culcare, lăsați să facă același lucru cu păpușile și animalele sale de jucărie.</p> <p>4. În timp ce vă plimbați, asociați copilul la grupuri de copii, care se joacă – copilul va învăța multe, jucându-se cu ei și urmărindu-i cum se joacă.</p> <p>5. Jucați-vă cu copilul, urmați-i acțiunile, interesele. Arătați emoții pozitive, cum ar fi entuziasm, bucurie, încântare.</p>
--	---	---	---	---

SEMNE DE ÎNGRIJORARE / RISC (ALARMĂ)

Dacă observați astfel de simptome la copilul dvs., **consultați medicul!**

- Are pofta de mâncare scăzută.
- Nu își menține echilibrul așezat, în picioare sau în timpul mersului.
- A pierdut capacitatea de a ține obiecte (care anterior o avea).
- Nu urmărește cu ochii obiectele în mișcare.
- Nu merge de sine stătător la vârsta de 18 luni.
- Nu răspunde la numele său.
- Nu reacționează la alte persoane/copii.
- Prezintă modificări comportamentale neînțelese (în deosebi, dacă a fost lăsat în grija altcuiva).
- Nu pronunță denumirea obiectelor cunoscute către vârsta de 24 luni (chiar și nu tocmai corect, în felul său).
- Nu cunoaște funcțiile simple ale obiectelor obișnuite către vârsta de 24 luni (de exemplu, ale unei căni, ale unui telefon).

**DEZVOLTAREA COPILULUI
DE LA 24 LUNI PÂNĂ LA 36 LUNI
(de la 2 ani până la 3 ani)**

DOMENII / SUBDOMENII	ABILITĂȚI	INSTRUMENTE DE EVALUARE A INDICATORULUI	RECOMANDĂRI PENTRU SPECIALIȘTI	RECOMANDĂRI PENTRU PĂRINȚI
DEZVOLTAREA FIZICĂ ȘI MOTORIE				
DEZVOLTAREA MOTRICITĂȚII GROSIERE				
INDICATOR I Copilul poate să-și țină echilibrul și poate să-și regleze mișcările corpului	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parcurge o distanță scurtă pe vârfurile degetelor de la picioare și pe părțile exterioare ale tălpilei. 2. Sare într-un picior sau pe ambele picioare. 3. Merge pe o bordură, sprijinindu-se de mâna unui adult. 4. Merge și aleargă, schimbând ritmul și direcția mișcării. 5. Când merge pe o tricicletă, pedalează alternativ cu fiecare picior. 6. Ridică și coboară treptele pe scări, alternând picioarele (așezând succesiv câte un picior pe fiecare treaptă). 7. Când se mișcă, nu se poticnește și nu se ciocnește de obstacole. 8. Stă într-un picior cu sprijin (cel puțin 5 secunde). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rugați copilul să meargă pe vârfurile degetelor de la picioare, apoi pe exteriorul tălpii piciorului, o distanță de circa 1,5-2 metri. Dacă copilul reușește să urmeze instrucțiunile, atunci „DA”. 2. Rugați copilul să sară într-un picior (dacă nu, atunci pe două). Dacă copilul a făcut cel puțin 2-3 sărituri, atunci „DA”. 3. Dacă puteți da exemple, care să confirme că copilul poate merge pe marginea bordurii, fiind sprijinit de mâna dvs., fără să cadă, fără să se poticnească, atunci „DA”. 4. Dacă ați observat și puteți da exemple care confirmă faptul că copilul poate merge și alerga, schimbând ritmul și direcția de mișcare, atunci „DA”. 5. Dacă copilul nu are tricicletă acasă și nu a mers cu tricicleta niciodată, atunci „NU”. Dacă puteți da exemple care descriu modul în care un copil merge cu tricicleta, atunci „DA”. 6. Dacă copilul nu urcă de sine stătător sau urcă, punând ambele picioare pe fiecare treaptă, atunci „Nu”. <p>Dacă puteți da exemple, care să confirme că copilul poate urca și coborî scările cu pași alternativi</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandați părinților să încurajeze copilul să meargă pe vârfurile degetelor de la picioare și pe partea exterioară a tălpii piciorului, să stea într-un picior cu sprijin (cel puțin 5 secunde). 2. Recomandați să ofere copilului posibilitatea de a merge și a alerga, schimbând ritmul și direcția de mișcare, de a sări într-un picior sau în ambele picioare, de a merge pe bordură, sprijinindu-se de brațul adultului. 3. Sfătuți părinții să învețe copilul să meargă singur cu tricicleta. 4. Menționați, să nu piardă nici o posibilitate de a urca și coborî scările împreună cu copilul. Să se asigure că copilul urcă și coboară scările alternând pașii (punând câte un picior pe fiecare treaptă). 5. Recomandați părinților să învețe copilul să observe obstacolele în timpul mișcării, să nu se împiedice și să nu se ciocnească de ele. 6. Recomandați părinților să supravegheze dezvoltarea fizică a copilului și să determine ce tipuri de mișcări de bază preferă și care nu-i reușesc (mersul, prinderea mingii, alergatul, săriturile, cățărutul). Propuneți, ca în formă de joc, să antreneze copilul în 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Încurajați (stimulați) copilul să facă câțiva pași pe vârfurile degetelor și pe partea exterioară a tălpii piciorului, să stea într-un picior cu sprijin (cel puțin 5 secunde), menținând echilibrul. 2. Încurajați copilul să sară pe unul sau pe ambele picioare (ca o minge). 3. Încurajați copilul să meargă pe bordură, dacă este necesar, la început susțineți-l cu o mână. 4. Încurajați copilul să meargă și să alerge, schimbând ritmul și direcția mișcării. 5. Oferiți-i copilului posibilitatea de a se plimba cu o tricicletă. 6. Încurajați copilul să urce și să coboare scările. Asigurați-vă că urcă și coboară scările cu pași alternativi (punând câte un picior aparte pe fiecare treaptă). 7. Asigurați copilului posibilitatea să se miște liber în spațiu, obișnuiți-l să observe obstacolele, evitând împiedicările, ciocnirile cu acestea. 8. Comentați acțiunile copilului, de exemplu: „Hai să sărim împreună”, „Adu mingea”. 9. Nu limitați mișcările copilului cu haine inutile și incomode. 10. Supravegheați dezvoltarea fizică a copilului și stabiliți ce tipuri de mișcări de bază preferă

		(punând succesiv câte un picior pe fiecare treaptă), atunci „DA”. 7. Urmăriți copilul. Dacă ați văzut că copilul aleargă și se lovește într-un obstacol, sau nu reușește să se oprească, sau adesea se împiedică, sau cade, atunci „Nu”. 8. Rugați copilul să stea într-un picior. Puteți să-l susțineți cu o mână. Dacă copilul menține echilibrul timp de cel puțin 5 secunde, atunci „DA”.	efectuarea mișcărilor complexe pentru el. 7. Atenționați părinții să creeze copilului un mediu stimulativ și sigur, lipsit de pericole pentru jocurile cu mingea, de-a ascunselea, ciclism, urcarea scărilor etc.	și pe care nu reușește să le efectueze (mersul, prinderea mingii, alergatul, săritul). În formă de joc antrenați copilul în efectuarea mișcărilor complexe. 11. Creați un mediu stimulativ și sigur, lipsit de pericole pentru jocuri cu mingea, de-a ascunselea, ciclism, urcarea scărilor etc.
--	--	---	--	---

DEZVOLTAREA MOTRICITĂȚII FINE

INDICATOR II Copilul este capabil să-și folosească palmele și degetele de la mâini în diverse scopuri	<ol style="list-style-type: none"> 1. Construiește un turn din 4-6 cuburi. 2. Ține corect lingura, creionul, carioca sau pensula pentru desen. 3. Închide și deschide fermoare, încheietori cu nasturi, lipici, nasturi de mare dimensiune sau alte asemenea detalii. 4. Dezasamblează și assemblează jucării și obiecte (piramide de diferită complexitate, dimensiune și formă, puzzle-uri, deschide și închide capacele borcanelor, sticlelor). 5. Folosește mai des mâna dominantă (cei dreptaci folosesc mâna dreapta, stângacii – mâna stângă). 6. Acționează cu ambele mâini (când mănâncă, cu o mână ține lingura, cu cealaltă – pâinea; desenează cu o mână, ține o foaie de hârtie – cu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Propuneți copilului să construiască un turn din 5-7 cuburi. Dacă reușește să pună cel puțin 4 cuburi unul peste celălalt, astfel încât să nu cadă, atunci „DA”. 2. Rugați copilul să deseneze. Dacă copilul ține corect creionul, atunci „DA”. 3. Îndemnați copilul să descheie și să încheie un nasture mare, fermoar, lipici (pe pantaloni, la o geantă, așa încât să se unească cele două părți ale încheietorii respective). Dacă copilul a încheiat corect și a descheiat sau a decupat toate elementele de fixare, atunci „DA”. 4. Cereți copilului să demonteze și să assembleze o piramidă din 4-6 inele. Dacă copilul demontează și assemblează în orice succesiune, acționând ferm cu mâna, atunci „DA”. 5. Urmăriți copilul. Dacă ați observat că copilul acordă preferință/folosește mai des mâna 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandați părinților să dea copilului cuburi, cutii de diferite dimensiuni, să-i arate cum se construiește un turn, să încurajeze și să laude copilul atunci când face corect. 2. Propuneți părinților să inventeze anumite jocuri cu cuburi, cutii sau alte asemenea obiecte “de construit”, care ar prezenta interes pentru copil. 3. Recomandați părinților să învețe copilul să țină corect lingura, creionul, carioca, pensula cu mâna pe care o folosește mai des (la dreptaci – dreapta, la stângaci – stânga). 4. Atenționați părinții să ofere copilului jucării sigure, obiecte de uz casnic inofensive pentru a dezvolta adecvat mișcărilor mâinilor și ale degetelor de la mâini. 5. Recomandați includerea zilnică a activităților pentru dezvoltarea abilităților motricității fine: pentru asamblarea, dezasmblarea 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dați-i copilului cuburi, cutii de diferite dimensiuni și arătați-i cum se construiește un turn, de asemenea lăudați-l, atunci când o face corect. 2. Inventați anumite jocuri care să stimuleze interesul copilului pentru cuburi, cutii sau alte obiecte. 3. Învățați copilul să țină corect lingura, creionul, carioca, pensula. 4. Îndemnați copilul să încheie de sine stătător fermoare, nasturi și alte accesorii ale îmbrăcăminteii, genților, încălțămintei. Lăudați-l atunci când îi reușește să o facă. 5. Oferiți copilului jucării sigure/inofensive, obiecte de uz casnic lipsite de pericole pentru a-i dezvolta adecvat motricitatea mâinilor și a degetelor la mâini. 6. Includeți zilnic activități, care ar dezvolta abilitățile motricității fine: pentru asamblarea/
--	---	--	---	--

	cealaltă; cu o mână conduce o mașinuță, cu cealaltă – ține „pasagerul” – jucărie.	dominantă, atunci „DA”. 6. Dacă copilul execută acțiunile enumerate în abilități, atunci „DA”.	piramidelor de diferită complexitate, dimensiune și formă, puzzle-uri de volum, seturi de construit; pentru a deschide și închide capacele borcanelor, sticlelor din plastic; pentru a pune obiecte mici într-o cutie, pentru a ține un creion cu degetul mare și cel arătător, pentru a pune fasole și mazăre într-o cană etc. Amintiți părinților să supravegheze atent copilul în timpul tuturor activităților, în scopul asigurării siguranței acestuia.	dezasamblarea piramidelor de diferită complexitate, dimensiune și formă, puzzle-uri de volum, piese de construit; pentru a deschide și închide capacele borcanelor, sticlelor; a pune obiecte mici într-o cutie, a ține un creion cu degetul mare și cel arătător, a pune mazărea într-o cană etc. 7. Copilul începe mai des și mai bine să folosească mâna dominantă. El poate exercita când mănâncă de sine stătător, se îmbracă, desenează, se joacă cu apa, cu obiectele pe care le poate asambla și suprapune, a le pune sau a le scoate dintr-un recipient. Supravegheați copilul atunci când îi dați obiectele menționate. 8. Îndemnați copilul să folosească ambele mâini concomitent, atunci când mănâncă să țină într-o mână lingura, iar în alta – pâinea, să deseneze cu o mână, iar cu cealaltă – să țină foaia; să conducă cu o mână mașinuța, iar cu alta – să țină o jucărie în calitate de pasager etc.
--	---	---	--	--

DEZVOLTAREA SENSO – MOTORIE

INDICATOR III Copilul controlează mișcările mâinilor și ale corpului cu ajutorul organelor de simț, care asigură diferite arii de sensibilitate (vedere, auz, sensibilitate tactilă, sensibilitate olfactivă, gust)	1. Imită mișcările membrilor familiei și ale animalelor de companie. 2. Taie hârtia cu o foarfecă pentru copii (lipsită de pericol de traumatism). 3. Imită adulții, atunci când colorează o imagine, când	1. Dacă puteți da exemple, care descriu cum un copil imită mișcările membrilor familiei sau ale animalelor de companie, atunci „DA”. 2. Rugați copilul să taie o bucată dintr-o fâșie de hârtie cu o lățime de 2,5-3 cm cu ajutorul	1. Recomandați părinților să folosească jocuri cu copilul, în care să se imite mișcările membrilor familiei și ale animalelor de companie. 2. Recomandați să încurajeze copilul să țină și să taie hârtia corect cu un foarfecă inofensiv	1. Jucați-vă cu copilul, imitând diverse mișcări ale membrilor familiei și ale animalelor de companie. 2. Arătați-i copilului cum să țină foarfeca (sigură/ inofensivă) și rugați-l să o deschidă și să o închidă, să taie benzi de hârtie.
--	--	--	--	--

	<p>desenează o linie, un cerc.</p> <p>4. Încearcă să fie atent cu obiecte fragile, atât în mediul real, cât și în joc (merge cu grijă/atent când transportă un balon real sau unul imaginar, un obiect de veselă etc.).</p>	<p>unei foarfeci sigure pentru copii.</p> <p>Dacă copilul a reușit, atunci „DA”.</p> <p>3. Arătați copilului cum să deseneze 2 linii (una dreaptă și una ondulată) și 2 cercuri (unul mic și unul mare). Rugați copilul să deseneze la fel (să repete după dvs.). Dacă copilul copiază linii și cercuri (așa cum poate), atunci „DA”.</p> <p>4. Dacă puteți da exemple, care descriu cum copilul încearcă să fie atent atunci când ține un obiect fragil, atunci „DA”.</p>	<p>pentru copii.</p> <p>3. Îndemnați să deseneze mai des împreună cu copilul, pentru a-l încuraja să repete desene simple ale adulților.</p> <p>4. Recomandați părinților să acorde atenție dezvoltării organelor senzoriale ale copilului (vedere, auz, sensibilitate tactilă, olfactivă) în timpul diverselor activități, în jocuri, în activități educative; să acorde atenție culorilor, dimensiunilor, texturii obiectelor, rezistenței obiectului, volumului și intensității sunetelor, mirosului.</p> <p>5. Sfătuiți părinții să laude copilul întotdeauna pentru faptele sale bune și pentru sarcinile îndeplinite corect.</p>	<p>În tot acest răstimp nu lăsați copilul nesupravegheat.</p> <p>3. Petreceți timp cu copilul, colorând imagini și desenând desene simple cu linii drepte și mișcări circulare, acordați atenție formelor reprezentate și culorilor folosite.</p> <p>4. Apreciați și lăudați întotdeauna copilul pentru fapte bune și sarcini îndeplinite corect.</p>
ALIMENTAȚIA				
<p>INDICATOR IV</p> <p>Copilul crește în greutate și înălțime conform vârstei</p>	<p>1. Copilul adaugă în greutate și talie conform vârstei, pe care o are (Anexa 1).</p>	<p>1. Evaluați corespunderea dintre greutate și talie cu vârsta copilului (Anexa 1). Dacă copilul adaugă în greutate și înălțime, conform vârstei, atunci „DA”.</p>	<p>1. Cântăriți copilul nu mai puțin de 2 ori pe an și evaluați indicii în corespundere cu curbele de creștere (Anexa 1).</p> <p>2. Explicați rezultatele evaluării părinților sau îngrijitorilor.</p> <p>3. Consultați părinții cu privire la alimentația copilului.</p>	<p>1. Vizitați medicul de cel puțin 2 ori pe an pentru a evalua dezvoltarea fizică și nutriția copilului.</p> <p>2. Alimentați copilul de 3 ori pe zi din masa familiei și oferiți 2 mese suplimentare (gustări), inclusiv: legume, fructe, verdeață, carne, pește, boboase, produse lactate pentru copii, cereale (Anexa 2).</p> <p>3. Oferiți-i copilului o alimentație variată.</p>

COMPORTAMENT SĂNĂTOS ȘI SIGUR

<p>INDICATOR V Copilul este capabil să întrețină igiena personală și cea generală</p>	<p>1. Spală mâinile cu săpun, le clătește și le șterge cu prosopul, fiind supravegheat de către un adult. 2. Folosește veceul sau oala practic fără ajutor. 3. Se dezbracă de sine stătător, dar are încă nevoie de ajutor când se îmbracă. 4. Se străduie să îmbrace cioapii și să încalțe încălțămintea fără ajutorul adultului. 5. Folosește un șervețel atunci când își șterge nasul, gura, mâinile.</p>	<p>1. Rugați copilul să-și spele mâinile cu săpun și să le ștergă cu prosopul. Puteți să-l ghidați verbal sau să o faceți singur. Dacă copilul îndeplinește totul de sine stătător sau cu ghidarea adultului, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul folosește veceul sau oala, de sine stătător sau sub ghidarea adultului, atunci „DA”. 3. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul se dezbracă singur, dar se îmbracă cu ajutorul neînsemnat al adultului, atunci „DA”. 4. Rugați copilul să îmbrace cioapii și să se încalțe, dacă copilul se străduie să se descurce singur, atunci „DA”. 5. Rugați copilul să vă arate cum își șterge nasul și gura cu un șervețel, dacă îi reușește, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să dezvolte abilitățile de igienă la copil, spălarea pe mâini, ștergerea lor cu prosopul (sub ghidarea adulților), folosirea veceului (cu ajutor minimal), curățarea dinților, îmbrăcarea (cu ajutor), dezbrăcarea (de sine stătător), încălțarea și descălțarea (fără ajutor), folosirea șervețelului. 2. Îndemnați părinții să laude și să încurajeze copilul de fiecare dată când își spală mâinile, se îmbracă sau folosește veceul fără ajutor. 3. Amintiți părinților să discute frecvent cu copilul despre importanța respectării igienei personale (acoperirea gurii în timpul strănutului sau a tusei, spălarea pe mâini înainte de masă și după mersul la veceu). 4. Atenționați părinții să asigure copilul cu obiecte necesare de igienă personală.</p>	<p>1. Fiți alături de copil când acesta își spală mâinile. La necesitate, dvs. îi puteți da instrucțiuni succesive: „Deschide robinetul, umezește mâinile, săpunește-le, freacă mâinile una de alta, clătește-le, șterge-te cu prosopul”. 2. Încurajați copilul să folosească veceul de sine stătător sau cu minim ajutor, lăudați-l pentru acuratețe. 3. Asigurați-i copilului posibilitatea de a se dezbrăca, încălța de sine stătător și ajutați-l să se îmbrace, dacă are nevoie de ajutor. 4. Învățați copilul să folosească un șervețel (pentru a-și șterge nasul, gura, mâinile). 5. Asigurați-i copilului un mediu favorabil pentru dezvoltarea deprinderilor de igienă personală. Oferiți-i obiectele necesare de igienă personală pentru aceasta (periuță de dinți, păhărel pentru clătirea gurii, șervețele, prosop).</p>
<p>INDICATOR VI Copilul este capabil să identifice situațiile de risc și cele periculoase</p>	<p>1. Comunică adultului când are un disconfort sau îl doare ceva. 2. Cunoaște despre obiectele periculoase (aragazul, fierul de călcat, cuțitul).</p>	<p>1. Dacă puteți da exemple, când copilul comunică (verbal) despre o eventuală durere sau alt disconfort, atunci „DA”. 2. Arătați copilului imagini de obiecte: aragazul, priza, fierul de călcat, cuțitul, lingura, periuța de dinți, mașinuța-jucărie, cartea. Numiți fiecare obiect împreună cu copilul. Rugați copilul să indice cu degetul obiectele periculoase. Care din ele nu trebuie</p>	<p>1. Recomandați părinților să explice copilului despre situațiile periculoase și să-i amintească tot timpul despre regulile de securitate. 2. Amintiți despre asigurarea unui mediu lipsit de pericole pentru copil. 3. Recomandați părinților să povestească copilului despre stările de disconfort, provocate de unele boli, de exemplu: „mă</p>	<p>1. Atrageți atenția la faptul, că copilul deja poate comunica adultului dacă simte o durere sau un disconfort, cunoaște despre obiectele periculoase (aragaz, fier de călcat, cuțit etc.). 2. Povestiți copilului despre simptomele de bază (durere, tuse) și explicați-i, că e important să vă comunice despre acestea la timp. 3. Utilizați istorioare, povestiri</p>

		atinse? Care pot fi atinse? Dacă copilul arată corect obiectele periculoase (2-3 obiecte) și nepericuloase (2-3 obiecte), atunci „DA”.	doare burtica” sau “simt că mi-e cald” sau “mi-e frig” etc.	despre regulile de securitate personală în diferite situații (pe stradă, la magazin, în locuri publice, la terenul de joacă etc.). Amintiți-i permanent copilului despre acestea.
DEZVOLTAREA SOCIO – EMOȚIONALĂ				
DEZVOLTAREA SOCIALĂ				
INDICATOR VII Copilul este capabil să deosebească persoanele cunoscute și cele străine	1. Interacționează cu membrii apropiați ai familiei. 2. Se ține de mâna unei persoane apropiate, atunci când se află într-un loc necunoscut. 3. Repetă acțiunile și imită rolurile celor adulți („merge la magazin ca tata”, „gătește mâncare ca mama”).	1. Dacă puteți aduce exemple cum copilul interacționează cu alte persoane din proprie inițiativă, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple cum copilul se ține de mâna unei persoane apropiate atunci când se află într-un loc necunoscut, între persoane străine, atunci „DA”. 3. Dacă puteți aduce exemple cum copilul în timpul jocului repetă acțiunile și imită rolurile celor adulți, de exemplu „merge la magazin”, „gătește mâncare”, atunci „DA”.	1. Amintiți membrilor familiei să se afle mereu în preajma copilului, să-i citească și să se joace împreună, să-i răspundă mereu la întrebări. 2. Atenționați să țină permanent copilul de mână în locuri publice, precum și în cele necunoscute pentru copil. 3. Recomandați părinților să asigure copilul cu jucării inofensive și dezvoltative (“Căsuță”; “La magazin”; “Spital”; “În ospeție”; “Ziua de naștere” etc.).	1. Jucați-vă cu copilul, citiți-i cărți, cântați-i cântecele, răspundeți-i permanent la întrebări. 2. Țineți copilul de mână atunci când el are nevoie sau se află într-un loc public sau necunoscut. 3. Încurajați dorința copilului de a participa la jocuri dezvoltative (“La magazin”; “Spital”; “În ospeție” etc). Oferiți-i jucării, obiecte, accesorii, care corespund jocului respectiv.
INDICATOR VIII Copilul este capabil să comunice cu alți copii și cu adulții	1. Roagă adultul să se alăture jocului său. 2. Se încadrează în joc cu alt/alți copii. 3. Comunică cu copiii în timpul jocului (se îmbrățișează, oferă jucării, vorbește cu alți copii). 4. Copilul pune întrebări, inițiază o discuție.	1. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul roagă să vă jucați cu el, atunci „DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul se alătură jocului cu alți copii, atunci „DA”. 3. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează că copilul interacționează pozitiv în timpul jocului cu alți copii, atunci „DA”. 4. Dacă puteți da exemple de întrebări, pe care le pune copilul, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să se alăture întotdeauna la jocul copilului, atunci când acesta îi roagă, să-i ofere ajutor copilului în timpul jocului. 2. Îndemnați să încurajeze dorința copilului de a se juca cu alți copii, de a răspunde pozitiv la jocul inițiat de alt copil (de-a prinselea, de-a ascunselea, cu păpușile etc). 3. Sugerați părinților să manifeste interes și răbdare atunci când ascultă copilul, să nu întrerupă copilul și să-i răspundă la	1. Răspundeți pozitiv la inițiativa copilului de a vă juca în joaca propusă de el. 2. Susțineți jocul copilului cu alți copii. 3. Asigurați-i copilului posibilitatea de a se juca cu semenii lui. Stați alături de el pentru a-l ajuta să se joace. 4. Încurajați copilul să manifeste o atitudine grijulie față de alți copii (să le ofere o jucărie etc.). 5. Dați dovadă de răbdare atunci când ascultați copilul sau răspundeți la întrebările lui.

			<p>întrebările lui. Recomandați să susțină discuția la temele la care-l interesează pe copil.</p> <p>4. Sfătuiți părinții să susțină o atitudine grijulie față de alți copii și adulți.</p> <p>5. Amintiți de necesitatea de a învăța copilul regulile de comportament sigur/lipsit de pericole.</p>	<p>Povestiți istorioare, citiți cărți.</p> <p>6. Învățați copilul regulile de siguranță și de comportament lipsit de pericole. Avertizați copilul că nu trebuie să vorbească cu persoane străine (sa ia jucării, dulciuri etc.), în absența adulților apropiați.</p>
<p>INDICATOR IX Copilul este capabil să recunoască și să respecte asemănările și diferențele între oameni</p>	<p>1. Deosebește oamenii după gen și după vârstă.</p> <p>2. Imită sunetele acelei limbi în care se vorbește cu el.</p>	<p>1. Arătați-i copilului imagini în care sunt ilustrate persoane de diferit gen și vârstă. Puteți utiliza în acest scop ilustrațiile din „Povestea Ridichii”. Rugați copilul să indice unde este fetița, bunelul, bunica etc. Dacă copilul indică corect, atunci „DA”.</p> <p>2. Dacă vedeți că copilul se străduie să pronunțe corect sunetele vorbite și puteți da exemple, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să asigure copilului posibilități de a interacționa cu alți copii de diferit gen și vârstă. În timp ce examinează împreună imagini, să atragă atenția copilului la genul și vârsta persoanelor din imagini (fetița, mama, bunica etc.).</p> <p>2. Recomandați să încurajeze copilul să dea caracteristici legate de gen și vârstă persoanelor apropiate (să povestească despre copiii mici din anturajul lui etc.).</p> <p>3. Dacă copilul face parte dintr-o familie, în care se vorbesc mai multe limbi, sugerați părinților să nu amestece într-o frază cuvinte din diferite limbi.</p>	<p>1. Creați copilului condiții pentru a contacta cu persoane diferite (de diferit gen și vârstă).</p> <p>2. În timp ce examinați împreună imagini atrageți atenția copilului la persoane de diferit gen și vârstă (bunica, mama, tata, fetița etc.).</p> <p>3. Încurajați copilul să descrie persoanele din jurul său cu cuvinte legate de gen și vârstă (să povestească despre copiii mici din anturajul lui etc.).</p> <p>4. Asigurați copilului posibilitatea de a auzi diferite limbi, citiți-i cărți, cântați cântece. Nu utilizați cuvinte din diferite limbi în aceeași frază.</p>

<p>INDICATOR X Copilul se identifică ca persoană</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Se identifică ca personalitate, folosește prenumele „EU”, des spune „EU singur”. 2. Își spune numele când este rugat. 3. Își cunoaște genul (sunt fetiță/sunt băiețel). 4. Este insistent pentru a obține ce își dorește (se străduie să explice ce vrea, de ce are nevoie). 5. Manifestă interes față de felul în care arată („eu am părul lung”, „eu am ochii negri”, se privește în oglindă, își aranjează părul și hainele). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează că copilul folosește corect prenumele „EU” și „eu fac singur”, atunci „DA”. 2. Întrebați copilul cum îl cheamă, dacă răspunde corect, atunci „DA”. 3. Întrebați copilul dacă este fată sau băiat. Dacă răspunde corect, atunci „DA”. 4. Dacă puteți aduce exemple, care demonstrează cum copilul insistă pentru a-și atinge scopurile, atunci „DA”. Dacă copilul insistă prin plâns, agresivitate, atunci „NU”. 5. Dacă puteți aduce exemple cum copilul manifestă interes față de modul în care arată, atunci „DA”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Explicați părinților că e important să abordeze o atitudine binevoitoare în această perioadă de dezvoltare a copilului, să ia copilul în brațe, să-i dea mai multă libertate atunci când acesta are nevoie, să încurajeze copilul să folosească prenumele EU și să laude inițiativa lui de a face totul singur. 2. Recomandați să se adreseze către copil pe nume. De asemenea – să aibă grijă ca copiii să se numească pe nume în timpul jocului, să utilizeze anumite jocuri, pentru a memoriza numele copiilor. 3. Sfătuiți părinții să se facă copilului asocieri cu copii de același sex. 4. Îndemnați părinții să încurajeze dorința copilului de a fi independent și de a-și atinge scopul. Adulții trebuie să fie aproape pentru a ajuta copilul în orice moment. 5. Recomandați părinților să învețe copilul să aibă grijă de felul în care arată, să-și aranjeze părul, hainele. 6. Menționați să nu facă observație copilului atunci când acesta se află în compania altor copii pentru ca să nu-l obișnuiească, să nu ridice glasul la copil, să nu strige, să-i vorbească calm și liniștit. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Copilul folosește pronumele „EU”, zice adesea: „Eu fac singur”, vrea să facă totul cum dorește el. Uneori se comportă ca un bebeluș, alții – ca un adult. Fiți binevoitori față de copil la această etapă de dezvoltare. Luați copilul în brațe sau dați-i mai multă libertate atunci când acesta are nevoie. Astfel îl veți ajuta mult. 2. Încurajați copilul să-și spună numele. 3. Învățați copilul regulile de comportament, povestiți-i despre jucăriile și ocupațiile fetelor și ale băieților. 4. Încurajați dorința copilului de a se juca și a acționa de sine stătător, de a manifesta insistență în atingerea scopului. Adulții trebuie să fie aproape și să îl ajute atunci când acesta are nevoie de ajutor. 5. Învățați copilul să aibă grijă de felul în care arată, să-și aranjeze părul, hainele, să spele mânuțele murdare, fața. 6. Faceți observațiile necesare copilului doar atunci, când nu sunt alți copii și adulți în apropiere. 7. Dacă copilul a comis o greșală sau se comportă urât, nu ridicăți vocea la el și nu-l certați. Corectați împreună cu el greșelile și explicați-i cum trebuie să se comporte în asemenea situații, la necesitate – demonstrați-i.
--	---	--	--	--

DEZVOLTAREA EMOȚIONALĂ

INDICATOR XI

Copilul este capabil să recunoască, să transmită și să-și controleze emoțiile și sentimentele

1. Observă și recunoaște emoțiile și motivele exprimării emoțiilor proprii, precum și a altor persoane („mama e fericită pentru că am aranjat frumos jucăriile”).

2. Se liniștește rapid și se încadrează în jocuri sau altă activitate după ce se desparte de un om apropiat.

3. Încearcă să-și controleze emoțiile și dorințele (își reține plânsul, spune „nu se poate”, arătând spre un obiect interzis).

4. Imită emoții în timpul jocului („plânge” intenționat, se supără, exprimă satisfacție).

5. Compătimentește pe alții.

1. Dacă puteți aduce exemple, care ar confirma că copilul recunoaște (numește) emoțiile proprii, observă emoțiile altor oameni și le înțelege motivul, atunci “DA”.

2. Dacă puteți aduce exemple, care ar confirma că copilul mult timp nu se indispune, se liniștește repede, se încadrează în jocuri sau altă activitate după ce se desparte de un om apropiat, atunci “DA”.

3. Dacă puteți arăta exemple, care ar confirma că copilul își controlează emoțiile și dorințele, atunci “DA”.

4. Dacă puteți aduce exemple, care ar confirma că copilul imită emoțiile în timpul jocului, atunci “DA”.

5. Dacă puteți aduce exemple, care descriu cum reacționează copilul la altă persoană, care e indispusă, atunci “DA”.

1. Recomandați părinților să vorbească cu copilul despre diverse sentimente, pe care acesta le vede, precum și despre care sunt motivele apariției lor și cum se manifestă.

2. La despărțire sugerați să cuprindă copilul, să fie lăudat ca nu mai plânge, și să-l ajute ca acesta să se încadreze într-un joc sau o activitate ce i-ar sustrage atenția.

3. Recomandați părinților să-i ofere posibilitate copilului să-și manifeste emoțiile și dorințele prin jocuri, dansuri, desen etc. Prin astfel de activități trebuie de condus copilul spre emoții pozitive și spre dispoziție bună.

4. Propuneți părinților să învețe copilul să-și controleze emoțiile și dorințele. Este important ca adultul, de asemenea, să fie un exemplu pentru copil.

5. Amintiți, că este binevenit ca în jocurile pentru copii să se imite împreună cu copilul diverse stări emoționale.

6. Recomandați părinților să învețe copilul să compătimentească oamenii, animalele, păsările. Părinții trebuie să se străduie să fie un exemplu pentru copil și să nu lase fără atenție pe cei, care au nevoie de ajutor, sau pe acei, care vor să-și împărtășească bucuria.

1. Vorbiți cu copilul despre diferite emoții și sentimente (bucurie, tristețe etc.), despre felul în care acestea apar și cum se manifestă. Mențineți discuția, arătând exemple pe sine, pe jucării, pe imagini. Rugați copilul să arate ce simte și să manifeste emoțiile în jocuri.

2. Arătați fotografiile în care sunt exprimate diverse emoții pe chipul personajelor. Rugați copilul să recunoască și să numească aceste emoții. Vorbiți cu copilul despre ceea ce simte atunci când e supărat sau când e fericit etc.

3. Când copilul se desparte de o persoană dragă, propuneți-i să se joace, ca să-i sustrageți atenția spre activități. Ajutați copilul să manifeste emoții pozitive și dispoziție bună. Lăudați copilul pentru faptul că s-a calmat.

4. Manifestați o atenție deosebită atunci când copilul nu-și poate controla emoțiile. Ajutați-l să se liniștească, pe un ton calm spuneți-i cum ar trebui să reacționeze corect în astfel de situații. Nu-l certați, nu strigați la el, fiți un exemplu de comportament corect.

5. Oferiți copilului posibilitatea de a-și manifesta emoțiile prin diferite metode: dans, jocuri, desen, cântec etc.

				6. Nu pierdeți ocazia să compătimiți, să vă faceți griji, să vă bucurați pentru cineva împreună cu copilul. Nu lăsați fără atenție pe cei, care au nevoie de ajutor sau pe acei, care vor să-și împărtășească bucuria.
INDICATOR XII Copilul este mândru de reușitele proprii și crede în capacitățile sale	1. Arată cu satisfacție rezultatul unei activități, încununat cu succes (construcția unui turn, a unei piramide, a unui desen realizat). 2. Se străduie să fie de sine stătător (spune: „Eu fac singur”, îi place să-și adune lucrurile proprii, se grăbește „să facă un lucru important”).	1. Dacă puteți aduce exemple, care descriu cum copilul se laudă cu rezultatul unei activități încununat cu succes, atunci “DA”. 2. Dacă puteți aduce exemple, care confirmă că copilul tinde să fie de sine stătător, atunci “DA”.	1. Recomandați părinților să reacționeze cu atenție și grijă în cazul în care copilul se laudă cu succesele și rezultatele sale. 2. Recomandați să fie încurajată dorința copilului de a face ceva de sine stătător. Dacă adultul consideră că copilul nu se isprăvește, atunci poate să-i propună copilului ajutor. Însă copilul poate și să refuze ajutorul. 3. Sfătuiți părinții să laude copilul pentru îndeplinirea unor activități, chiar dacă acestea nu sunt perfecte, găsiți pentru ce să-l încurajați. 4. Recomandați părinților să ofere copilului jucării și obiecte doar inofensive pentru joacă și activități.	1. Manifestați grijă și susținere față de copil atunci când acesta se laudă cu un succes, un rezultat obținut de el. Bucurați-vă împreună cu copilul. 2. Creați condiții pentru ca copilul să poată singur să îndeplinească noi activități (diverse jocuri sau, în măsura posibilităților, să vă ajute în activitățile casnice). 3. Încurajați dorința copilului de a face ceva de sine stătător. Lăudați-l pentru rezultat. Lucrul casnic făcut împreună (prepararea bucatelor, sortarea hainelor, alte activități casnice) îl vor ajuta pe copil să-și formeze încrederea în sine și va accelera procesul de dezvoltare. 4. Dacă credeți că copilul nu se descurcă cu însărcinarea, puteți să-i propuneți ajutorul dvs. Copilul ar putea să refuze acest ajutor. În așa mod se dezvoltă tendința spre independență și perseverența de a-și atinge scopul. 5. Dragostea și timpul pe care îl acordați copilului, interesul de care dați dovadă, încrederea că o să reușească, încurajarea

				curiozității copilului, îl vor ajuta să-și dezvolte încrederea în sine și dorința de a cunoaște.
DEZVOLTAREA VORBIRII ȘI A COMUNICĂRII, A PREMIZELOR PENTRU CITIT ȘI SCRIERE				
COMUNICAREA				
INDICATOR XIII Copilul este capabil să asculte și să înțeleagă limba vorbită, precum și să o folosească pentru comunicare	1. Reacționează corespunzător la limba vorbită de către adult și rugămințile acestuia. 2. Folosește cuvinte și fraze de politețe („mulțumesc”, „te rog”, „buna ziua”, „la revedere”). 3. Pune multe întrebări. 4. Vorbește pe înțeles pentru persoanele apropiate.	1. Dacă puteți aduce exemple, care confirmă că copilul înțelege corect limbajul în care se comunică cu el, atunci "DA". 2. Urmăriți copilul, dacă în momentul discuției folosește cuvinte de politețe, atunci "DA". 3. Dacă puteți aduce câteva exemple de întrebări, pe care le pune copilul, atunci "DA". 4. Dacă limbajul copilului este înțeles cel puțin de cei apropiați, atunci "DA".	1. Recomandați părinților să comenteze mereu orice acțiune: "Ne-am trezit, mergem să ne spălăm, apoi ne îmbrăcăm", să încurajeze copilul să reacționeze corespunzător. 2. Îndemnați să încurajeze copilul să folosească cuvinte de politețe („mulțumesc”, „te rog”, „bună ziua”, „la revedere”) în situațiile corespunzătoare. 3. Propuneți, ca copilul să fie inclus mereu în discuție cu ajutorul întrebărilor deschise, pentru ca el să poată răspunde desfășurat („Ce faci? – Mă joc cu mașinuța albastră”). 4. Propuneți părinților să răspundă la întrebările copilului și să-l încurajeze să adreseze și el întrebări noi.	1. Comentați orice acțiune zilnică: "Ne-am trezit, mergem să ne spălăm, apoi ne îmbrăcăm", încurajați copilul să reacționeze adecvat. 2. Încurajați copilul să folosească cuvintele de politețe („mulțumesc”, „te rog”, „buna ziua”, „la revedere”). Lăudați-l, arătați că sunteți mândri că este amabil, politicos. 3. Răspundeți întotdeauna la întrebările copilului și încurajați-l să vă dea întrebări noi. 4. Jucați-vă cu copilul în asemenea jocuri, în care el să vă pună întrebări. Includeți copilul în discuție și puneți-i întrebări deschise, încurajați copilul să vă dea răspunsuri desfășurate („Ce faci? – Mă joc cu mașinuța albastră,,).
INDICATOR XIV Copilul este capabil să-și îmbogățească vocabularul și să demonstreze formarea vorbirii corecte	1. Folosește adjective în limbajul său (bun, frumos, rău, mic etc.). 2. Întreabă despre sensul cuvintelor necunoscute pentru el și despre denumirea obiectelor necunoscute. 3. Povestește despre evenimentele din trecut.	1. Dacă puteți aduce exemple, în care copilul folosește adjective în limbajul său, atunci "DA". 2. Dacă puteți aduce exemple, în care copilul întreabă despre semnificația unui cuvânt neînțeles de el sau despre denumirea unui obiect necunoscut pentru el, atunci "DA". 3. Dacă puteți aduce exemple de povești, pe care le spune copilul, despre evenimentele din trecut, atunci "DA".	1. Recomandați părinților să vorbească cu copilul, folosind propoziții în care să figureze adjective, să-l încurajeze să le utilizeze în vorbire. 2. Recomandați părinților să folosească cuvinte noi, să răspundă mereu la întrebările copilului despre semnificația cuvântului nou. 3. Sfătuiți părinții să dea întrebări copilului despre evenimentele ce au avut loc nu demult, la	1. Încurajați copilul să descrie oamenii și obiectele din jurul său, să descrie evenimentele importante, folosind adjective. 2. Încurajați copilul să vorbească cu propoziții complete, incluzând cuvinte noi, de asemenea, și adjective. 3. Folosiți cuvinte noi, răspundeți mereu copilului dacă el vă întreabă despre semnificația acestora.

		Puteți întreba copilul dacă ține minte evenimente, care au avut loc nu demult. Aceasta poate fi vizita la buni, jocurile pe terenul de joacă, o poveste nouă etc. Dacă copilul vă povestește în 2-3 fraze, atunci „DA”.	care a participat și el. să încurajeze copilul să povestească singur. 4. Menționați părinților să nu repete greșelile de vorbire ale copilului, dar să pronunțe cuvintele respective în formă corectă.	4. Dați întrebări copilului despre un eveniment din trecut, la care a participat și el. Încurajați-l să povestească singur. 5. Nu repetați după copil cuvântul sau fraza formulată incorect – spuneți imediat ceea ce a vrut să zică, pronunțând totul corect.
PREMIZE PENTRU CITIT				
INDICATOR XV Copilul manifestă interes față de cărți și recunoaște unele simboluri și litere	<ol style="list-style-type: none"> 1. Se uita la diverse materiale tipărite (cărți pentru copii, reviste, ziare, materiale publicitare etc.). 2. Arată în carte unde este textul și unde este imaginea. 3. Recunoaște cărțile sale preferate după imaginile și literele de pe copertă. 4. „Citește” o carte preferată. 5. Cere să i se citească de mai multe ori aceeași carte. 6. Memorează expresii, cuvinte din povestea preferată. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Propuneți copilului să privească o carte potrivită vârstei, cu imagini frumoase. Dacă cartea a prezentat interes și copilul o cercetează, atunci „DA”. 2. Uitați-vă împreună cu copilul într-o carte. Rugați-l să vă arate unde este imaginea și unde sunt scrise cuvintele (textul). Dacă copilul arată corect în carte unde se află textul și unde este imaginea, atunci „DA”. 3. Întrebați copilul dacă are o carte preferată. Cereți să o aducă. Dacă copilul a adus cartea pe care a numit-o, recunoscând-o după aspectul exterior, atunci „DA”. 4. Rugați copilul să „citească” această carte. Dacă copilul imită citirea, atunci „DA”. 5. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul că copilul cere să i se citească cartea preferată de mai multe ori, atunci „DA”. 6. Dacă puteți da exemple de expresii sau cuvinte dintr-o carte, pe care copilul le-a auzit de multe ori și pe care le repetă, atunci „DA”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandați părinților să procure copilului cărți corespunzătoare vârstei și să-i dezvolte interesul pentru acestea. 2. Propuneți să susțină inițiativa copilului de a citi sau de a reda conținutul cărții după imagini (imitație de lectură). 3. Recomandați părinților să nu refuze cererii copilului de a-i citi povestea preferată de mai multe ori. 4. Recomandați să utilizeze propoziții, expresii din povești în discuție, reamintind copilului din care anume poveste sunt acestea. 5. Propuneți părinților să citească ei înșiși cărți/ziare, astfel încât copilul să vadă acest lucru. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Invitați copilul să privească diverse materiale tipărite (cărți cu imagini, reviste, etichete de produse, materiale publicitare etc.). 2. Răsfoiți paginile unei cărți cu imagini și rugați copilul să arate unde este textul și unde sunt imaginile. Priviți-le împreună. 3. Cereți copilului să vă aducă o carte, descriindu-i imaginea de pe copertă și spunându-i exact denumirea. 4. Folosiți fraze, expresii din povești; reamintiți copilului din care poveste sunt. Încurajați-l să repete textul memorat al poveștii. 5. Arătați un exemplu de dragoste pentru lectură. Copilul trebuie să vadă că și dvs. citiți cărți.

PREMIZE PENTRU SCRIERE				
INDICATOR XVI Copilul poate îndeplini activități legate de scriere și înțelege unele simboluri	1. Desenează linii strâmbe și cercuri incorecte. 2. Desenează o linie orizontală. 3. Desenează puncte. 4. Colorează imaginea, uneori depășind conturul. 5. Desenează pe nisip și pământ (cu degețelul, un bețișor, cu o pietricică etc.). 6. Imită scrisul în timpul unui joc („face” temele, „scrie” o scrisoare).	1. Rugați copilul să deseneze o linie și un cerc. Dacă încearcă și desenează, chiar și inexact, cu câteva linii, atunci „DA”. 2. Arătați copilului cum să deseneze o linie orizontală dreaptă. Cereți-i să deseneze la fel. Dacă încearcă și desenează, chiar și inexact, câteva linii, atunci „DA”. 3. Cereți copilului să deseneze puncte. Dacă copilul desenează puncte (mici sau accentuate), atunci „DA”. 4. Cereți copilului să coloreze desenul. Dacă copilul colorează un desen, chiar dacă nu respectă întotdeauna conturul/forma, atunci „DA”. 5. Dacă puteți da exemple, care descriu cum desenează copilul cu un obiect ascuțit pe nisip și pe pământ, atunci DA. 6. Rugați copilul să „scrie o scrisoare” tatălui (bunicilor, fratelui). Dacă copilul imită o scrisoare („scrie” linii mici ondulate etc.), atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să demonstreze copilului poziția corectă în timp ce desenează. 2. Sfătuiți părinții să ofere copilului diverse mijloace pentru desen. 3. Recomandați să asigure copilului diverse suprafețe pentru desen (o foaie de hârtie, un suport pentru pictat, o tablă etc.).	1. Încurajați copilul să deseneze linii orizontale, cercuri etc. 2. Încurajați copilul să deseneze cu un băț pe pământ neted sau nisip. 3. Încurajați copilul să imite adultul care scrie. 4. Oferiți copilului cărți de colorat adecvate vârstei. 5. Amintiți-vă, că uneori copilul poate depăși conturul unei imagini atunci când colorează. 6. Asigurați, pe cât e posibil, mai multe foi de hârtie de diferite dimensiuni și texturi, precum și alte suprafețe pentru a desena (tablă, țesătură, nisip etc.).
DEZVOLTAREA COGNITIVĂ				
GÂNDIREA DEMONSTRATIVĂ				
INDICATOR XVII Copilul demonstrează abilitatea de a explora obiecte și de a însuși funcțiile acestora	1. Însușește noi modalități de utilizare a jucăriilor și obiectelor. 2. Utilizează diverse obiecte ca instrumente pentru a studia, a cunoaște.	1. Dacă puteți da exemple, care descriu felul în care copilul folosește obiecte deja cunoscute în alte moduri, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul	1. Recomandați părinților să demonstreze copilului diferite moduri de activități cu jucării și obiecte. 2. Sfătuiți părinții să ofere copilului diferite obiecte pentru	1. Arătați copilului diferite moduri de a se juca cu jucării și obiecte (păpușa: face baie, se plimbă, mănâncă, doarme; batista: ca o mantie, ca o față de masă, ca o cuvertură).

	<p>3. Explică relații cauzale simple ale fenomenelor naturii (de exemplu, dacă arborii se clatină, înseamnă că vântul bate).</p> <p>4. Explică cauzele și consecințele evenimentelor, care i s-au întâmplat (de exemplu, "eu m-am lovit și m-a durut").</p>	<p>a folosit diverse obiecte ca instrumente pentru a studia, a cunoaște, atunci „DA”.</p> <p>3. Arătați copilului o poză cu vânt puternic, o fetiță și un copac. Întrebați-l: „Fetiței din această imagine îi este cald sau frig? De ce? De unde știi?». Dacă copilul răspunde în conformitate cu imaginea, atunci „DA”.</p> <p>4. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul explică cauzele și consecințele evenimentelor care i s-au întâmplat, atunci „DA”.</p>	<p>a învățat lucruri noi și a însuși experiențe noi. De asemenea, să încurajeze copilul să studieze proprietățile anumitor obiecte.</p> <p>3. Recomandați părinților, ca prin întrebări, să-l determine pe copil să înțeleagă cele mai simple efecte ale fenomenelor naturii (de exemplu, dacă arborii se clatină, înseamnă că bate vântul) și ale evenimentelor care s-au întâmplat ("eu m-am lovit și m-a durut").</p> <p>4. Atenționați, să asigure un mediu sigur pentru copil (jucării, obiecte de uz casnic).</p>	<p>2. Oferiți-i copilului acces la obiecte sigure cu care se pot studia proprietățile altor obiecte și fenomene (cântare, linguri, păhărele marcate pentru măsurat), încurajați-l să studieze pentru ce sunt folosite și cum.</p> <p>3. Permiteți-i copilului să examineze obiectele și să atragă atenție la diverse efecte (dacă se adăugă vopsea într-un pahar cu apă, acesta își va schimba culoarea; dacă incluzi lanterna, poți vedea mai bine lucrurile).</p> <p>4. Întrebați copilul ce vede, cum s-au schimbat lucrurile, de ce? Cu întrebări ca acestea, puteți să determinați copilul să înțeleagă cele mai simple relații cauzale ale fenomenelor naturii (de exemplu, dacă copacii se clatină, atunci bate vântul).</p> <p>5. Discutați cu copilul evenimentele cotidiene, atenționând la cauze și efecte („M-a durut pentru că m-am lovit”; „A devenit cald pentru că mi-am pus un pulover”; „Mi-a plăcut serbarea pentru că am primit cadouri”).</p>
<p>INDICATOR XVIII Copilul demonstrează noțiuni/reprezentări matematice inițiale</p>	<p>1. Copilul repetă seria numerelor, numărând până la cinci.</p> <p>2. Arată grupuri de obiecte care sunt diferite ca număr (până la 3) (arată unde este 1 cub; arată unde sunt 2 cuburi; arată unde sunt 3 cuburi).</p> <p>3. Grupează obiectele după culoare (roșu, galben, albastru, verde).</p>	<p>1. Rugați copilul să numere până la cinci. Dacă numără până la cinci, atunci „DA”.</p> <p>2. Plasați în fața copilului 3 grupuri de cuburi identice. În primul grup – 1 cub, în al doilea – 2, în al treilea – 3. Rugați copilul să arate unde sunt trei cuburi, apoi – unde două și, în final, unde un cub. Dacă copilul îndeplinește</p>	<p>1. Recomandați părinților să utilizeze în jocuri și activități cotidiene cu copilul, numerele de până la 5, cântând cântece și citind poezii, care conțin numere.</p> <p>2. Propuneți părinților să utilizeze în interacțiunea cotidiană cu copilul jocuri în care să se determine numărul de obiecte (până la 3) din diferite grupuri.</p>	<p>1. Utilizați numere de până la 5 în jocuri și activități cotidiene, cântați cântece și citiți poezii, în care se conțin numere („Avem nevoie de încă două farfurii”), numărați degețele pe mână, numărați pașii cu copilul atunci când urcați scările. Arătați copilului imaginea unui animal și rugați-l să numere câte degete/</p>

	<p>4. Găsește în imediata apropiere obiecte de o formă anumită (rotunde: minge, ceas; pătrate: cutie, tablou; triunghiulare: piramidă, tobogan).</p> <p>5. Aranjează obiectele ca mărimă în ordine crescătoare și descrescătoare, în număr de până la 3 (pune unul în altul, le plasează pe o suprafață unul câte unul).</p> <p>6. Distinge noțiunile de „unul”, „mult”, „mai mult”, „mai puțin”.</p> <p>7. Arată mâinile dreapta și stânga cu ajutorul adultului (arata mâna dreaptă, cu care se ține lingura – pentru dreptaci!).</p>	<p>toate sarcinile, atunci „DA”.</p> <p>3. Plasați în fața copilului cartonașe roșii, albastre, verzi și galbene și inele de la o piramidă (sau alte obiecte) de aceeași culoare. Cereți copilului să pună un inel de aceeași culoare pe fiecare cartonaș: roșu pe cartonașul roșu, albastru – pe cel albastru etc. Dacă copilul sortează corect obiectele de cel puțin 3 culori, atunci „DA”.</p> <p>4. Spuneți copilului să găsească în imediata apropiere obiecte asemănătoare unui cerc/ pătrat/ triunghi. Dacă copilul corelează corect obiectele și formele, atunci „DA”.</p> <p>5. Rugați copilul să aranjeze niște recipiente/containere într-o ordine descrescătoare: de la cel mai mare la cel mai mic. Dacă copilul plasează corect cel puțin 3 obiecte, atunci „DA”.</p> <p>6. Arătați copilului cartonașe care conțin imagini: 1 iepuraș, 9 iepurași, un buchet de 3 margarete, o poiană cu margarete. Cereți-i să arate unde sunt mai multe flori: într-un buchet sau într-o poiană? Rugați copilul să arate o imagine care arată: 1) 1 iepuraș, 2) mulți iepurași. Dacă copilul arată corect toate imaginile, atunci „DA”.</p> <p>7. Cereți copilului să ridice mâna dreaptă, apoi mâna stângă. Dacă copilul arată corect, atunci „DA”.</p>	<p>3. Propuneți să studieze culorile (roșu, galben, albastru, verde) în jocuri și în interacțiunea de zi cu zi, să grupeze obiecte, cartonașe după culori.</p> <p>4. Recomandați părinților să folosească zilnic cuvinte, care indică formele, culorile și dimensiunile obiectelor și ale jucăriilor (rotunde, pătrate, această minge este mai mare, mai mică etc.) și să le grupeze, în funcție de forma, culoarea, precum și dimensiunea lor.</p> <p>5. Propuneți părinților să se joace în jocul de tipul „Găsește forma” – pentru a găsi în imediata apropiere obiecte de o formă anumită.</p> <p>6. Recomandați utilizarea jocurilor și jucăriilor, cartonașelor care necesită plasarea lor în ordine crescătoare/descrescătoare (păpuși, piramide, cuburi).</p> <p>7. Recomandați să învețe copilul prin joc să facă distincția între noțiunile „unul”, „mult”, „mai mult”, „mai puțin”.</p> <p>8. Sfătuiți părinții să denumească întotdeauna mâna, care trebuie să efectueze acțiunea, precum și să arate mâna dreaptă și mâna stângă.</p>	<p>urechi/ochi...are).</p> <p>2. În jocurile și în interacțiunea zilnică cu copilul, numărați obiectele (până la 3) din diferite grupuri (arată unde este 1 cub; arată unde sunt 2 cuburi; arată unde sunt 3 cuburi).</p> <p>3. Cu orice ocazie, în formă de joc, studiați cu copilul culorile (roșu, galben, albastru, verde). Grupați obiecte, cartonașe după culori („adu-mi toate jucăriile galbene”, „privește în jurul tău, ce vezi tu de culoare verde, numește-mi!” „Pune obiectele roșii în cutia roșie”).</p> <p>4. În prezența copilului, folosiți cât mai frecvent cuvintele ce desemnează forma, culoarea și dimensiunile obiectelor și ale jucăriilor (rotunde, pătrate, această minge este mai mare, mai mică etc.) și grupați-le în funcție de formă, culoare, dimensiunea lor.</p> <p>5. Jucați-vă cu copilul în jocuri de genul „Găsește forma”, în care copilul trebuie să găsească în imediata apropiere și să numească obiecte cu o formă anume (rotundă – o minge, un ceas, un balon; un pătrat – o cutie, un tablou; un triunghi – o piramidă, un tobogan).</p> <p>6. Jucați-vă cu copilul cu jucării, care necesită plasarea lor în ordine crescătoare /descrescătoare (păpuși, piramide, cuburi). Lăsați copilul să le pună una în cealaltă, să le așeze pe o suprafață</p>
--	---	--	--	--

				<p>una câte una. Utilizați carto- nașe pentru a învăța copilul să aranjeze obiectele după mărime în ordine crescătoare și descres- cătoare (până la 3 obiecte).</p> <p>7. Folosiți în vorbire și învățați copilul în timpul jocului și în co- municarea cotidiană să distingă noțiunile de „unul”, „mult”, „mai mult”, „mai puțin”.</p> <p>8. Denumiți întotdeauna mâna sau piciorul care trebuie să efectueze o acțiune („dă-mi mâna dreaptă”, „fixează papucul stâng”), arătați copilului mâna dreaptă și cea stângă („Mâna dreaptă cu care se ține lingura, arat-o” – pentru dreptaci!).</p>
CUNOAȘTEREA LUMII ÎNCONJURĂTOARE				
INDICATOR XIX Copilul cunoaște lumea în- conjurătoare prin observări și acțiuni	<p>1. Înțelege legătura între fe- nomenele naturii și acțiunile oamenilor din jurul său (când ploaie, mama ia o umbrelă; când soarele strălucește, ne punem un chipiu sau o pălă- rie și ne jucăm la umbră).</p> <p>2. Are idei despre mijloacele de transport, caracteristice locului său de reședință.</p> <p>3. Știe despre activitățile de muncă ale adulților apropiați (mama spală vasele, face curat prin casă; tata hrănește animalele domestice/de companie).</p> <p>4. Folosește obiecte și mi- mează diverse acțiuni în joc, înlocuindu-le pe cele adevă- rate – „ca și cum asta ar fi.”</p>	<p>1. Puneți în fața copilului un set de imagini: una mare, în care e reprezentată „vara”, cu un soare luminos și 3 mici, cu imaginea unui morcov, unui chipiu și a unui ursuleț. Rugați copilul să aleagă din cele trei imagini mici obiectul necesar, potrivit pentru vară. Întrebați-l: „Ce ar trebui să ei cu tine dacă soarele strălucește puternic și este foarte cald?” Dacă copilul indică spre chipiu, atunci „DA”.</p> <p>2. Puneți în fața copilului mai multe imagini, în care să fie reprezentat un autobuz, un microbuz, o mașină mică, un ca- mion, un tractor, un avion, o navă maritimă. Întrebați-l „Ce este pe imagine?” Dacă copilul numește</p>	<p>1. Recomandați părinților să ur- mărească împreună cu copilul și să-i demonstreze acestuia legă- tura dintre obiecte și fenomene naturale (când ninge, îmbrăcam cizme etc.).</p> <p>2. Propuneți părinților să ur- mărească transportul în care se plimbă copilul și pe care îl văd în localitatea în care locuiește.</p> <p>3. Recomandați să comenteze (să numească) copilului activi- tățile, pe care el le desfășoară, precum și activitățile altor persoane.</p> <p>4. Sugerați să simuleze /mode- leze în timpul jocului cu copilul succesiunea acțiunilor, folosind obiecte de înlocuire.</p>	<p>1. Faceți plimbări cu copilul în parc, până la izvor pentru dez- voltarea cunoștințelor despre mediul înconjurător, precum și pentru obținerea unor impresii despre fenomenele naturii și activitățile umane conexe. Povestiți copilului despre ele, demonstrându-i diferite acțiuni și explicându-le (când plo- uă, mama ia o umbrelă; când soarele strălucește puternic, ne punem un chipiu sau o pălărie și ne jucăm la umbră).</p> <p>2. Numiți copilului tipul de trans- port în care mergeți cu el sau pe care îl vede copilul. Povestiți-i despre aceste vehicule (trolei- buz, autobuz, mașină mică de pasageri, microbuz etc.).</p>

	(ia un pieptene sau o cutie mică și folosește pe post de telefon etc.). 5. Simulează/modelează evenimentele deja petrecute, respectând succesiunea acțiunilor (sărbătorirea zilei de naștere, vizita la medic, mersul la magazin pentru cumpărături).	corect cel puțin 3 mijloace de transport, atunci „DA”. 3. Cereți copilului să vorbească despre cum lucrează mama acasă și cum lucrează tata. Ce face mama acasă? Ce face tata? Dacă copilul știe și vorbește despre activitățile de muncă ale adulților apropiați, atunci „DA”. 4. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul folosește acțiuni de înlocuire și obiecte de înlocuire („ca și cum asta ar fi...”) în formă de joc, atunci „DA”. 5. Dacă puteți da exemple, care descriu modul, în care copilul modelează/simulează evenimente din trecut, respectând succesiunea reală a acțiunilor din joc, atunci „DA”.		3. Comentați cu voce tare activitățile de muncă și acțiunile altor oameni. Încurajați copilul să numească activitățile de muncă ale persoanelor apropiate (mama spală vasele, face curat prin casă; tata hrănește animalele de companie etc.). 4. Participați la jocul copilului, ajutându-i să simuleze /modeleze succesiunea acțiunilor (pentru oaspeți așezăm masa (articole substitutive: inele din piramidă – pe post de covrigi, mozaicuri mari sau pietricele – dulciuri; „întâlniți-i” pe invitați, „invitați-i” la ceai, „acceptați” felicitări și cadouri, „petreceți” oaspeții).
INDICATOR XX Copilul observă/urmărește obiectele și fenomenele din natura vie și cea neînsuflită	1. Numește și arată părțile corpului animalului, precum și funcțiile acestora (cu ochii privește, cu nasul miroase, cu urechile ascultă, cu labele merge etc.). 2. Pune întrebări simple despre natura vie și cea neînsuflită („Unde doarme ursul?”, „Unde este soarele?” „De unde curge apa?” etc.). 3. Știe că plantele și animalele cresc și se schimbă (un firicel mic va crește și va deveni un tufiș mare; un motănaș mic va crește și va deveni o pisică mare etc.).	1. Arătați copilului imaginea unei vaci (sau a unui alt animal) și întrebați: „Te rog să-mi arăți unde-s picioarele vacii? Ce face vaca cu ele? Unde sunt ochii vacii? Unde sunt urechile? Pentru ce sunt urechile?» Dacă copilul arată corect părțile corpului animalului și funcțiile acestora, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple de întrebări, pe care le pune un copil despre natura vie (animală) și cea neînsuflită, atunci „DA”. 3. Puneți în stânga copilului 2 cartonașe mari cu imaginea unui motănaș/copac mic. În dreapta	1. Recomandați părinților să discute cu copilul despre animale, părțile corpului acestora și funcțiile, care le ajută să se adapteze și să supraviețuiască. 2. Recomandați să răspundă întotdeauna la întrebările copilului și să fie lăudat pentru curiozitate. 3. Propuneți să organizeze urmăriri/observări pe termen lung asupra unor lucruri, împreună cu copilul, revenind periodic la obiectul observării. Sfătuiți să menționeze neapărat schimbările care s-au produs între timp. 4. Propuneți să povestească	1. Vorbiți cu copilul despre animale, părțile corpului acestora și funcțiile, care le ajută să se adapteze și să supraviețuiască (cu ochii privește, cu nasul miroase, cu urechile ascultă, cu labele merge etc.). Asigurați copilului accesul la cărți și imagini, care înfățișează animale și încurajați-l să numească trăsăturile caracteristice ale aspectului animalelor, părțile corpului lor și să numească funcțiile acestora. 2. Răspundeți întotdeauna la întrebările copilului („Unde doarme ursul?”, „Unde este soarele?” „De unde curge apa?” etc.).

	<p>4. Poate distinge obiecte din natura vie și cea neînsuflețită (dintr-o serie de imagini selectează două grupuri: cu natură vie și cu cea neînsuflețită).</p> <p>5. Cunoaște și numește proprietățile materialelor naturale, ale obiectelor vii și neînsuflețite (culoare, dimensiune, formă, duritate, moale, pufos, înțepător, cald, rece, uscat, umed etc.).</p> <p>6. Distinge ziua și noaptea (soarele strălucește în timpul zilei, iar noi ne jucăm, noaptea este întuneric și noi dormim).</p>	<p>copilului puneți niște cartonașe mici pătrate cu imaginea unei pisici adulte, unui copac mare, unui câțel, unei flori. Spuneți-i copilului: „Acesta este un motănaș mic, te rog, arată-mi ce va deveni când va crește? Alege imaginea potrivită». „Uite, acesta este un copac mic. Te rog să găsești imaginea, care arată cum va deveni când va crește”. Dacă copilul îndeplinește corect ambele sarcini, atunci „DA”. Dacă cel puțin o sarcină o îndeplinește incorect, atunci „NU”.</p> <p>4. Pregătiți niște cartonașe, care reprezintă obiecte din natura vie (animată) și cea neînsuflețită (păsări, mere, iepuri, piatră, fulgi de zăpadă). Arătându-i copilului o imagine, întrebați-l ce este acolo reprezentat – un obiect viu sau unul neînsuflețit. Dacă copilul a făcut mai mult de două greșeli, atunci „NU”.</p> <p>5. Plasați în fața copilului cartonașe cu imaginile unei pietre, unui motănaș, unui arici, unei înghețate, unui pahar cu ceai și a unui peștișor. În mod succesiv, adresați copilului întrebări: „Găsește un obiect solid” (piatra). „Cum este motănașul?” (pufos). „Cum este ariciul?” (ghimpos). „Cum e înghețata?” (rece). „Cum e ceaiul?” (fierbinte). „Cum e peștele?” (umed). Dacă copilul răspunde corect cel puțin la 4 întrebări, atunci „DA”.</p>	<p>copilului povești inventate despre obiecte din natură, subliniind apartenența lor la natura vie sau cea neînsuflețită. Recomandați să încurajeze copilul să povestească despre fenomenele naturii, obiecte din natura vie și cea neînsuflețită.</p> <p>5. Recomandați părinților să vorbească cu copilul și să-i povestească despre natura din jur, despre proprietățile materialelor naturale și cele ale obiectelor vii și care nu sunt vii (culoare, dimensiune, formă, duritate, moale, pufos, ghimpos, cald, rece, uscat, umed etc.).</p> <p>6. Recomandați să ofere copilului oportunitate și timp de a explora mediul înconjurător, să încurajeze relatările copilului și gândurile expuse privind un eveniment sau un fenomen natural.</p> <p>7. Îndemnați părinții să utilizeze cât mai frecvent, în comunicarea cu copilul, noțiunile de „zi” și „noapte” și să le diferențieze împreună.</p>	<p>Lăudați-l pentru curiozitatea lui.</p> <p>3. Urmăriți împreună cu copilul aceleași obiecte (animale și plante) mult timp, revenind periodic la obiectul de urmărire/observare. Observați (și faceți fotografii) cu privire la schimbările, care au avut loc cu acestea, comparând fotografiile inițiale ale lor cu aspectul actual (am plantat un mic firicel, iar el a crescut și s-a transformat într-o tufă mare cu flori; am adus acasă un motănaș mic, iar el a crescut și a devenit o pisică mare etc.).</p> <p>4. Spuneți-i copilului povești inventate despre obiecte naturale, subliniind apartenența lor la natura vie (animale, plante) sau neînsuflețită (nisip, pietre, lut, pământ, munți, apă, aer, nori, vânt, stele, planete etc.). Încurajați-vă copilul să povestească despre fenomene naturale, obiecte din natura vie și cea neînsuflețită.</p> <p>5. Povestiți și vorbiți-i copilului despre ceea ce vă înconjoară în natură. Discutați, puneți întrebări și răspundeți la întrebările copilului. Concentrați-vă pe calitățile și proprietățile materialelor naturale și ale obiectelor vii și neînsuflețite (culoare, dimensiune, formă, duritate; moale, pufos, ghimpos, cald, rece, uscat, umed etc.). Oferiți copilului posibilitatea de a asculta discuțiile adulților despre vremea de</p>
--	---	--	--	---

		6. Întrebați copilul: „Când strălucește soarele, ziua sau noaptea?”, „Este lumină sau întuneric noaptea?”, „Acum ce este? Zi sau noapte?”. Dacă copilul a răspuns corect la toate cele trei întrebări, atunci „DA”.		afară, fenomenele naturale. 6. Folosiți mai des în vorbire cuvintele „zi” și „noapte”, întrebați-l pe copil cum se deosebesc ele, ce fac copiii în timpul zilei, ce fac noaptea.
INDICATOR XXI Copilul are o imagine despre om	1. Denumeste funcțiile părților corpului uman (urechile ascultă, ochii privesc, limba vorbește etc.). 2. Distinge adulții și copiii după exterior (aceasta este o tanti, asta-i bunica, acesta este un bebeluș).	1. Întrebați copilul: „Ce fac urechile? ... Dar ochii? ... Dar picioarele?” Dacă copilul răspunde corect la toate întrebările, atunci „DA”. 2. Arătați copilului o imagine cu persoane de vârstă diferită. De exemplu, puteți utiliza ilustrațiile din basmul „Ridichea”. Cereți copilului să arate unde sunt adulții, copiii. Dacă copilul arată corect, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să arate copilului părțile corpului omului și să-i povestească despre funcțiile acestora. 2. Sugerați părinților să atragă atenția copilului la ceea ce îi deosebește pe copii de adulți.	1. Vorbiți cu copilul de ce omul are nevoie de ochi, urechi, limbă, picioare, mâini etc. 2. Atrageți permanent atenția copilului la asemănările și diferențele dintre aspectul adulților și cel al copiilor, în imagini, fotografii, videoclipuri (aceasta este o tanti, asta-i bunica, acesta este un bebeluș).
INDICATOR XXII Copilul manifestă curiozitate și capacitate de acțiune activ, independent	1. Pune întrebări, începând cu cuvinte întrebătoare „de ce”, „când”, „cum”, „pentru ce”. 2. Arată interes pentru evenimente, noi povești, povestiri. 3. Vociferează o dorință pentru ceea ce vrea să facă. 4. Alege o activitate dintre opțiunile propuse de adulți (ne vom juca cu mingea sau vom balansa în scrânciob?). 5. Urmărește cum se joacă alți copii, se joacă alături de alți copii. 6. Încearcă să ia decizii de sine stătător în situații dificile pentru el (să-și restituie jucăria pe care i-a luat-o un alt copil).	1. Dacă puteți da exemple de întrebări, pe care copilul le pune, începând cu cuvintele „de ce”, „când”, „cum”, „pentru ce”, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul arată interes pentru evenimente, noi povești, povestiri, atunci „DA”. 3. Dacă puteți da exemple, care confirmă, că copilul propune idei, despre cum vrea să petreacă timpul, ce vrea în continuare să facă, atunci „DA”. 4. Dacă puteți da exemple, care confirmă, că copilul alege o activitate din variantele propuse de adulți, atunci „DA”.	1. Recomandați părinților să ofere copilului posibilitatea de a pune întrebări, să încurajeze un copil timid să fie curios. Să se răspundă la toate întrebările copilului în mod clar, cu răbdare, pe un ton calm, să încerce să-i ofere informații suplimentare. 2. Recomandați părinților să-i spună copilului povești înainte de culcare, să-i povestească istorioare, în timp ce se plimbă, despre evenimente interesante, povești despre animale, amintiri din copilărie etc. 3. Recomandați să asigure copilului condiții pentru activitatea aleasă de el (spațiu, jucării, obiecte, cărți etc.), de asemenea	1. Încurajați copilul să pună întrebări, încurajați-l pentru curiozitate („De ce latră câinele?”, „Când vom merge la bunica?”, „Cum să construim un castel?” „De ce să udăm florile?”). 2. Răspundeți întotdeauna binevoitor și cu răbdare la întrebările copilului, străduindu-vă ca răspunsul să-i fie clar. Oferiți mai multe informații cu privire la problema care-l interesează pe copil. 3. În timpul plimbărilor cu copilul, înainte de a merge la culcare, vorbiți despre ceea ce vedeți în jur, spuneți-i despre evenimente interesante, povestiți-i despre animale, amintiri din copilărie.

		<p>5. Dacă puteți da exemple, care confirmă, că copilul are un interes pozitiv pentru jocul celorlalți copii, atunci „DA”.</p> <p>6. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul încearcă să ia decizii de sine stătător în situații dificile pentru el, atunci „DA”.</p>	<p>să-i încurajeze inițiativa.</p> <p>4. Îndemnați să încurajeze dorința copilului de a face ceea ce-i place, să se joace, folosind materiale improvizate (cutii goale, ambalaje, bucăți de țesătură, materiale naturale etc.).</p> <p>5. Recomandați să asigure copilului posibilitatea de a se juca alături de alți copii.</p> <p>6. Recomandați părinților să ofere copilului modele de comportament corect în situații dificile.</p>	<p>4. Oferiți copilului suficient spațiu și timp pentru activitatea pe care o alege. Propuneți-i să aleagă o ocupație dintre variantele pe care i le-ați propus (ne vom juca cu mingea sau vom balansa în scrânciob?). Încurajați inițiativa copilului și acordați atenție preferințelor acestuia.</p> <p>5. Încurajați dorința copilului de a face ceea ce iubește, să se joace, folosind materiale improvizate (cutii goale, pachete, bucăți de țesături, materiale naturale etc.).</p> <p>6. Oferiți copilului posibilitatea de a se juca alături de alți copii, pentru ca el să poată urmări cum se joacă alți copii.</p> <p>7. Spuneți-i copilului ce trebuie să facă într-o situație dificilă pentru el. Încurajați-l pentru deciziile și acțiunile independente corecte în astfel de cazuri (pentru a returna jucăria pe care i-a luat-o alt copil, să se adreseze politicos, fără a o smulge din mâini). Oferiți-i copilului posibilitatea de a rezolva singur problemele, intervenind doar atunci, când copilul cere sau când este foarte supărat.</p> <p>8. Bucurați-vă de succesul copilului și încurajați-l în caz de eșec.</p>
--	--	--	--	---

DEZVOLTAREA CREATIVĂ ȘI ESTETICĂ

INDICATOR XXIII

Copilul manifestă interes față de artă

1. Se Implică în activități artistice și de joc, legate de arte (cântec, dans, poezie, desen, modelare, aplicație).

2. Reacționează la muzica preferată în mai multe moduri: cântând, efectuând mișcări de dans (se răsuște, bate cu piciorușul, implică vârful piciorului, călcâiul etc).

3. Se alătură altor copii în timp ce aceștia cântă și dansează.

4. Desenează pe un subiect sugerat (mama, mingea, drumul, gogoșa, iarba, soarele, gardul etc.).

5. Distinge manifestări de diferite emoții, stări de spirit ale personajelor din imagini, cărți, piese de teatru, basme, desene animate.

1. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul se implică în activități și jocuri legate de arte, atunci „DA”.

2. Dacă puteți oferi exemple de muzică preferată a copilului, precum și exemple, care confirmă faptul, că copilul reacționează la melodiile preferate, atunci „DA”.

3. Dacă puteți da exemple, care descriu modul în care copilul se alătură celorlalți în timp ce cântă și dansează, atunci „DA”.

4. Rugați copilul să deseneze soarele și un omuleț. Dacă copilul desenează, atunci „DA”.

5. Arătați copilului o poză cu o persoană veselă și una tristă. Cereți-i să arate persoana veselă din imagine ... apoi persoana tristă. Dacă copilul identifică corect emoțiile, atunci „DA”.

1. Recomandați să creeze ocazii pentru a desfășura activități creative și de joc (de sine stătător, cu ajutorul unui adult sau împreună cu alți copii), legate de artă (cântec, dans, poezie, desen, modelare, aplicație).

2. Propuneți părinților să asculte împreună cu copilul muzica preferată, să-l învețe cântece simple și mișcări de dans.

3. Sugați să ofere copilului posibilitatea de a cânta și de a dansa într-un grup cu alți copii.

4. Propuneți să asculte împreună cu copilul și să urmărească povești muzicale, desene animate, să danseze în ritm de muzică.

5. Recomandați părinților să propună copilului teme simple pentru desen (mama, mingea, drumul, gogoșa, iarba, soarele, gardul etc.)

6. Amintiți să atragă atenția copilului la manifestările emoțiilor, la starea de spirit a personajelor din imagini, din cărți, din piesele de teatru, desene animate. Sugați să învețe copilul să distingă aceste emoții.

1. Creați condiții și oferiți oportunitate copilului de a cânta, dansa, reclama poezii, desena, face aplicații de sine stătător, împreună cu adulții sau cu alți copii.

2. Ascultați împreună cu copilul muzica preferată, învățați cântecele simple și mișcări de dans.

3. Oferiți-i copilului posibilitatea de a cânta și de a dansa într-un grup cu alți copii.

4. Ascultați și urmăriți basme muzicale, desene animate cu copilul, dansați în ritmul muzicii.

5. Oferiți copilului diverse mijloace pentru desen și propuneți-i să realizeze un desen pe un subiect, cunoscut pentru el (mama, mingea, drumul, gogoșa, iarba, soarele, gardul etc.).

6. Atrageți atenția copilului la manifestările emoțiilor, la starea de spirit a personajelor din imagini, din cărți, din piesele de teatru, povești, desene animate. Învățați copilul să distingă aceste emoții.

<p>INDICATOR XXIV Copilul manifestă elemente de creativitate și independență în activitățile zilnice</p>	<p>1. Prezintă insistență în încercările de a efectua de sine stătător și corect o acțiune oarecare (de a se îmbrăca, de a asambla o piramidă etc.). 2. Își cunoaște lucrurile personale. Alege lucrurile care îi aparțin dintre altele și le folosește (obiecte de veselă, haine, jucării). 3. Își alege de sine stătător o ocupație, un joc. 4. Repetă de mai multe ori activitățile preferate (se joacă cu constructorul, modelează, desenează etc.).</p>	<p>1. Dacă ați observat și puteți da exemple despre cum copilul este insistent în încercarea de a efectua de sine stătător și corect o acțiune, atunci „DA”. 2. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul, că copilul își cunoaște lucrurile sale, atunci „DA”. 3. Dacă puteți da exemple, care confirmă faptul, că copilul își alege de sine stătător o ocupație, un joc, atunci „DA”. 4. Dacă puteți da exemple, care dovedesc că copilul repetă de mai multe ori activitățile preferate, atunci „DA”.</p>	<p>1. Recomandați părinților să ofere copilului posibilitatea de a desfășura de sine stătător acțiuni accesibile lui, intervenind doar atunci, când copilul este dezamăgit sau cere ajutor. Sfătuți să fie laudat copilul. 2. Recomandați să ofere copilului posibilitatea de a-și alege de sine stătător lucrurile personale, să-l învețe să nu ia lucrurile altora fără permisiune. 3. Îndemnați părinții să susțină dorința copilului de a-și alege de sine stătător o activitate, un joc. 4. Propuneți părinților să încurajeze copilul să se prefacă într-un anumit personaj, folosind diferite mijloace.</p>	<p>1. Oferiți copilului posibilitatea de a desfășura de sine stătător acțiuni accesibile lui, intervenind doar atunci, când copilul este dezamăgit sau cere ajutor. Lăudați-l pentru succesul său. 2. Respectați dorința copilului de a-și folosi lucrurile personale (haine, jucării, obiecte de veselă etc.). Învățați-l să nu ia lucrurile altora fără să ceară permisiune. 3. Susțineți dorința copilului de a-și alege propria ocupație, joc. 4. Propuneți copilului să se prefacă a fi un anumit personaj (mamă, tată, bunică, bunic, pisică, câine, urs, vulpe etc.). Alegeți sau confecționați împreună mijloace/atribute potrivite (măști, eșarfe, pălării, „urechi”, „cozi” etc.). 5. Încercați să nu vă distrageți copilul de la activitățile preferate (jocuri cu un constructor, modelare, desen etc.).</p>
---	---	--	---	--

SEMNE DE ÎNGRIJORARE / RISC (ALARMĂ)

Dacă observați astfel de simptome la copilul dvs., **consultați medicul!**

- Nu are interes față de jocuri.
- Se mișcă nesigur, deseori cade.
- Nu poate apuca și ține obiecte mărunte.
- Are poftă de mâncare redusă sau aceasta lipsește.
- Nu răspunde când e chemat pe nume.
- Nu comunică cu copiii și adulții.
- Prezintă modificări comportamentale (în deosebi, dacă a fost lăsat în grija altcuiva).
- Suge degetul mare, are enurezis nocturn.
- Nu poate să pronunțe fraze din câteva cuvinte.
- Nu poate să înțeleagă fraze simple, adresate lui.
- Nu răspunde prin „da” sau „nu” la întrebări simple.
- Nu exprimă în cuvinte necesitățile și dorințele sale.
- Lipsește interesul pentru joacă.
- Nu folosește obiecte de înlocuire în joc.
- Nu reacționează la alte persoane.

ANEXE

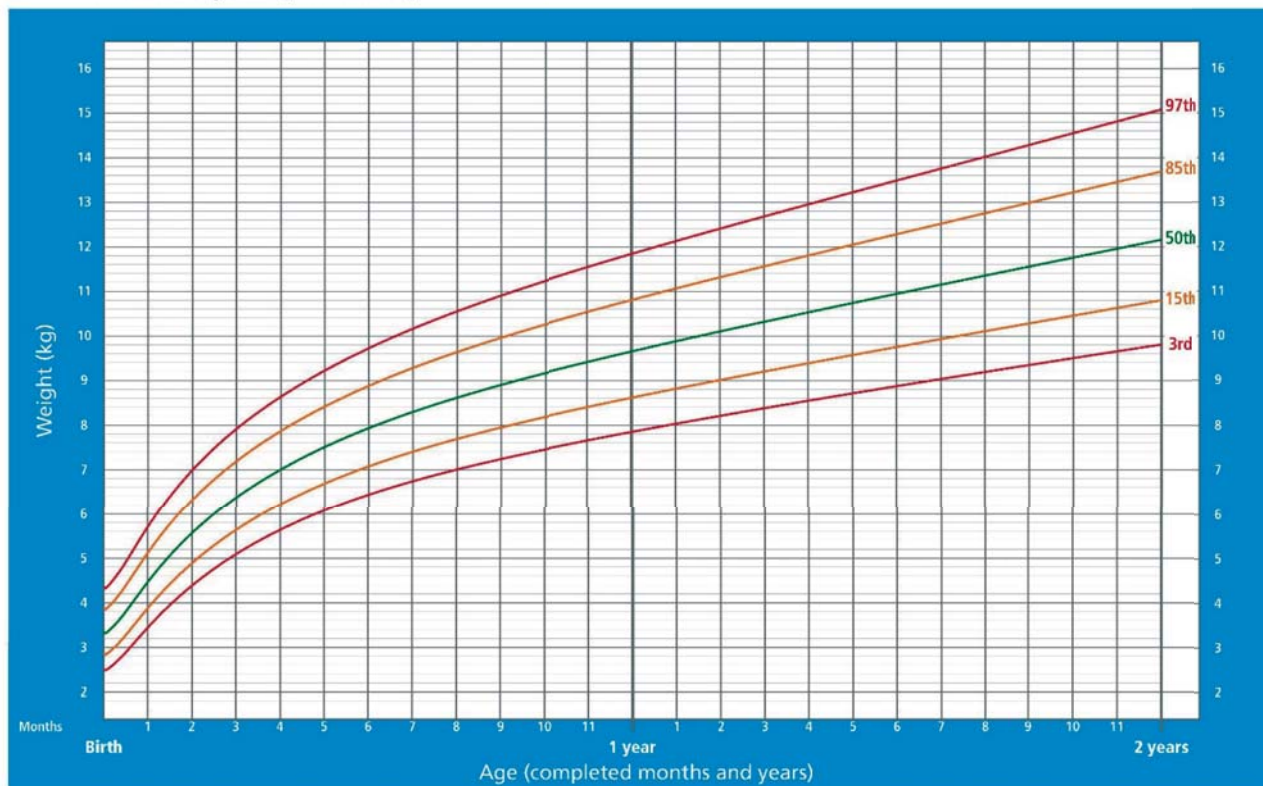
ANEXA NR. 1 (A)

CURBELE DE CREȘTERE. COPII CU VÂRSTA DE LA 0 PÂNĂ LA 5 ANI

Greutatea în funcție de vârstă: BĂIEȚI de la 0 până la 2 ani

Weight-for-age BOYS

Birth to 2 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

Greutatea (kg)

Vârsta (luni și ani împliniți)

Greutatea în funcție de vârstă: FETE de la 0 până la 2 ani

Weight-for-age GIRLS

Birth to 2 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

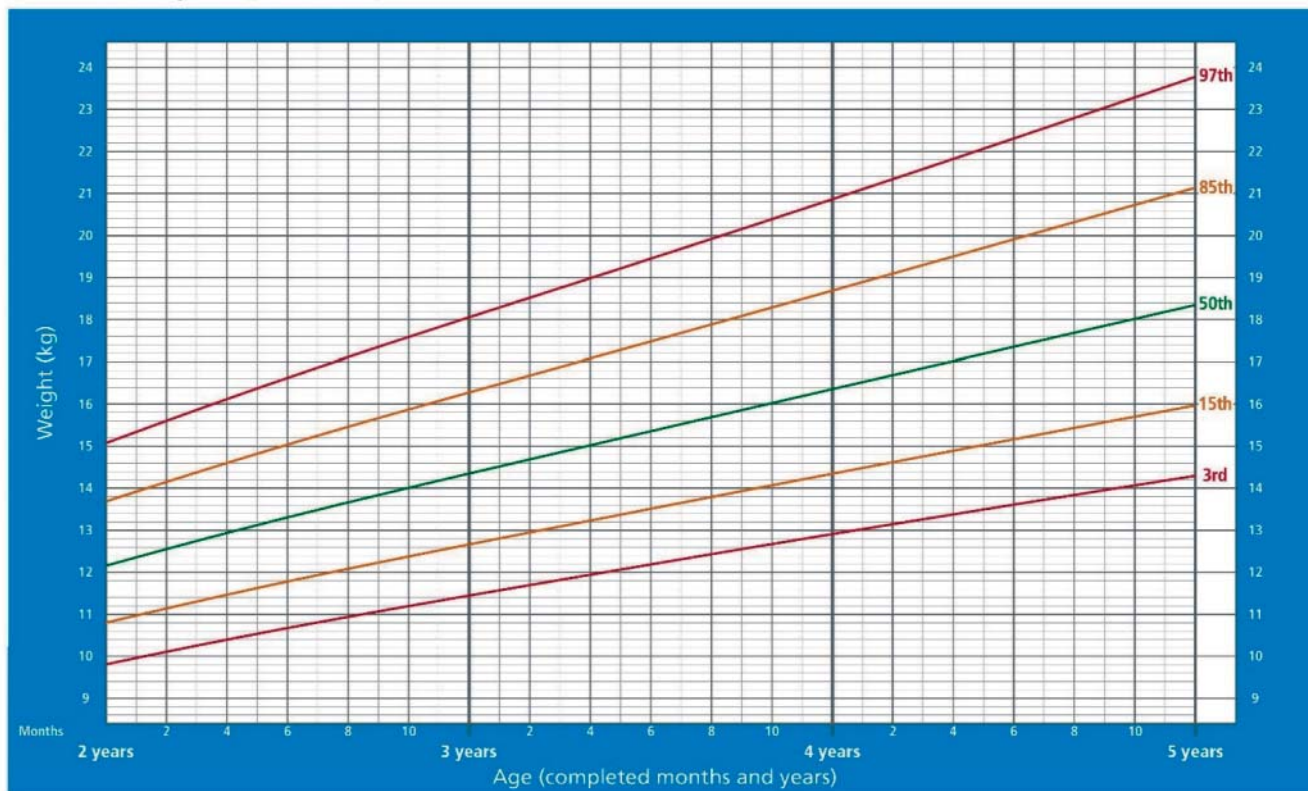
Greutatea (kg)

Vârsta (luni și ani împliniți)

Greutatea în funcție de vârstă: BĂIEȚI de la 2 până la 5 ani

Weight-for-age BOYS

2 to 5 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

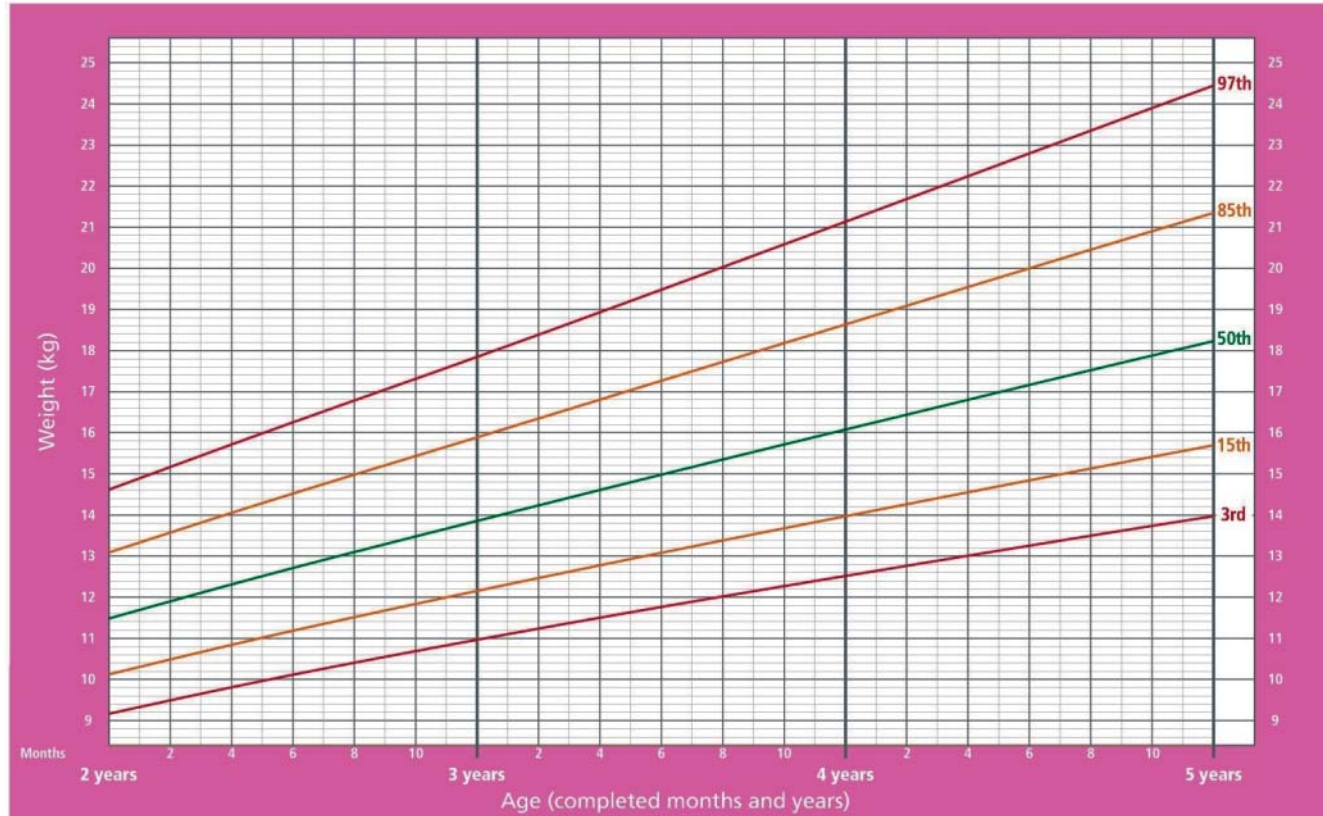
Greutatea (kg)

Vârsta (luni și ani împliniți)

Greutatea în funcție de vârstă: FETE de la 2 până la 5 ani

Weight-for-age GIRLS

2 to 5 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

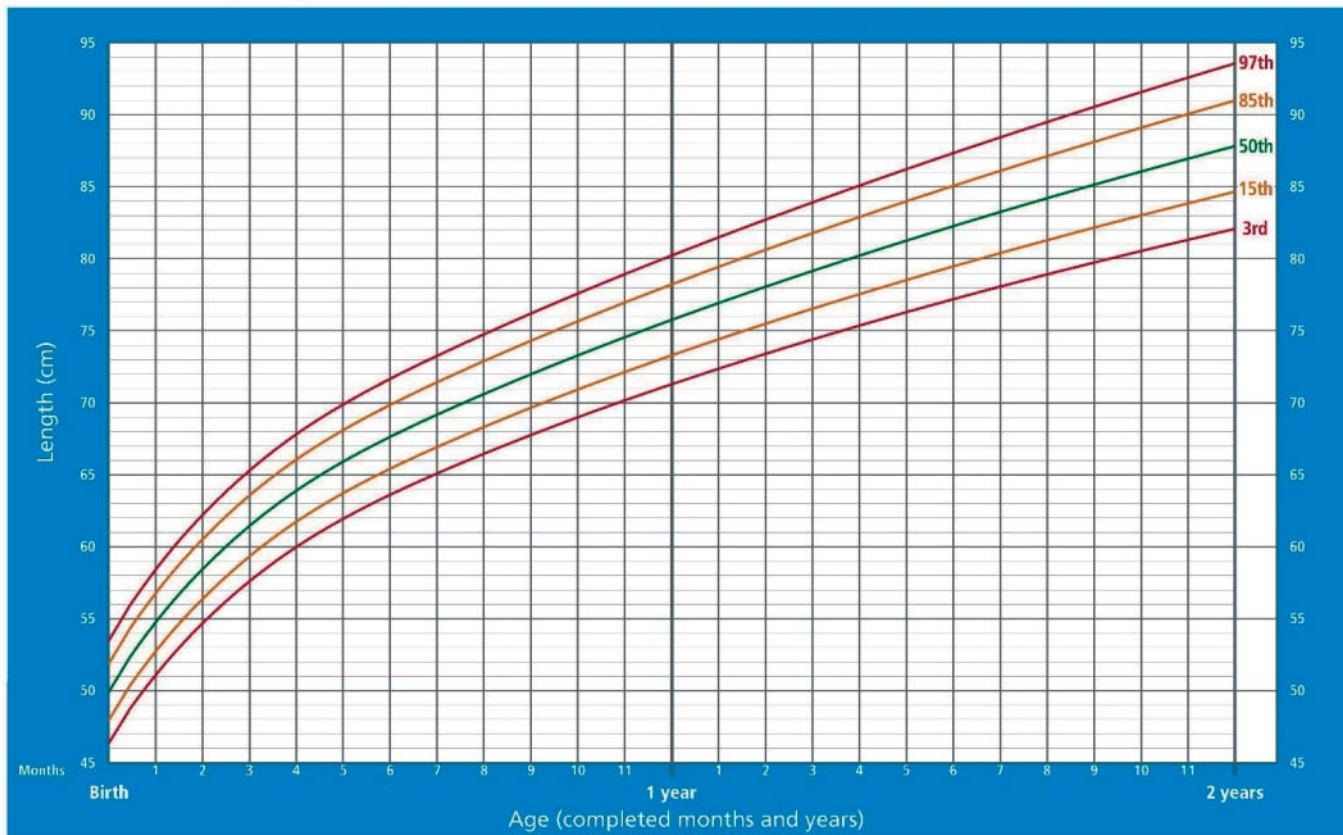
Greutatea (kg)

Vârsta (luni și ani împliniți)

Lungimea în funcție de vârstă: BĂIEȚI de la 0 până la 2 ani

Length-for-age BOYS

Birth to 2 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

Lungimea / Înălțimea (cm)

Vârsta (luni și ani împliniți)

Lungimea în funcție de vârstă: FETE de la 0 până la 2 ani

Length-for-age GIRLS

Birth to 2 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

Lungimea / înălțimea (cm)

Vârsta (luni și ani împliniți)

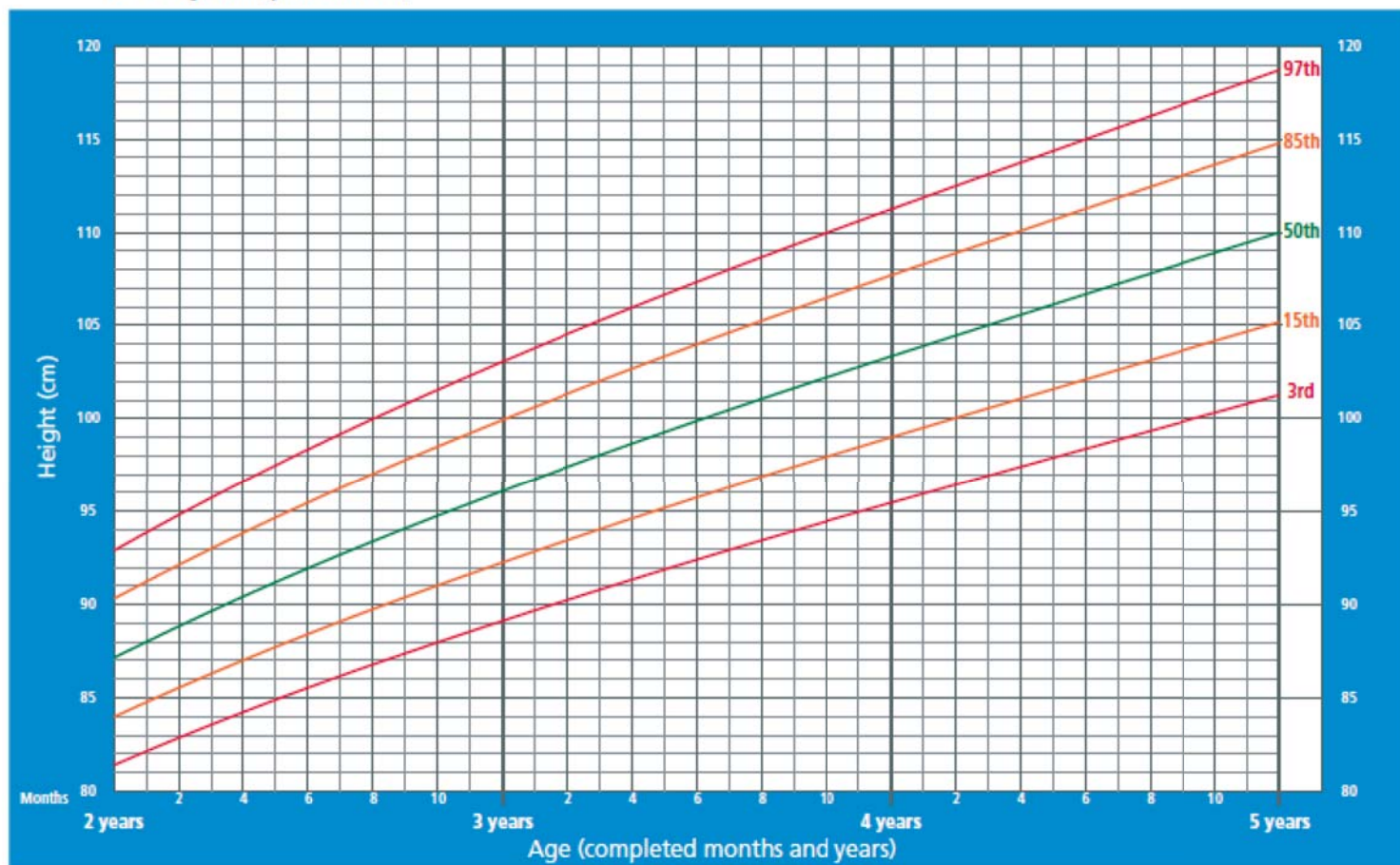
Înălțimea în funcție de vârstă: BĂIEȚI de la 2 până la 5 ani

Height-for-age BOYS

2 to 5 years (percentiles)

Înălțimea (cm)

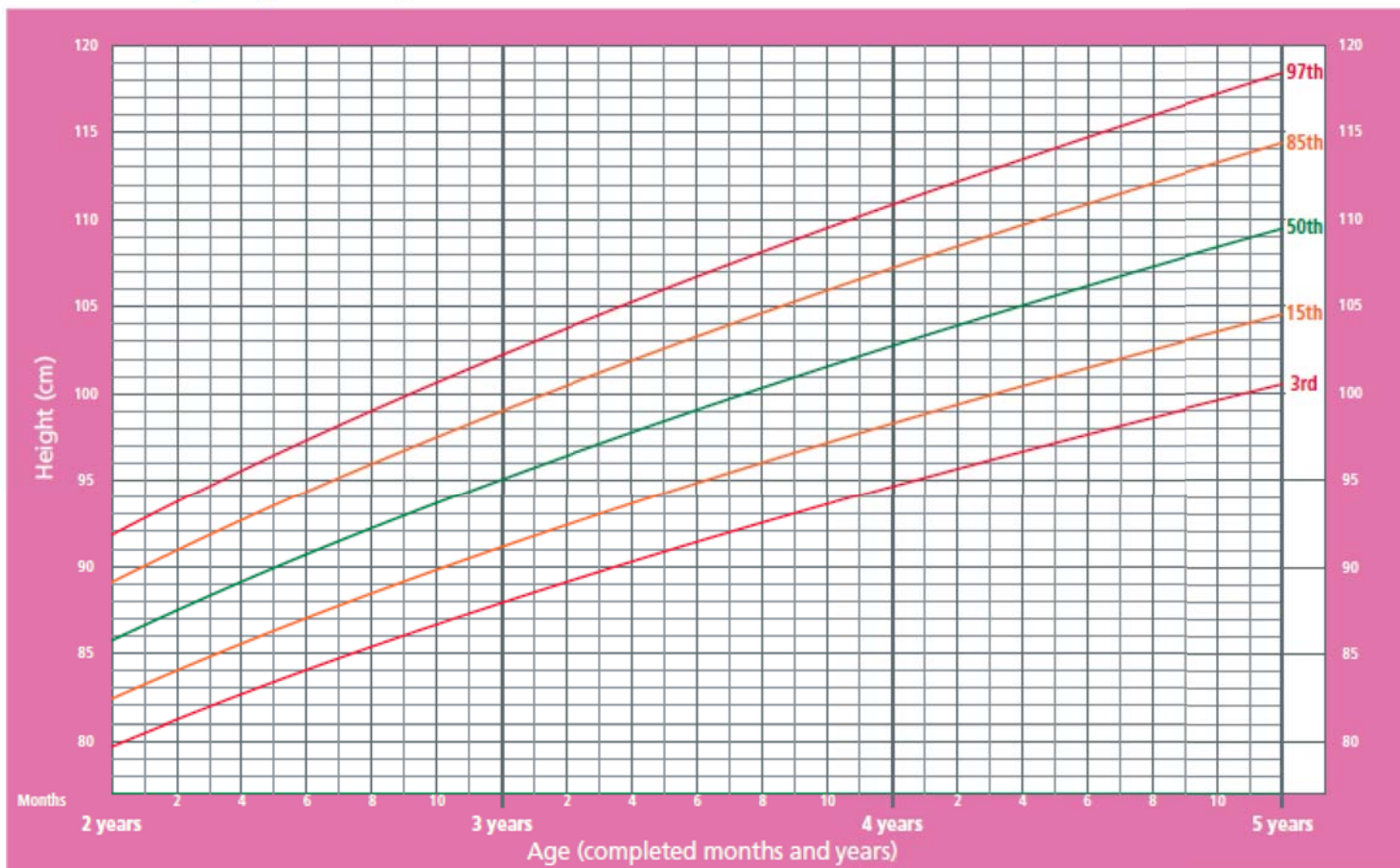
WHO Child Growth Standards

Vârsta (luni și ani împliniți)

Înălțimea în funcție de vârstă: FETE de la 2 până la 5 ani

Height-for-age GIRLS

2 to 5 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

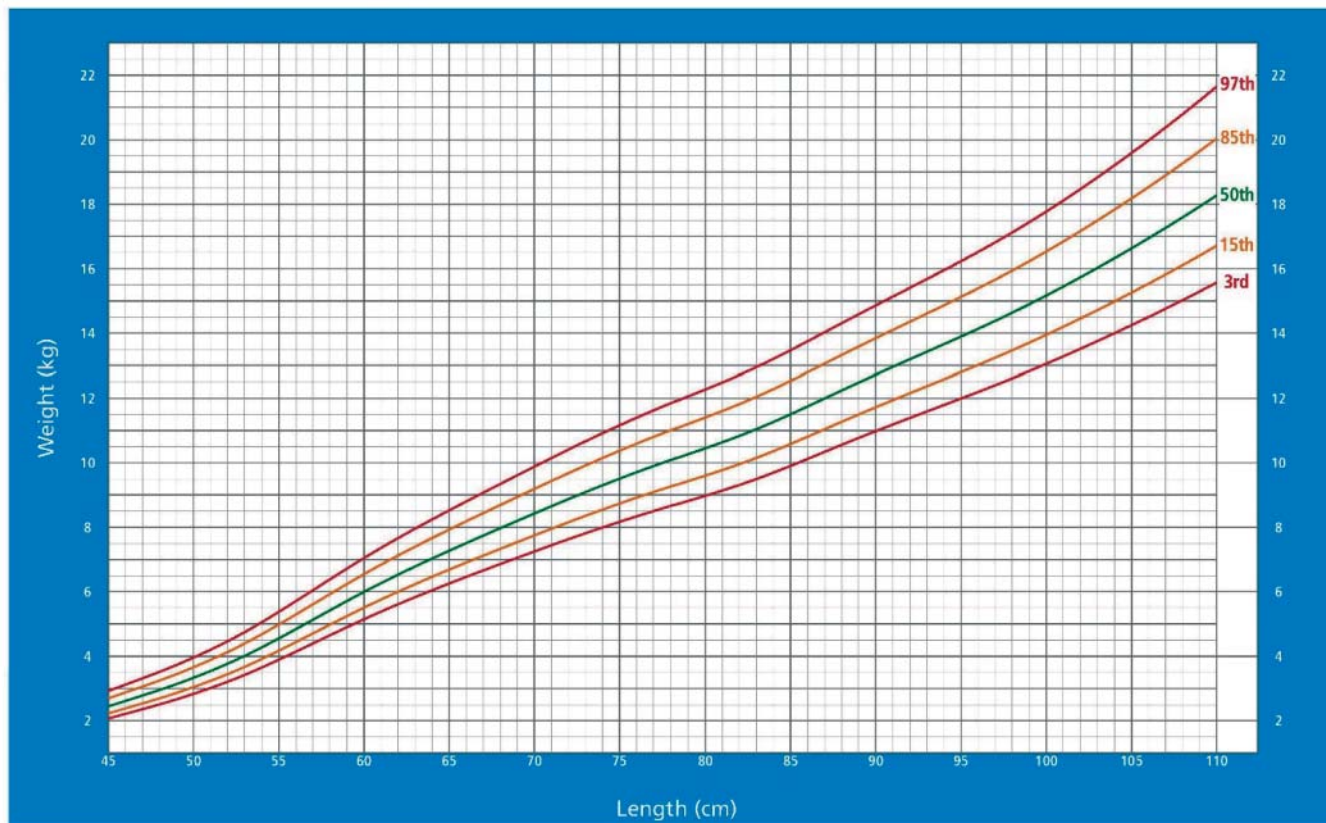
Înălțimea (cm)

Vârsta (luni și ani împliniți)

Greutatea în funcție de lungime: BĂIEȚI de la 0 până la 2 ani

Weight-for-length BOYS

Birth to 2 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

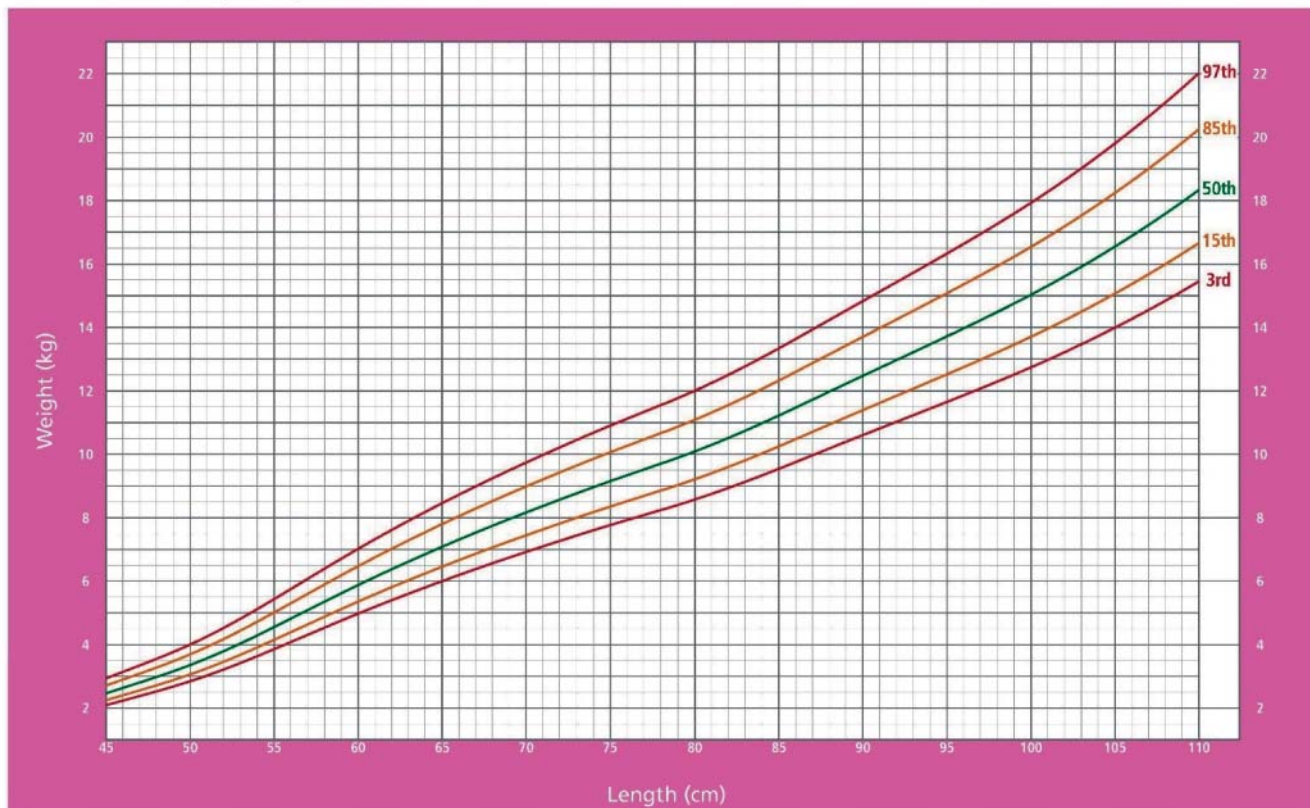
Greutatea (kg)

Lungimea (cm)

Greutatea în funcție de lungime: FETE de la 0 până la 2 ani

Weight-for-length GIRLS

Birth to 2 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

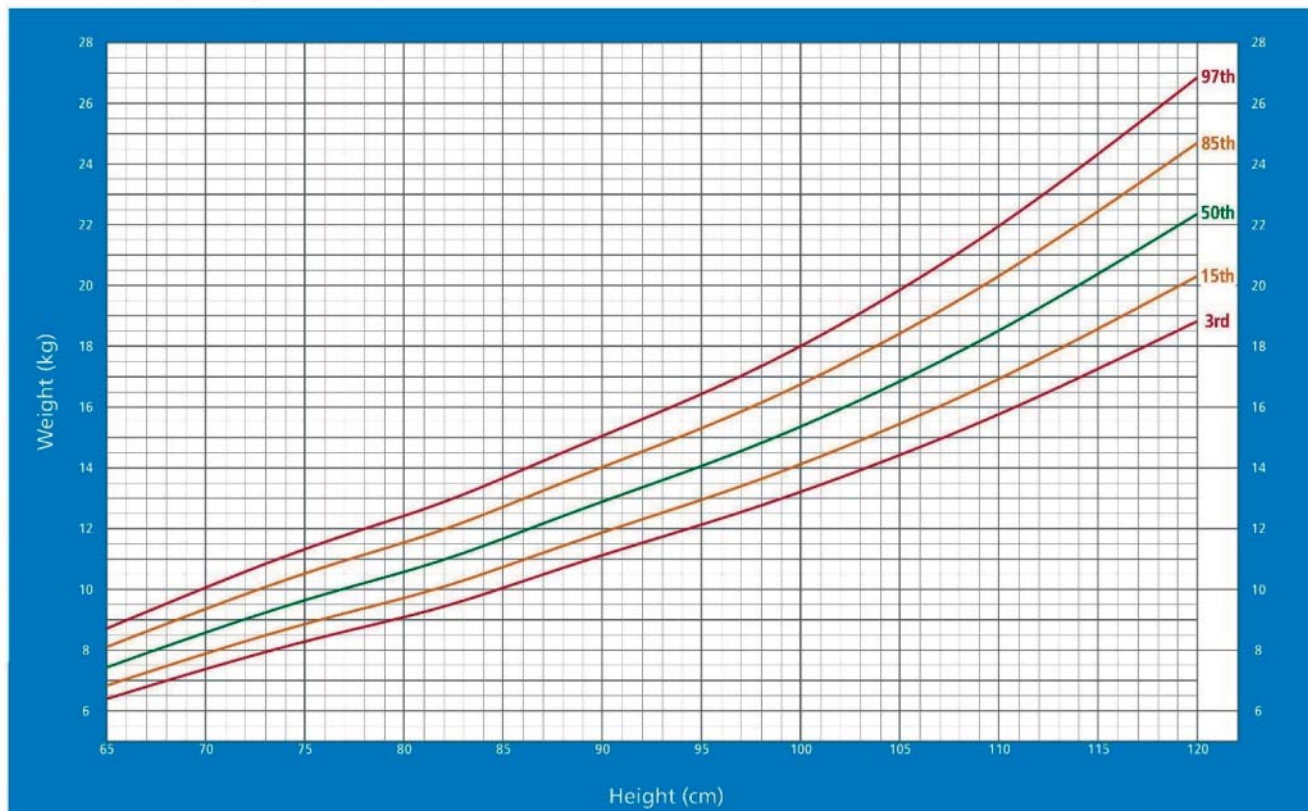
Greutatea (kg)

Lungimea (cm)

Greutatea în funcție de înălțime: BĂIEȚI de la 2 până la 5 ani

Weight-for-height BOYS

2 to 5 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

Greutatea (kg)

Înălțimea (cm)

Greutatea în funcție de înălțime: FETE de la 2 până la 5 ani

Weight-for-height GIRLS

2 to 5 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

Greutatea (kg)

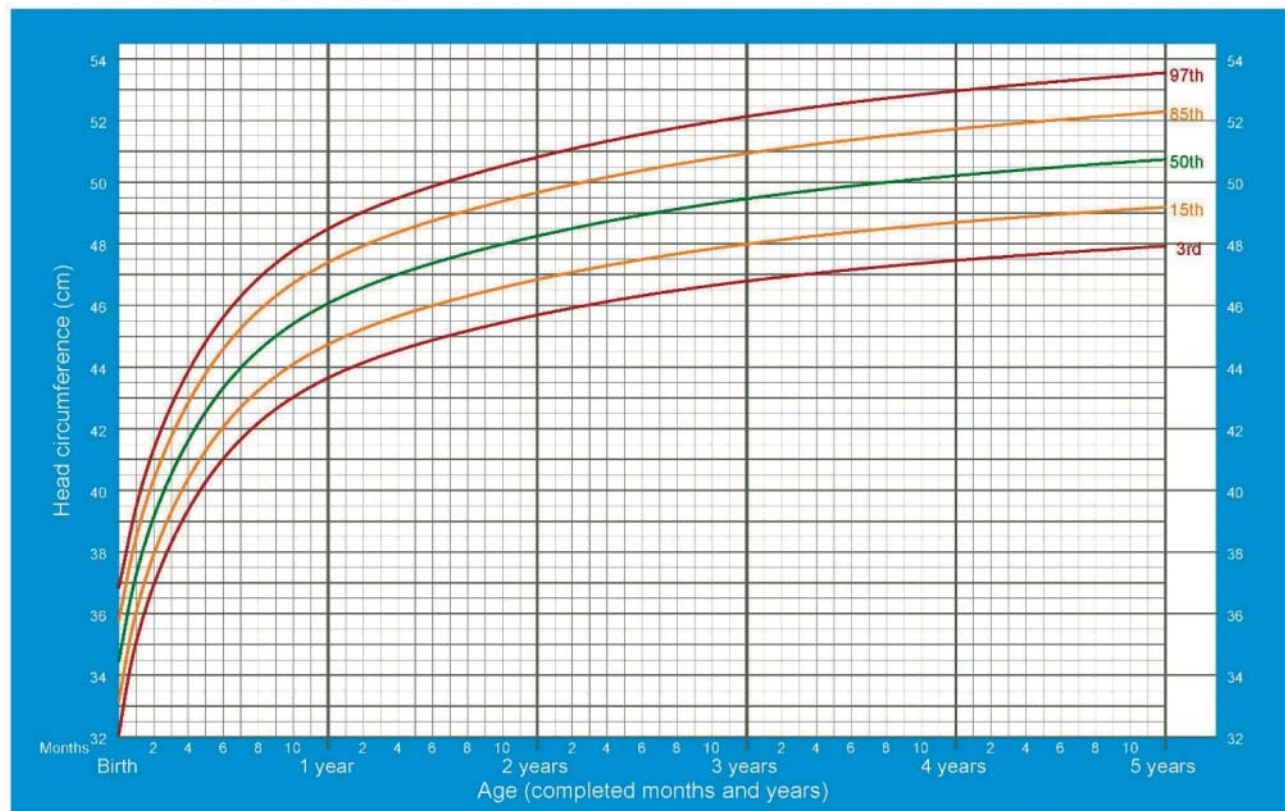
Înălțimea (cm)

Circumferința craniană: BĂIEȚI de la 0 până la 5 ani

Circumferința craniană (cm)

Head circumference-for-age BOYS

Birth to 5 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

Vârsta (luni și ani împliniți)

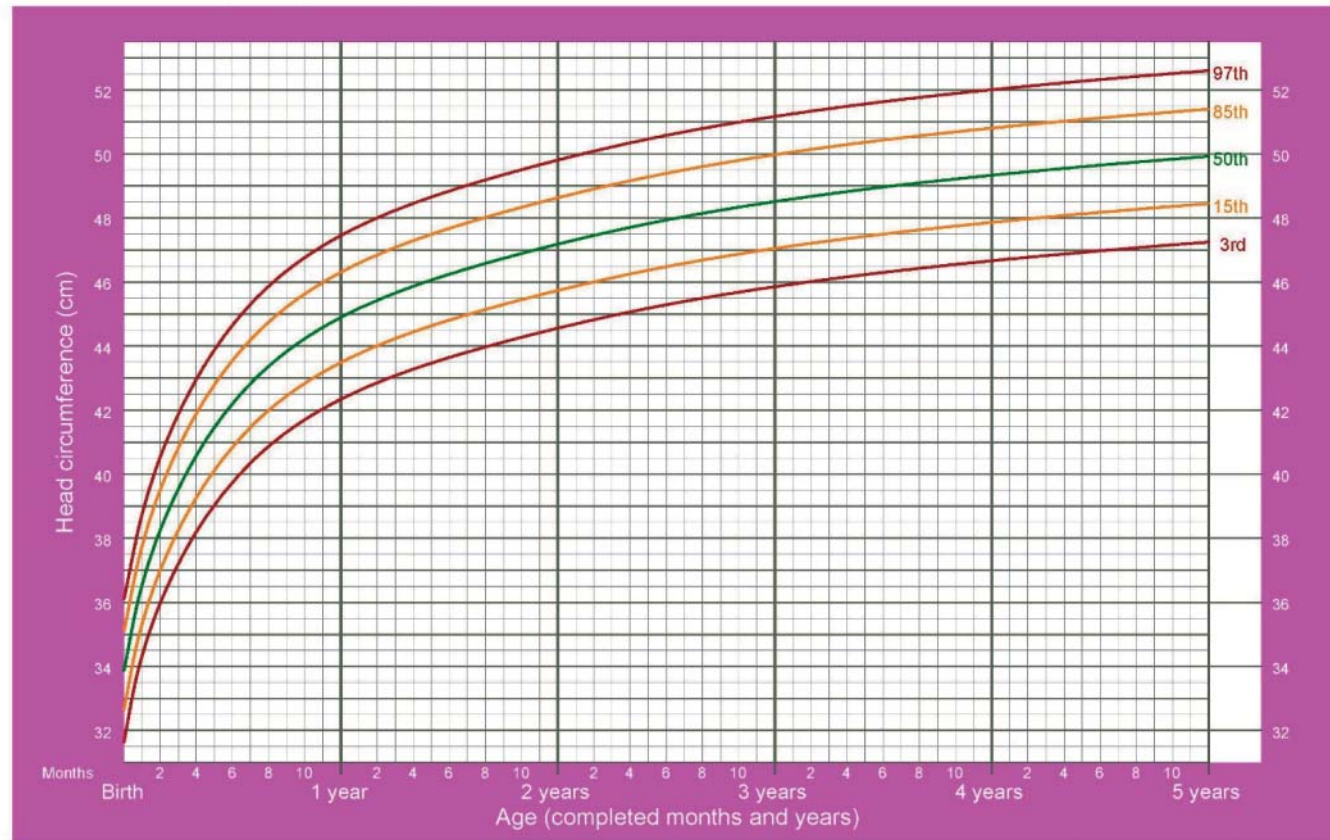
Circumferința craniană: FETE de la 0 până la 5 ani

Head circumference-for-age **GIRLS**

Birth to 5 years (percentiles)

Circumferința craniană (cm)

WHO Child Growth Standards

Vârsta (luni și ani împliniți)

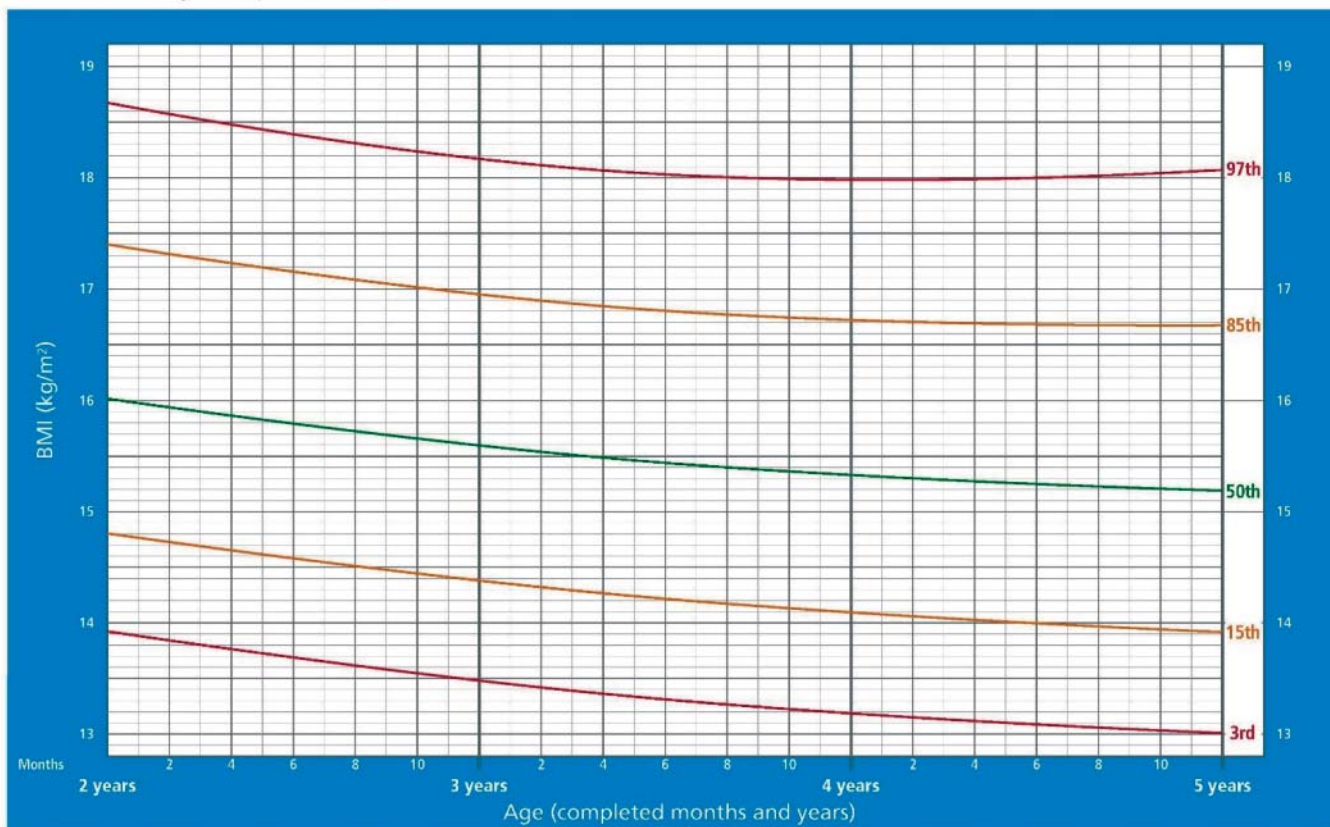
Indicele masei corporale în funcție de vârstă: BĂIEȚI de la 2 până la 5 ani

BMI-for-age BOYS

2 to 5 years (percentiles)

Indicele Masei Corporale (kg/m²)

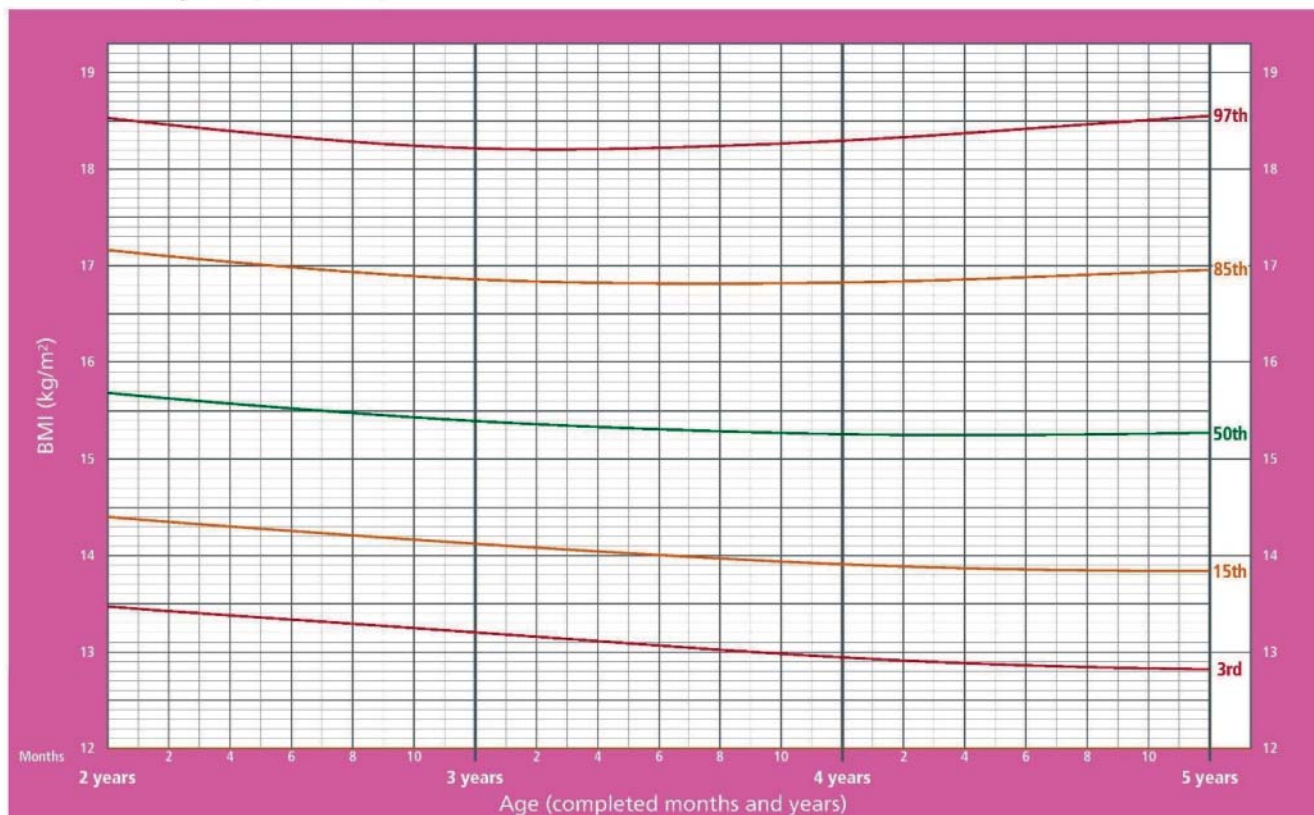
WHO Child Growth Standards

Vârsta (luni și ani împliniți)

Indicele masei corporale în funcție de vârstă: FETE de la 2 până la 5 ani

BMI-for-age GIRLS

2 to 5 years (percentiles)

WHO Child Growth Standards

Indicele Masei Corporale (kg/m²)

Vârsta (luni și ani împliniți)

ANEXA NR. 1 (B)

STANDARDE DE CREȘTERE A COPIILOR, TABELE CENTILICE (OMS)

GREUTATEA ÎN FUNCȚIE DE VÂRSTĂ: BĂIEȚI DE LA 0 PÂNĂ LA 5 ANI						
VÂRSTA		PERCENTILE				
Ani: Luni	Luni	3	15	Valoarea mediană	85	97
0:0	0	2.5	2.9	3.3	3.9	4.3
0:1	1	3.4	3.9	4.5	5.1	5.7
0:2	2	4.4	4.9	5.6	6.3	7.0
0:3	3	5.1	5.6	6.4	7.2	7.9
0:4	4	5.6	6.2	7.0	7.9	8.6
0:5	5	6.1	6.7	7.5	8.4	9.2
0:6	6	6.4	7.1	7.9	8.9	9.7
0:7	7	6.7	7.4	8.3	9.3	10.2
0:8	8	7.0	7.7	8.6	9.6	10.5
0:9	9	7.2	7.9	8.9	10.0	10.9
0:10	9	7.5	8.2	9.2	10.3	11.2
0:11	9	7.7	8.4	9.4	10.5	11.5
1:0	12	7.8	8.6	9.6	10.8	11.8
1:1	13	8.0	8.8	9.9	11.1	12.1
1:2	14	8.2	9.0	10.1	11.3	12.4
1:3	15	8.4	9.2	10.3	11.6	12.7
1:4	16	8.5	9.4	10.5	11.8	12.9
1:5	17	8.7	9.6	10.7	12.0	13.2
1:6	18	8.9	9.7	10.9	12.3	13.5
1:7	19	9.0	9.9	11.1	12.5	13.7
1:8	20	9.2	10.1	11.3	12.7	14.0
1:9	21	9.3	10.3	11.5	13.0	14.3
1:10	22	9.5	10.5	11.8	13.2	14.5
1:11	23	9.7	10.6	12.0	13.4	14.8
2:0	24	9.8	10.8	12.2	13.7	15.1
2:1	25	10.0	11.0	12.4	13.9	15.3
2:2	26	10.1	11.1	12.5	14.1	15.6
2:3	27	10.2	11.3	12.7	14.4	15.9

2:4	28	10.4	11.5	12.9	14.6	16.1
2:5	29	10.5	11.6	13.1	14.8	16.4
2:6	30	10.7	11.8	13.3	15.0	16.6
2:7	31	10.8	11.9	13.5	15.2	16.9
2:8	32	10.9	12.1	13.7	15.5	17.1
2:9	33	11.1	12.2	13.8	15.7	17.3
2:10	9	11.2	12.4	14.0	15.9	17.6
2:11	9	11.3	12.5	14.2	16.1	17.8
3:0	36	11.4	12.7	14.3	16.3	18.0
3:1	37	11.6	12.8	14.5	16.5	18.3
3:2	38	11.7	12.9	14.7	16.7	18.5
3:3	39	11.8	13.1	14.8	16.9	18.7
3:4	40	11.9	13.2	15.0	17.1	19.0
3:5	41	12.1	13.4	15.2	17.3	19.2
3:6	42	12.2	13.5	15.3	17.5	19.4
3:7	43	12.3	13.6	15.5	17.7	19.7
3:8	44	12.4	13.8	15.7	17.9	19.9
3:9	45	12.5	13.9	15.8	18.1	20.1
3:10	46	12.7	14.1	16.0	18.3	20.4
3:11	47	12.8	14.2	16.2	18.5	20.6
4:0	48	12.9	14.3	16.3	18.7	20.9
4:1	49	13.0	14.5	16.5	18.9	21.1
4:2	50	13.1	14.6	16.7	19.1	21.3
4:3	51	13.3	14.7	16.8	19.3	21.6
4:4	52	13.4	14.9	17.0	19.5	21.8
4:5	53	13.5	15.0	17.2	19.7	22.1
4:6	54	13.6	15.2	17.3	19.9	22.3
4:7	55	13.7	15.3	17.5	20.1	22.5
4:8	56	13.8	15.4	17.7	20.3	22.8
4:9	57	13.9	15.6	17.8	20.5	23.0
4:10	58	14.1	15.7	18.0	20.7	23.3
4:11	59	14.2	15.8	18.2	20.9	23.5
5:0	60	14.3	16.0	18.3	21.1	23.8

GREUTATEA ÎN FUNCȚIE DE VÂRSTĂ: FETE DE LA 0 PÂNĂ LA 5 ANI

VÂRSTA		PERCENTILE				
Ani: Luni	Luni	3	15	Valoarea mediană	85	97
0:0	0	2.4	2.8	3.2	3.7	4.2
0:1	1	3.2	3.6	4.2	4.8	5.4
0:2	2	4.0	4.5	5.1	5.9	6.5
0:3	3	4.6	5.1	5.8	6.7	7.4
0:4	4	5.1	5.6	6.4	7.3	8.1
0:5	5	5.5	6.1	6.9	7.8	8.7
0:6	6	5.8	6.4	7.3	8.3	9.2
0:7	7	6.1	6.7	7.6	8.7	9.6
0:8	8	6.3	7.0	7.9	9.0	10.0
0:9	9	6.6	7.3	8.2	9.3	10.4
0:10	10	6.8	7.5	8.5	9.6	10.7
0:11	11	7.0	7.7	8.7	9.9	11.0
1:0	12	7.1	7.9	8.9	10.2	11.3
1:1	13	7.3	8.1	9.2	10.4	11.6
1:2	14	7.5	8.3	9.4	10.7	11.9
1:3	15	7.7	8.5	9.6	10.9	12.2
1:4	16	7.8	8.7	9.8	11.2	12.5
1:5	17	8.0	8.8	10.0	11.4	12.7
1:6	18	8.2	9.0	10.2	11.6	13.0
1:7	19	8.3	9.2	10.4	11.9	13.3
1:8	20	8.5	9.4	10.6	12.1	13.5
1:9	21	8.7	9.6	10.9	12.4	13.8
1:10	22	8.8	9.8	11.1	12.6	14.1
1:11	23	9.0	9.9	11.3	12.8	14.3
2:0	24	9.2	10.1	11.5	13.1	14.6
2:1	25	9.3	10.3	11.7	13.3	14.9
2:2	26	9.5	10.5	11.9	13.6	15.2
2:3	27	9.6	10.7	12.1	13.8	15.4
2:4	28	9.8	10.8	12.3	14.0	15.7

2:5	29	10.0	11.0	12.5	14.3	16.0
2:6	30	10.1	11.2	12.7	14.5	16.2
2:7	31	10.3	11.3	12.9	14.7	16.5
2:8	32	10.4	11.5	13.1	15.0	16.8
2:9	33	10.5	11.7	13.3	15.2	17.0
2:10	34	10.7	11.8	13.5	15.4	17.3
2:11	35	10.8	12.0	13.7	15.7	17.6
3:0	36	11.0	12.1	13.9	15.9	17.8
3:1	37	11.1	12.3	14.0	16.1	18.1
3:2	38	11.2	12.5	14.2	16.3	18.4
3:3	39	11.4	12.6	14.4	16.6	18.6
3:4	40	11.5	12.8	14.6	16.8	18.9
3:5	41	11.6	12.9	14.8	17.0	19.2
3:6	42	11.8	13.1	15.0	17.3	19.5
3:7	43	11.9	13.2	15.2	17.5	19.7
3:8	44	12.0	13.4	15.3	17.7	20.0
3:9	45	12.1	13.5	15.5	17.9	20.3
3:10	46	12.3	13.7	15.7	18.2	20.6
3:11	47	12.4	13.8	15.9	18.4	20.8
4:0	48	12.5	14.0	16.1	18.6	21.1
4:1	49	12.6	14.1	16.3	18.9	21.4
4:2	50	12.8	14.3	16.4	19.1	21.7
4:3	51	12.9	14.4	16.6	19.3	22.0
4:4	52	13.0	14.5	16.8	19.5	22.2
4:5	53	13.1	14.7	17.0	19.8	22.5
4:6	54	13.2	14.8	17.2	20.0	22.8
4:7	55	13.4	15.0	17.3	20.2	23.1
4:8	56	13.5	15.1	17.5	20.4	23.3
4:9	57	13.6	15.3	17.7	20.7	23.6
4:10	58	13.7	15.4	17.9	20.9	23.9
4:11	59	13.8	15.5	18.0	21.1	24.2
5:0	60	14.0	15.7	18.2	21.3	24.4

ANEXA NR. 2

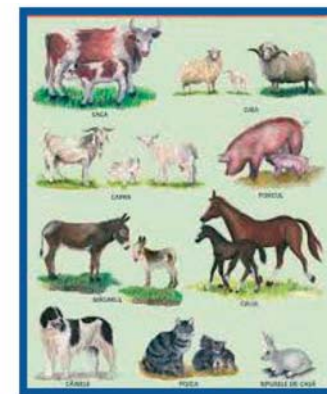
RECOMANDĂRI PENTRU ALIMENTAȚIA COPILOR CU VÂRSTA DE LA 0 PÂNĂ LA 36 LUNI

COPILII CU VÂRSTA DE PÂNĂ LA 6 LUNI	COPILII CU VÂRSTA DE LA 6 LUNI PÂNĂ LA 12 LUNI	COPILII CU VÂRSTA DE LA 12 LUNI PÂNĂ LA 24 LUNI	COPILII CU VÂRSTA DE LA 24 LUNI PÂNĂ LA 36 LUNI
<p>Alăptați la sân copilul la cerere, ziua și noaptea, minimum de 8 ori în 24 ore. Nu-i oferiți copilului nici un fel de altă hrană sau lichide:</p> <ul style="list-style-type: none"> • NU oferiți apă, ceaiuri sau sucuri; • NU oferiți lapte de nici un fel, în afară de cel matern, de asemenea nici un fel de lapte praf sau terciuri. • NU oferiți sub nici o formă lapte de vaci sau capre! <p>Alăptați copilul la sân atunci când acesta manifestă semne de foame: devine agitat, sugă degetul sau imită suptul cu buzele. Nu așteptați ca copilul să plângă.</p>	<p>Alăptați la sân copilul la cerere, ziua și noaptea, minimum de 6 ori în 24 ore. Oferiți-i copilului alimente de diversificare, de tipul:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terci consistent de orez, hrișcă, porumb sau legume, cu o linguriță de unt sau ulei vegetal; • Pireu omogenizat de carne slabă, pește, gălbenuș de ou, boboase (bine fierte și omogenizate, fără pieluță); • Legume variate, inclusiv verdeață, fructe omogenizate. <p>Oferiți copilului la fiecare alimentare un volum de hrană de minim 150 ml la vârsta de 6 luni, 180 ml – la vârsta de 7-8 luni și aproximativ 200 ml – la vârsta de 9-11 luni.</p> <p>Alimentați copilul complementar de 3 ori în zi, dacă este alăptat și de 5 ori în zi – dacă nu e alăptat.</p> <p>Oferiți posibilitate copilului de a se alimenta singur; dați-i copilului să poată lua cu mâna bucățele mici de hrană. Încurajați copilul să mănânce singur, dar ajutați-l și supravegheați-l continuu cât timp el mănâncă. Nu sărați alimentele cu care hrăniți copilul!</p>	<p>Continuați să alăptați copilul. Dați-i copilului hrană din masa familiei, de tipul:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Carne slabă mărunțită, pește, ou fiert tare, boboase; • Legume variate, verdeață, fructe, nuci; • Produse lactate pentru copii (brânză, cașcaval, iaurt). <p>Oferiți-i copilului la fiecare alimentare un volum de hrană de minim 300 ml (1,5 pahare).</p> <p>Alimentați copilul de 5 ori pe zi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 alimentări de bază cu hrană din masa familiei; • 2 alimentări suplimentare (gustări) cu: fructe, pâine cu unt, chifle, brânzică, iaurt. <p>Continuați să încurajați copilul să mănânce și, totodată, ajutați-l activ. Nu sărați alimentele cu care hrăniți copilul!</p>	<p>Alimentați copilul cu hrană din masa familiei pe tot parcursul zilei, de tipul:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Carne, pește, ouă, boboase; • Legume și fructe variate, verdeață. <p>Hrăniți copilul de 3 ori în zi cu alimente din masa familiei. La fiecare masă oferiți-i aproximativ 350 ml de hrană (aproape 2 pahare).</p> <p>Oferiți copilului 2 gustări (alimentări suplimentare) cu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fructe; • iaurt cu chiflă; • pâine cu unt; • pateu cu carne sau legume; • clătite cu brânză și smântână. <p>Evitați sau limitați la maximum consumul dulciurilor (bomboanelor, băuturilor carbogazoase dulci etc.).</p> <p>Propuneți-i copilului hrană variată. Dacă acesta refuză un aliment nou, propuneți-l repetat. Arătați-i copilului cât de mult vă place produsul respectiv.</p>

ANEXA NR. 3

MODELE DE MATERIALE ȘI ECHIPAMENTE DEZVOLTATIVE PENTRU EVALUAREA COPILULUI

MATERIALE EDUCAȚIONALE

Cartonașe cu imagini: animale domestice și sălbatice, inclusiv de diferite vârste (motănaș – pisoi mare, cățeluș – câine mare)

Puzzle – uri: Mama și Puiul

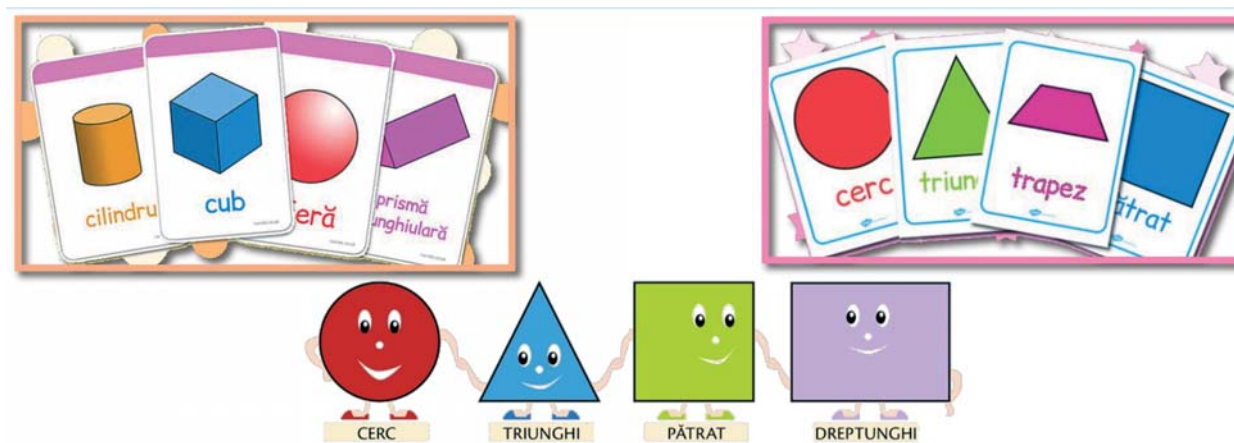
Cartonașe cu imagini: păsări domestice și sălbatice

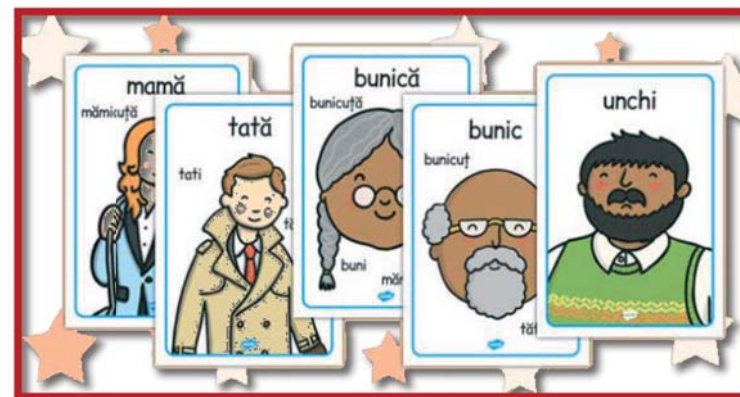
Cartonașe cu imagini: fructe, legume, plante, flori (cu câte 1 obiect și mai multe, de ex. cartonaș cu un măr și cartonaș cu mai multe mere; cartonaș cu o floare și un cartonaș cu mai multe flori)

Cartonașe cu imagini / Puzzle: mijloace de transport (mașină mică, autobuz, troleibuz, tractor, camion, vapor, bicicleta, avion)

Cartonașe cu imagini: figuri geometrice de diverse culori (pătrat, triunghi, cerc)

Cartonașe cu imagini / Puzzle – uri : Mama, Tata, Bunica, Bunel – Băiețel, Fetiță, Femeie, Bărbat (pentru apreciere noțiuni gen, vârstă; pot fi utilizate imagini din povestea „Ridichea”)

Cartonașe cu imagini: fenomene ale naturii (ploaie, vânt, ninsoare, soare), inclusiv cu vestimentația necesară pentru fiecare anotimp

Cărți de colorat

Set de creioane colorate carioci/marchere colorate, cretă colorată

Foarfecă pentru copii

Hârtie, inclusiv colorată

Cărți cu povești ilustrate

JUCĂRII & JOCURI DEZVOLTATIVE

Seturi de zornăitoare

Jucării care se pot împinge, trage de funie
(mașinuță, cărucior)Seturi de vase de bucatărie
de diferite dimensiuni

Jucării de cauciuc care la strângere emit sunet

Set de mingi "Emoțiile"

Set de cutiute/containere de plastic, care pot fi puse unul în altul

Cuburi de diferite dimensiuni, cu imagini

Jocuri incastru, diverse forme

Set de cuburi

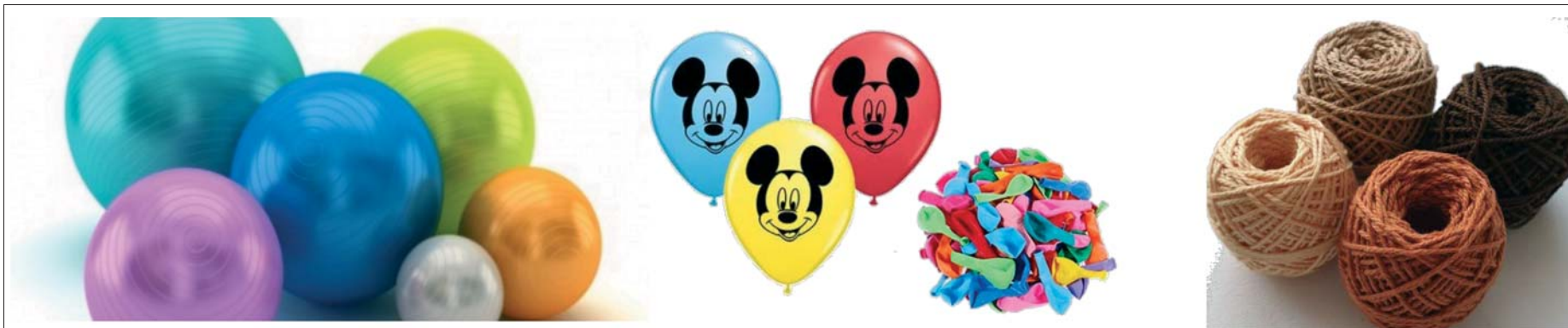
Set de puzzle simple

Set de puzzle combinat

Piramide de diferite forme

Linguri de lemn

**Seturi de mingi de diferite dimensiuni,
inclusiv cu diametrul 70 cm**

Baloane colorate

**Ghemulețe de fire de lână
sau alte fire de ață groasă**

BIBLIOGRAFIE

1. Alexiadou N., Altmann U. Early childhood education research in Europe: contexts, policies, and ideas. *Education Inquiry*. 2020, vol. 11(2), p. 89-93.
2. American Academy of Pediatrics, American Public Health Association, & National Resource Center for Health and Safety in Child Care. (2002). *Caring for our children: National health and safety performance standards: Guidelines for out-of-home child care (2nd ed.)*. Elk Grove, IL: American Academy of Pediatrics.
3. Black MM, Walker SP, Fernald LCH, Andersen CT, DiGirolamo AM, Lu C et al. Early childhood development coming of age: science through the life course. *Lancet*. 2017; 389(10064): 77-90.
4. Community Preventive Services Task Force. Recommendation for Center-Based Early Childhood Education to Promote Health Equity. *J Public Health Management Practice*. 2016, vol. 22(5), E9-E10.
5. Onis M. (2001) Child Growth and Development. In: Semba R.D., Bloem M.W. (eds) *Nutrition and Health in Developing Countries*. Nutrition and Health. Humana Press, Totowa, NJ., pp. 71-91.
6. DiGirolamo AM, Stansbery P, Lung'aho M. Advantages and challenges of integration: opportunities for integrating early childhood development and nutrition programming. *Ann NY Acad Sci*. 2014; 1308(1):46-53. doi:10.1111/nyas.12323.
7. Ertem IO, Atay G, Dogan DG, Bayhan A, Bingoler BE, Gok CG et al. Mothers' knowledge of young child development in a developing country. *Child Care Health Dev*. 2007; 33(6):728-37.
8. European Agency for Development in Special Needs Education. (2005). *Early Childhood Intervention Analysis of Situations in Europe. Key Aspects and Recommendations*. ISBN: 978-8791500-60-2
9. Ginsburg K. The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds. *Pediatrics*. 2007, 119 (1), p. 182-191.
10. Global strategy for infant and young child feeding. (2003). World Health Organization/UNICEF.
11. Kersey, K., Masterson, M. (2013). *101 Principles for Positive Guidance with Young Children: Creating Responsive Teachers*.
12. Paris J., Ricardo A., Rymond D. *Child growth and development*. An Open Educational Resources Publication by College of the Canyons. 2019, p. 420.
13. Revenco N., Cîrstea O., Horodișteanu-Banuh A., Aramă M., Chiper N., Savoschin D. Ghid de suport pentru aplicare practică (pentru asistente medicale de familie). *Vizite de monitorizare la domiciliu a copilului sănătos de vârstă mică*. Chișinău: S. n. Combinatul Poligrafic, 2018, 242 p. ISBN 978-9975-129-42-8.
14. UNICEF's Programme Guidance For Early Childhood Development. (2017). UNICEF Programme Division, 35 p.
15. WHO, UNICEF, World Bank Group. *Advancing early childhood development: from science to scale. An executive summary for The Lancet's Series*. *Lancet*. 2017; 389:10064.
16. World Health Organization. (2020). *Improving early childhood development: WHO guideline*. ISBN 978-92-4-000210-4
17. Министерство Образования, Культуры и Исследований Молдова. Стандарты обучения и развития детей от рождения до 7 лет. (2019). Национальные профессиональные стандарты для воспитателей (пересмотренный/доработанный вариант).
18. Руководство по раннему развитию детей от рождения до 3 лет. Базовые стандарты развития. Под общей редакцией Масликовой Н.А. Авторы-разработчики: Ф. Б. Исакова, А.С. Молдогазиева, Г. Т. Нажимидинова, Л. В. Усенко, Н.А. Масликова, А. Э. Камалова – Б.: 2016 – 100 с.